

Thinking Real Estate?

BUYERS we'll find the right home for you.

We have a common goal: Making you a homeowner.

SELLERS we know your local markets

Pradeep Singh

847-322-5832

iShowHomes@Yahoo.com

www.Tajhomegroup.com

20 S. Roselle Rd., Schaumburg, IL 60193

Residential Brokerage

BIG BAZAAR

Grocery, Sweets & Catering

5425 E. Thompson Rd. Indianapolis IN 46237

*Fresh Vegetables Every Thursday

Buffet

Mon to Sat. 11am to 3pm
Sunday 2pm to 7pm

*Book your catering now.

Ask for, Baljinder S. Ben Ph: 317-640-2400

Like our Facebook page: BigBazaarIndianGrocery

Buying/Selling in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.

All types of loans.

Landmark Realty

40600 Ann Arbor Rd., Suite# 150, Plymouth, MI 48170

Call: 734-751-4455

Raj Shergill
Associate Broker

Twenty First Year of Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

ਸਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 21, Issue 31, August 1, 2020

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਰੋਹ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾ ਬਹਾਨੇ ਸਖਤੀ ਕਰ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਨਿਕਲਦੇ ਜਾਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 3 ਖੇਤੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ, ਬਿਜਲੀ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਅਤੇ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਅਬਾਹ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਰੋਹ ਉਠਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸਖਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋਈਆਂ

ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਟਰੈਕਟਰ ਮਾਰਚਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਬਾਈ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੇਰੇ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ

ਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਬਚਾਉਣ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹਨ, ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰਾਹ ਚੁਣਨਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਹਾਲ ਝੁਕਾਅ ਕੁਰਸੀ ਵਲ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਰੂਰ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਿੱਲਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਰੋਕਥਾਮ ਕਾਨੂੰਨ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ) ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੈ।

ਹਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੱਧ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਅਤੇ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਸ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲਗਭਗ 190 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹਨ। ਉਧਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਕਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਏਕਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਵਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 'ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ' ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 16 ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਦਰਜਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਅਤੇ 2020 ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਦੱਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਉਹ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੇਜ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ-ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੱਤਾ ਖੇੜਾ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਿਆ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਦਬਾਅ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਮਾਰਚ ਕਰ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ 2019 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਦਖਲ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. 'ਚ

ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਿਸਾਨ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਉਪਰ ਕਾਲੇ ਝੰਡੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਆ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰਾਂ ਤੱਕ ਟਰੈਕਟਰ ਮਾਰਚ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਖਾਸ

ਕਰਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਉਨੇ ਇਸ ਰੋਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ (ਅਕਾਲੀ-ਕਾਂਗਰਸੀ) ਬੇਤੁਕੇ ਤਰਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਦਲ ਧੜੇ

ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਖਤੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਕਪਤਾਨ' ਨੇ ਹੁਣ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਇਹ ਰਾਹ ਛੱਡਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

India Palace Restaurant And Banquet Hall

Restaurant-Fine Indian Cuisine

4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN (Ph:317-298-0773)

Banquet Hall Available Up to 550 People

Amber Indian Restaurant

Restaurant-Fine Indian Cuisine

12510 N. Meridian St., Carmel, IN Ph: 317-580-0828

We do private party's & catering at your home or business.

Call, Lakhvir S. Johal Ph: 317-709-7800

www.indianpalaceindy.com www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

WorldWide Travel, Inc

ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ 24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾ

ਦਿੱਲੀ \$895

ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ

734 838 9998

Fare shown above is for departure from Jan 15th, 2020 and subject to availability, other conditions apply. Please call for more details

Regal Jewels

2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
773-262-4377 773-517-0517
WWW.REGALJEWELS.COM
Open 11am to 8pm Closed on Tuesday

ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਕੋਵਿਡ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼

ਟੋਰਾਂਟੋ ਫਿਲਮ ਮੇਲਾ 6 ਅਗਸਤ ਤੋਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਨੇ ਬੀਤੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਐਸ. ਆਰ. ਐਸ. ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਹੈਲਪ ਟੀਮ ਨੂੰ ਟਰਾਫੀ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਟੀਮ ਮਾਰਚ 2020 ਵਿਚ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਨੇ ਐਪ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਾਂ ਜੋ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਾਈਨਅਪ ਐਪ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਫਟਾਫਟ ਕਰੀਬ 85 ਵਲੰਟੀਅਰ ਆ ਜੁੜੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਈ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਵੀ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਰੁੱਪ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰੇ

ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀ. ਡੀ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਜਾਨ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ 300 ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਤਾਜ਼ਾ ਖਾਣਾ ਸੈਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਕੋਲ ਦੇ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲਈ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਲੰਚ ਦਾ ਖਰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਕੋਵਿਡ ਟੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਲਾਂਗਰੀ ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਟੀਮ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਕੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਵੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਆਖੀਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਪਰਮਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਟੀਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ 1400 ਡਾਲਰ ਟੀਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਵਾਟਰਫੋਰਡ ਬੈਂਕ੍ਰਿਪਟ ਦੇ ਮਿਸਟਰ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 2500 ਡਾਲਰ ਟੀਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਐਸ. ਆਰ. ਐਸ. ਕੋਵਿਡ-19 ਹੈਲਪ ਟੀਮ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ srsocovid19help@srschicago 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ ਨਾਲ ਫੋਨ: 224-358-7769, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ ਨਾਲ 847-305-9119 ਜਾਂ basatit@aol.com 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰਦੀਪ (ਪੀਟ) ਸਿੰਘ ਦਿਉਲ ਵਧੀਆ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਆਏ ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਮਦਦ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਆਉਟ ਰੀਚ ਇੰਚਾਰਜ ਸ. ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਬੀਬੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜੇ ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ। ਬਸ ਫਿਰ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਬਣ ਗਿਆ,

ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਫੈਲ ਗਈ। ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਲੱਗਾ। ਜੋ ਲੋਕ ਇਥੇ ਸੈਲਾਨੀ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਪਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਟੀਮ ਫਰਿਸਤਾ ਬਣ ਕੇ ਅਪਤੀ। ਟੀਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਡਾਕਟਰ ਹਨ, ਕੁਝ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਗਰੁੱਪ 11,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਫਤ ਤਾਜ਼ਾ ਖਾਣੇ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਫਿਲਮ ਮੇਲਾ- ਬੀ. ਐਮ. ਓ. ਆਈ. ਐਫ. ਐਸ. ਐਸ. ਏ. ਇਸ ਵਾਰ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਵਰਚੁਅਲ ਪੋਰਟਲ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵਰਚੁਅਲ ਪੋਰਟਲ 2020 ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਵਿਡ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਮੇਲੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਈ. ਐਫ. ਐਫ. ਐਸ. ਏ. ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਡਿਜੀਟਲ ਰੂਪ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੀ. ਐਮ. ਓ. ਆਈ. ਐਫ. ਐਸ. ਏ. ਵਰਚੁਅਲ 2020 ਆਨਲਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 6 ਤੋਂ 16 ਅਗਸਤ ਤੱਕ iffstatoronto.com ਤੋਂ ਚੱਲੇਗਾ।

ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਿਸਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰ ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਮੇਲੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਖੈਰਖਵਾਰ ਵਜੋਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਫਿਲਮ 'ਕਿੱਸਾ' ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਅਨੁਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਪੈਨਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਚ ਅਨੁਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ। ਐਤਕੀ ਮੇਲੇ 'ਚ 16 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ 100 ਤੋਂ ਉਪਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ 50 ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਮਾਗਮ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੇਲੇ 'ਚ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਿੰਦਰ ਚੱਢਾ, ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ, ਅਨੁਰਾਗ ਕਸ਼ਿਅਪ, ਮਨੋਜ ਬਾਜਪਾਈ, ਅਨੁਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਸ਼ਿਫਤਾਹ ਫਰਹਾਨੀ, ਨੰਦਿਤਾ ਦਾਸ, ਗੋਤਮ ਘੋਸ਼, ਮੁਸਤਫਾ ਸਰਵਰ ਫਾਰੂਕੀ, ਸ਼ਹਰਬਾਨੋ ਸਾਅਦਤ, ਰੀਮਾ ਦਾਸ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਾਓ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਨਕੁਨਾ ਸੇਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਵਰਾਂਡਾ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਕਮਿਊਨਿਟੀ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਤਿਆਰ

- ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਏਰੀਆ
- ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਲੱਬ ਹਾਊਸ
- ਸਾਕਾਹਾਰੀ ਖਾਣਾ
- ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾਵਾਂ

- ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ
- ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮਾਹੌਲ
- 2 ਅਤੇ 3 ਬੈਡਰੂਮ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਕਰੀ ਲਈ
- ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਉਪਲਬਧ

Ph: 312-952-1802 - www.VerandahRetirementCommunity.com

900 W. Irving Park Rd., Hanover Park, IL

ਸਵਾਂਗ ਮਾਮਲਾ: ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਲਿਹਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ

ਜਲੰਧਰ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਸਵਾਂਗ ਰਚਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬਚਿਆ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਖਿਲਾਫ ਸਾਲ 2007 'ਚ ਸਵਾਂਗ ਰਚਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਉਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ 2007 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 2009 ਵਿੱਚ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਉੱਤੇ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਨੇ ਚਰਚਿਤ ਕੇਸ 'ਚ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੱਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2007 ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਉੱਤੇ ਸਿੱਕੰਜਾ ਕੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ

ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾ ਵਾਪਰਦੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ 2007 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਸ਼ਾਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਏਨਾ ਗਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਸਫਾਈ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਾਕ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ 27 ਜਨਵਰੀ 2012 ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਗਸਤ 2014 ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਜੀ. ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਖਤਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਨੇ ਸਾਲ 2009 ਤੋਂ 2014 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ 2012 ਤੋਂ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਡੇਰਾ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਸੀ।

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖੇਤੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਡਟੇ ਕਿਸਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਬਹਾਨੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਤਿੰਨ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚੇ ਉੱਤੇ ਡਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ 13 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਕਾਫਲਿਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਗ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਖੇਤੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਿਆਣੇ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਪਿੰਡ 'ਚ ਉਤਰੇ ਹਨ। ਪਿੰਡੋਂ ਪਿੰਡ ਜੋ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਬਿਗਲ ਵੱਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਰਬੀ ਫੂਕ ਮੁਜਾਹਰੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੇ ਖੇਤੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਾਅਨਿਆਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ ਪਰ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਚਾਨਣੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਉਗਰਾਹਾਂ), ਬੀਕੇਯੂ (ਡਕੌਂਦਾ), ਬੀਕੇਯੂ (ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ),

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ, ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਭਖਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ

ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਧਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਬਾ ਪਾਉਣਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਰੀ ਦੀ ਲਵਾਈ ਮਗਰੋਂ ਕੰਮ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਚ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਮਾਰ ਦੇ ਫਿਕਰ ਵਧੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਵਿਕਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਧਰ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਂਡਸਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਵੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਰੋਨਾ ਸੰਕਟ: ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਫੇਰਬਦਲ ਟਲਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਫੇਰਬਦਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀ ਅਟਕਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਰਾਮ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ ਆਸ਼ਾ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਫਿਲਹਾਲ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੂਬਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਛੇਤੀ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਆਸ਼ਾ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਅਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫੇਰਬਦਲ ਦੀਆਂ ਅਟਕਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ

ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗਾਂ 'ਚ ਫੇਰਬਦਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਟਕਲਾਂ ਉੱਤੇ ਫਿਲਹਾਲ ਵਿਰਾਮ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਸ਼ਾ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਵਿਡ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜਾਖੜ ਦੀ

ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਛੇਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ 2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਪੰਥਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨੇਤਾ ਧਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਪਾਰਟੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

Personalized Service-Committed To Quality

Solutions Financial Mortgage Company

Purchase & Refinance Your Home Loans

Cell 312-608-0006

2700 Patriot Blvd., Suite 110
Glenview IL 60026. Direct 312-608-0006
Office: 847-834-0100, Fax: 847-834-0106

AMRIK P. SINGH
Mortgage Loan Originator
NMLS # 232904

Illinois Residential Mortgage Licensee.
Email: asingh@gosfmc.com
Web: www.gosfmc.com

Moving to Indiana?

Contact Ray Dhaliwal @ 317-993-4987

for Free Consultation!!!

Listing and Selling Homes in Indianapolis Area.

Good relations with all the well reputed leading Builders in the Area.

Specialized in Pre-Sale homes for Investment and Residential purposes.

Helpful in Easy and Accessible Home Loans at low Interest Rates.

Ray Dhaliwal
Real Estate Broker

CENTURY 21 SCHEETZ RAYD@C21Scheetz.com

Low Interest Rates in History

No Cost Refinancing Available!

Call Madan Khatri
Ph: 847-530-1550

Madan@MoonstarMortgage.com

Who Can Work With You From Beginning to End!
Call Now For Quote.

Moonstar Mortgage Inc.

NMLS # 217352
Ph: 1-847-278-7220

Madan Khatri
NMLS # 1980752

953 Plum Grove Road, Unit B,
Schaumburg, IL 60173

An Illinois Mortgage Loan Licensee
Licensed in IL, CA, NJ, IN, and MA

LEAF XPRESS

INDIANAPOLIS, IN

Now Hiring!

We are looking for professional CDL A drivers.

*Newer Model well maintained Trucks and Trailers.

*COMPETITIVE PAY!! HOME EVERY WEEKEND!!

*Atleast 2 years of experience required.

Call, ISHAN: 317-688-9222

ਚੀਡਸਿਆਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਹੋਇਆ ਲੰਮਾ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਸਮਰਥਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਿਆਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ 'ਅਸਲੀ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਲਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਬਾਗੀ

ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ।

ਜਥੇਦਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਚੀਡਸਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਸਮੂਹ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਝੰਡੇ, ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਧਾਨ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਬੇਹੱਦ ਔਖੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਟ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਡੂੰਘਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਮੇਂ ਚੀਡਸਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸੁੱਘਤ ਤੇ ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਆਗੂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੇੜੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਡਸਿਆਂ ਕੋਲ ਲੰਬਾ ਸਿਆਸੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਚੀਡਸਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਬੂਲਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਠੇਸ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਉਹ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਘਾਣ ਕੀਤਾ: ਚੀਡਸਿਆਂ

ਖੰਨਾ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਚੋਂਧਰ ਖਾਤਰ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਹਰ ਪੰਥ ਦਰਦੀ ਦੁਖੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 267 ਗਾਇਬ ਹੋਏ ਸਰੂਪ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਹੋਏ ਘਪਲਿਆਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਖਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਨਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਆਗੂ ਤੇ ਵਰਕਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਮੁਲਤਵੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਇਕ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਵਾਲਮੀਕੀ ਨਗਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ, ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ 'ਚ ਇਕ-ਇਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਹੋਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਗੂ ਚੀਡਸਿਆਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਿਆਂ ਧੜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕਤਾ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਨਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਚੀਡਸਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਰਲੇਵੇਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਰਹੂਮ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ. ਚੀਡਸਿਆਂ ਦੀ

ਟਕਸਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਉਤੇ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਚੀਡਸਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨੌਵੀਂ

ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਥਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਚ ਉਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ 'ਤੇ ਭੀੜ ਪਈ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਆਦਿ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹਰ ਵਰਗ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜਨਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਸੱਚੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵਾਂਗ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ: ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਜਲੰਧਰ: ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੋਂ, ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਈਸ਼ਤੂ, ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਬਾਬਾ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਭਾਈਰੂਪਾ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਲੀਆ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਨਾਵਾਂ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਜੁਲਾਈ 2019 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਵਰਕਰ ਚੀਡਸਿਆਂ ਧੜੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਨਾਵਾਂ ਦਾ ਚੀਡਸਿਆਂ ਧੜੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।

ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਚ ਦੇਰੀ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਚ ਕਥਿਤ ਦੇਰੀ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਰਣਜੀਤਾ ਸੁਬਰਾਮਣੀਆ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਐੱਚ-4 ਡਿਪੈਂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪਤੀ ਵਿਨੋਦ ਸਿਨਹਾ ਕੋਲ ਐੱਚ-1ਬੀ ਵਰਕ ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ।

ਓਹਾਇਓ ਦੀ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਂਪਲਾਇਮੈਂਟ ਆਥੋਰਾਈਟੀਜ਼ ਡਾਕਿਊਮੈਂਟ (ਈ.ਏ.ਡੀ.) ਦੀ 7 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲ

ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਡ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਈ.ਏ.ਡੀ. 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਣਾ ਪਿਆ।

ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਈ.ਏ.ਡੀ. ਰੋਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਉਤੇ ਈ.ਏ.ਡੀ. ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ 48 ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ 105 ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕੁਕ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਲਵਾਕੀ, ਵਿਸਕਾਸਿਨ ਵਿਚ ਨਾਰਥ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਕ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ

ਕਾਲ ਕਰੋ, ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 414-581-3784

bsingh1350@me.com

ਵੇਟਰ, ਹੈਲਪਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਵੇਟਰ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 262-391-7666

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!
ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!!
ਹੁਣ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ
ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ

*ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਲਰਨਿੰਗ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਉਸੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਓ

*3-4 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai Cell:734-644-1010 Office:734-747-4298

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

*Refinance up to 125% value of the house.

- Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance).
- Self Employed and H1 Visa
- Jumbo loans
- Commercial Property With Business or Business Only.
- Business Equity Line of Credit.
- Multi Unit Investment Property.

ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਤੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਨੇ ਪੌਦੇ ਲਾਏ

ਜਲੰਧਰ (ਬਿਊਰੋ): ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਪਿੰਡਾਂ-ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੌਦੇ ਲਾ ਕੇ

ਪੌਦੇ, ਦਰਖਤ ਵਗੈਰਾ ਫੇਫੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਹਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਤੇ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਾਲੀ ਵੇਈਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਉਪਰਾਲੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ-ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਤੇ ਸਮੂਹ ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪਿੰਡ ਗਾਖਲ ਵਿਖੇ ਪੌਦੇ ਲਾਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਤੇ ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ-ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਥਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਵਧੀਆ ਮੌਸਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਸੁੱਧ ਹਵਾ ਲਈ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣੇ ਅੱਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਗਾਖਲ ਵਿਖੇ ਛੱਪੜ ਪੁਰ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਪਾਰਕ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਕਾਲ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬਣੇ ਸਾਈਕਲਾਂ ਵਾਲੇ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਕਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਮਗਰੋਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਾਹ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਈਕਲ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਮੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਰੋਨਾ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤ ਪੱਖੋਂ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਧਰ, ਕਈ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਮਾਡਲ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਤੇ ਕਰਫਿਊ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਬਹੁਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਬੱਚੇ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਹਤ ਕਲੱਬ ਤੇ ਜਿਮ ਵੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਫਿਟ ਰਹਿਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਸੈਰ ਤੇ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਦੋ ਹੀ ਜ਼ਰੀਏ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ

ਕਰਕੇ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਸਾਈਕਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮੰਗ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਵੀ ਇਸ ਵਧੀ ਸੇਲ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਈਕਲ ਵੇਲੀ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਹੀਰੋ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੀ. ਮੁੰਜਾਲ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਾਈਕਲ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਉਛਾਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀਰੋ ਨੇ 4 ਲੱਖ ਸਾਈਕਲ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਕਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਈਕਲ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੇਬਰ ਆਏਗੀ ਤਾਂ ਸਾਈਕਲ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਚ ਦੇਰੀ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਚ ਕਥਿਤ ਦੇਰੀ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਰਣਜੀਤਾ ਸੁਬਰਾਮਣੀਆ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਐੱਚ-4 ਡਿਪੈਂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪਤੀ ਵਿਨੋਦ ਸਿਨਹਾ ਕੋਲ ਐੱਚ-1ਬੀ ਵਰਕ ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ।

ਓਹਾਇਓ ਦੀ ਸੰਘੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਪਲਾਇਮੈਂਟ ਆਥੋਰਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਡਾਕਿਊਮੈਂਟ (ਈ.ਏ.ਡੀ.) ਦੀ 7 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਡ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਈ.ਏ.ਡੀ. 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਣਾ ਪਿਆ।

ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਈ.ਏ.ਡੀ. ਰੋਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਈ.ਏ.ਡੀ. ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ 48 ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ 105 ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਰਜਿਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁਣ 5543 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਹੋਈ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਾਲ 2007-2008 ਵਿਚ 5900 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2018-2019 ਵਿਚ 5543 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 2007-2008 ਵਿਚ 5900 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ, 2011-2012 'ਚ 5600 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਅਤੇ ਸਾਲ 2018-2019 'ਚ 5543 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ।

ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਸਾਇਣਿਕ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਸਾਇਣਿਕ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਪਰ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਰਾਜ ਭਰ ਤੋਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਐਨ.ਏ.ਬੀ.ਐਲ. ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ 'ਚ 1991 ਤੋਂ 2000 ਦੌਰਾਨ 44 ਫੀਸਦੀ ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ ਖੂੰਹਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਪਰਲੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾ (ਐਮ.ਆਰ.ਐਲ.) ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 2001-2010 ਵਿਚ 4 ਫੀਸਦੀ ਨਮੂਨੇ ਤੱਕ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਹੁਣ ਸਾਲ 2011-2020 ਦੌਰਾਨ 1.4 ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। 2007 'ਚ ਇਹ ਅੰਕੜਾ 5.7% ਸੀ, ਜੋ 2011 'ਚ ਇਕ % ਅਤੇ 2019 'ਚ ਇਹ ਅੰਕੜਾ 0.81% ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

SERVING Wisconsin & Illinois State

Residential or Commercial Buying, Selling, Renting or Investing

Buy thru us Get Best Service + Thousands of Dollars cash back.

Buying: Have access to more than 60 websites to find your dream home or future investment!

New constructions homes-Get 60% cash back.

Affordable Listing Commission.

Selling: Your listing will be posted to 60 websites and 80 interconnected websites as well as on social media. Have opportunities to market through Pro-photo, Video Open Houses and many more options!

For the best deal call:
Jesse Singh (e-PRO, SFR, CIAS)
 Broker/Realtor
Cell: 847-606-3664
 Email: jsingh@remax.net
 Web Site: jsingh.illinoisproperty.com

12 years experience (Full time service)
 Sold: #780 Homes and #82 Commercials.

ਜਥੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਸੈਨ ਐਨਟੋਨੀਓ (ਟੈਕਸਸ) ਲਈ ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਥੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜੋੜਮੇਲ ਮੌਕੇ ਜੋੜਮੇਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਾ, ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤਜਰਬਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਯੋਗਤਾਵਾਂ

- *ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਕੁਝ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ।
- *ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਰਾਗ, ਤਬਲਾ ਤਾਲ ਤੇ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ।
- *ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ, ਭਾਸ਼ਣ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੁਣ ਵੀ ਹੋਣ।
- *ਡਿਊਟੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਣ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ, ਵਿਆਹ ਤੇ ਮੰਗਣੀ ਸਮਾਗਮ, ਸਸਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ/ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣੇ।

ਤਨਖਾਹ: 4000 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਭੇਟਾ
 ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਅਦਾਇਗੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
 ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਸੈਨ ਐਨਟੋਨੀਓ (ਟੈਕਸਸ)

ਫੋਨ: 210-573-3017

Punjab Times

Established in 2000
21st Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal
Baljit Basi
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Major Kular
Corrpondents
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 105 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਇਲਾਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ

ਸਰਕਾਰ: ਜਥੇਦਾਰ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਅੱਖ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ 'ਚ ਭਾਰੀ ਦਿੱਕਤ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰਤ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਦਾ ਉਚਿੱਤ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਦੀ ਸੱਜੀ ਅੱਖ 'ਚ ਚਿੱਟੇ ਮੋਤੀਏ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਈ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅੱਖ ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਵੀ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਦੇ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਆਨਾਕਾਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੇਸ 'ਚ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਦਰਜ

ਲੋਕਵੁੱਡ (ਕਾਲੋਰਾਡੋ): ਜੈਫਰਸਨ ਕਾਊਂਟੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਟਾਰਨੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੇ ਐਰਿਕ ਬ੍ਰੀਮੈਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸ. ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸੈਕਟ ਦੀ ਇਸ ਘੜੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੈਫਰਸਨ ਕਾਊਂਟੀ ਦੀ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨੇ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਬ੍ਰੀਮੈਨ ਨੇ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਵੁੱਡ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਾਤੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵਿਚ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਮਾਰੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਬੁੱਢਾ ਅਰਬ' ਕਹਿ ਕੇ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕੀਤਾ।

ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰੀਮੈਨ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਹੋਣੇ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਜਿੱਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਹਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਦਿਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਤਕਰੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈਫਰਸਨ ਕਾਊਂਟੀ 'ਚ ਨਫਰਤ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਜੋ 2001 ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ, ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਲਾਅ ਫਰਮ ਵਿਲਮਰਹੋਲ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ 2600 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੈਫਰਸਨ ਕਾਊਂਟੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਟਾਰਨੀ ਪੀਟਰ ਵੀਅਰ ਨੂੰ ਈਮੇਲਜ਼ ਘੱਲੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 29 ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਾਝਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ। ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਰੋਹ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਇਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਹ ਉਸ (ਕੇਂਦਰ) ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉਤੇ ਉਂਗਲ ਚੁੱਕੇ। ਕਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਮਾੜੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ (ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ) ਕੋਲ ਕੇਂਦਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਆੱਡਣ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰੁਝਾਨ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਫਿਲਹਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨਾਲ 'ਸਾਝ' ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਾਰਨ ਬਾਦਲ ਲਾਣਾ ਚੁਢੇਰਿਉ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋਏ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਯਤੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਾਦਲ ਅਜੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੰਗਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਟਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਯਤੇ ਅਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਢੀਂਡਸਾ ਨਾਲ ਰਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਸਮਝ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖਿਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੋਧ, ਦੋਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਰੁਝਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਉਤੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਤਾਕਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਦੋਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕੌਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2022 ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਿਆਂ 3 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਦੋ ਪਾਰੀਆਂ ਖੇਡ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਉਭਰੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਉਭਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣੀ ਪਈ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈੜਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਮਸਲੇ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜਾਂਗਾ: ਢੀਂਡਸਾ

ਸੰਗਰੂਰ: ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਡਿੱਗੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹਾਂ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣਾ, ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਸੱਚੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵਾਂਗ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਬੇਦਾਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਬੀਤੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਕੁਮਕੁਮ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬੀਤੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਕੁਮਕੁਮ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 86 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ 'ਮਦਰ ਇੰਡੀਆ', 'ਕੋਹਿਨੂਰ', 'ਉਜਲਾ', 'ਏਕ ਸਪੇਰਾ ਏਕ ਲੁਟੇਰਾ', 'ਨਯਾ ਦੌਰ', 'ਰਾਜਾ ਹੋਰ ਰੰਕ', ਗੀਤ, 'ਆਖੋਂ ਤੇ ਲਲਕਾਰ ਸਣੇ 115 ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸੀ।

ਸਨ- ਰੇਤ ਬਜਰੀ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਾਫੀਆ ਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਸਿੱਥੈਟਿਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਾਬ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਧੰਦੇ ਦਾ ਵੀ ਸੀ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾ ਹੀ ਗਏ। ਹੁਣ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਵਾਅਦਾਖਿਲਾਫੀ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਹ ਤਿੱਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਕਰੋਨਾ ਬਹਾਨੇ ਸਖਤੀ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ 5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਰੋਹ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਲਾ ਅੱਗੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਫੀਲ ਖਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰ ਕਫੀਲ ਖਾਨ ਨੇ ਜਦੋਂ 10 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਬੀ.ਆਰ.ਡੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ 'ਚ ਆਕਾਸ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਮਰ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਬਣੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਕਚਰਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ 60 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹੋਈ ਮੌਤ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਫੀਲ ਖਾਨ ਨੂੰ 9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਡੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਸੀ.ਏ.ਏ. ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਹ ਫਿਰ ਫਸ ਗਿਆ।

ਉਸ 'ਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1980 ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪਰ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕਡਾਊਨ ਕਰ ਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਰੱਦ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਭਾ ਨੇ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਸਲਿਮ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁੱਟਾਂ ਲਈ ਸੰਕੇਤਕ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਲੇ ਸਦਨ 'ਚ 183 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 233 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮੁਸਲਿਮ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਫਰਹਾਨਾ ਖੇਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਲ ਹੈ। ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨੇ ਮਾਰਚ 'ਚ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਉਧਰ ਸੈਨੇਟ 'ਚ ਮਾਈਕ ਲੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਨੀਤੀ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਈਬੀ-3 ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ 195 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਝੀਲ 'ਚ ਡੁੱਬਣ ਕਾਰਨ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਇਥੇ ਸਥਿਤ ਕਲਟਸ ਲੇਕ ਵਿਚ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਡੁੱਬਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (21) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਸਰੀਫ ਤੋਂ ਇਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਝੀਲ 'ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਡੁੱਬੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਵੀ ਡੁੱਬ ਗਿਆ, ਪਰ ਤੈਰਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਲੱਭਣ ਲਈ ਗੋਤਾਖੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬਚਾਅ ਅਮਲਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲਬਰਟਾ ਵਿਚ ਲੇਕ ਲੂਈਜ਼ ਝੀਲ 'ਚ ਵੀ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਡੁੱਬਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ ਗਿੱਦਬਾਗਾ ਨੇੜਲੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਵੀਕਐਂਡ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਝੀਲ ਉਤੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਕਾਰਨ ਡੁੱਬ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ. ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਟਕੇ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ (ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ.) ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਉਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਰਾਜ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਗਸਤ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ 33,593 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ 33,593 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਲੋਂ 'ਫਰੀਡਮ ਆਫ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਐਕਟ' ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜੈਕਸਨ ਪਾਰਿਸ ਕੋਰੋਕਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ 38, ਕਾਰਨਿਸ ਕਾਉਂਟੀ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ 41, ਲਾਸਿਲੋ ਕੋਰੋਕਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ 40, ਵੀਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ 66 ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ

ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਉਹ ਸੂਚੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ 6 ਜੂਨ 2020 ਤੋਂ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੁਲਾਈ 2019 ਵਿਚ ਮੰਗੀ ਸੀ।

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸੂਚੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਰਹੱਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦਾਅ ਉਤੇ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਸੂਹਾ-ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਲਈ

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਥਹੁ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਗਲਤ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਡਿਪੋਰਟ

ਵਿਨੀਪੈਗ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ (59) ਨੂੰ ਵੈਸਟ ਜੈੱਟ ਦੀ ਉਡਾਣ 'ਚ ਗਲਤ ਹਰਕਤਾਂ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 15 ਜੂਨ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਡਾਣ 'ਚ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮਾਸਕ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਹਰਕਤ ਕਾਰਨ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਿਨੀਪੈਗ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਉਡਾਣਾਂ ਨਾ ਚੱਲਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੋਲ ਰਹੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗੀ ਪਰ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਾਰਨ 5000 ਡਾਲਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਟਰੰਪ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 'ਪਹਿਲਾ' ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ: ਬਿਡੇਨ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਜੋਅ ਬਿਡੇਨ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਮੂਲਕ ਦਾ 'ਪਹਿਲਾ' ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਸਦਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗਾਮੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਅ ਬਿਡੇਨ ਨੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਸਰਵਿਸ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿਉਂਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਹੀ। ਕਰੋਨਾ ਦੁਆਲੇ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਜਾਲ ਬੁਣਨ ਤੇ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ 'ਚਾਈਨਾ ਵਾਇਰਸ' ਵਜੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਿਡੇਨ ਨੇ ਟਰੰਪ ਉਤੇ ਨਜ਼ਲਾ ਝਾੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।'

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਲੈਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ 195 ਸਾਲ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੈਕਲਾਗ 195 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦਾ ਹੈ। ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਸੈਨੇਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਮਤਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨਗੇ।

ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ, ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਉਤੇ ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸੀ ਕਾਰਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਨੇਟਰ ਮਾਈਕ ਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਨੀਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪਰਵਾਸੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਅੱਜ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਲੈਣ ਲਈ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲਣ ਵਿਚ 195 ਸਾਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕਾਰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ।'

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Saini Sikh clean shaven handsome boy, 29, 6', M.B.A. Bio Technology doing BDS in Australia, seeks suitable well educated Saini/Jatt Sikh girl. All family well settled in USA. Cont. Mohan Saini, Ph: 516-503-9541 or email: mohan1w34@gmail.com

ਸੈਣੀ ਸਿੱਖ, 34 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-9", ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲੜਕੇ ਲਈ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਲਾਕਸੂਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 319-670-8892

Suitable match for USA citizen clean shaven Jatt Sikh boy, 35 yrs, 5'-11", Masters in Event Tourism Management. No dowry. Contact: 317-909-3287; WhatsApp+1-317-529-3886.

ਸੈਣੀ ਸਿੱਖ, 30 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-7", ਬੀ. ਕਾਮ., ਲੀਕਰ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲੜਕੇ ਲਈ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਸੈਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 309-868-7373

Wanted Suitable girl for slim, handsome Jatt Sikh boy, 29 yrs, 6 feet tall, on work permit and currently owns a liquor store. Whole family in America. Contact, Ph: 815-621-9077

Handsome Jat Sikh Johal boy, 25 yrs, 6'-2". B.Sc. Computer Science from USA. Working in Bay Area as Sr. Production Engineer, good package \$150K. Owns Rural & Urban Property. Two sisters (Elder sister married & well settled in USA & younger sister doctor). Required beautiful, tall, professionally qualified US citizen Jat Sikh girl. Please contact: +91-98141-20374 (Father, India), 775-357-4816 (Sister, USA) or Email: Simjohal174@gmail.com

Wanted Suitable girl for US Citizen Khatri Gursikh boy, 35 yrs, height 5'-10", BS & MS (USA), working as a Pharmaceutical Engineer in Chicago area. Contact, Ph: 630-290-1375 or neenakr2016@gmail.com

ਅਮਰੀਕਨ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ, ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ, 5'-9", ਵੈਸਟ ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਯੂ. ਐਸ. ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਹੋਲਡਰ, ਉਮਰ 29 ਸਾਲ, 5'-9" ਵੈਸਟ ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਲਈ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 216-235-5171

Punjab Times
Punjabtimes1@gmail.com
Ph: 847-359-0746
punjabtimesusa.com

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

US born, Hindu Nai beautiful girl, 31 yrs, 5'-2, Masters in English and a JD (law) degree, divorced with one child looking for a well-settled and educated boy in America. Whole family is well-settled in New York. Please contact, Ph: 347-252-6400

Wanted suitable match in USA Born or raised and we consider student visa also for good looking Punjabi Brahmin girl, 28 yrs, 5'-4", well educated BBA, working as a HR Manager in multinational company. Please contact Hindu family only. Please email: pk-1960@hotmail.com, Ph: 216-288-1676

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746
Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

Shan Grill Indian Restaurant

1910 N. Rand Rd., Palatine, IL 60074

ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਵਾਦੀ ਖਾਣਿਆਂ ਲਈ ਪਧਾਰੇ ਸਾਡੀ ਸਪੈਸ਼ਲਟੀ ਚਿਕਨ ਸੀਖ ਕਬਾਬ

Our speciality: Chicken Seekh Kabob

Special Catering offer \$10 package
Minimum 25 people

Ph: 847-358-1900

ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
'ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਗਰੀਨਵੁੱਡ, ਇੰਡੀਆਨਾ
ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 317-888-2040

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

Desi Bazar

Under new management.

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143

Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

Lakhvir S. Johal, Ph: 317-709-7800

Help Wanted in the Kitchen

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

We Are
Open 7
Days a
Week

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਕਰੋਨਾ ਸੰਕਟ: ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਘਾਲੇਮਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਰੋਨਾ ਸੰਕਟ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਹੋਰਫੇਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ, ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਕਰੋਨਾ ਮਰਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੇ

ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਰੋਨਾ ਦੌਰਾਨ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗੜਬੜੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਿਆਂ ਕੁੱਲ ਖਰਚ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਨਾਂ

ਉਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰੋਨਾ ਕੇਅਰ ਸੈਂਟਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਸਮੇਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਆਪ' ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਰਚੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਰੀ ਕਰੇ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚਲੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ 64 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਪੈਸਾ ਮਰਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਖਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬੈਂਕ ਵਿਚ

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ 2.28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਰੁਪ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਕਰਨ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਹੋਛੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਆਏ ਅਕਾਲੀ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਉਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਲੋਚਨਾ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋਛੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਉਤੇ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਜਿਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਵਿਚ ਪਏ 64 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕੋਵਿਡ ਰਾਹਤ ਕੰਮਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਖਰਚੇ ਜਾਣਗੇ। ਮਰਮਾਰੀ ਨੇ ਹਾਲੇ ਸਿਖਰ ਨਹੀਂ ਛੂਹਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਉਤੇ 300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਉਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਜਾਣਗੇ।

ਕਰੋਨਾ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੋਟੇ ਬਿੱਲ ਤਾਰਨੇ ਪਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਏ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਚੈਨਲ ਰੂਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ 11 ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਏ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ 20 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੋਪ, ਡਰੱਗ ਮਨੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਵਾਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਆਗਰਾ ਗੈਂਗ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਏ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਡਰੱਗ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਸਪਲਾਇਰ, ਬੋਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਕੈਮਿਸਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਭਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ 20 ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 16 ਪੰਜਾਬ, 2 ਯੂਪੀ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਗਰੋਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ, ਨਸ਼ਾ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਜੋ

10-12 ਕਰੋੜ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ/ਕੈਪਸੂਲ/ ਟੀਕੇ/ਸਿਰਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਗਰੋਹ ਦਾ ਬਰਨਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੇ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗਰੋਹ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਸਮੇਤ 20 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ 27,62,137 ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਕੈਪਸੂਲ, ਟੀਕੇ ਅਤੇ ਸਿਰਪ ਬੋਤਲਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 70,03,800 ਰੁਪਏ ਡਰੱਗ ਮਨੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਰਨਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਰਚ 2020 ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਮਥੁਰਾ ਗੈਂਗ' ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਨਿੱਕਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀ 2,85,000

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ (ਟੈਬ ਕਲੋਵੀਡੋਲ) ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਉੱਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਲਫੀਕਾਰ ਅਲੀ ਨੂੰ 12,000 ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ (ਟੈਬ ਕਲੋਵੀਡੋਲ) ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਬਾਅਦ ਹਰੀਸ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਓਪੀਡੀਜ਼ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰਮਾਈਂਡ ਹੈ। ਤਸਕਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ, ਆਗਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜੈਪੁਰ, ਗਵਾਲੀਅਰ ਅਤੇ ਭੋਪਾਲ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੋਰੀਅਰ/ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ/ ਮਾਲ ਢੁਆਈ ਵਰਗੇ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਖੋਪਾਂ ਭੇਜੀਆਂ। ਹਵਾਲਾ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕਰੋਨਾ: ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਹੋਣਗੇ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਸਬੰਧੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਖਤੀ ਵਰਤਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ 'ਚ 240 'ਕੋਵਿਡ ਦਸਤੇ' ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ 6355 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਏ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਵਿਡ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 5000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵੇਲੇ 951 ਮਰੀਜ਼ ਘਰੇਲੂ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੋਵਿਡ

ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਟਾਕਰੇ ਲਏ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਾਹੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿੱਥ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀ 5000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕੱਠਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਦੂਰੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ 10000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਪਹਿਲੇ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣਗੇ।

'ਟਰੰਪ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ'

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਜੋਅ ਬਿਡੇਨ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦਾ 'ਪਹਿਲਾ' ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਸਦਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗਾਮੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਅ ਬਿਡੇਨ ਨੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਸਰਵਿਸ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿਉਂਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਹੀ।

ਕਰੋਨਾ ਦੁਆਲੇ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਜਾਲ ਬੁਣਨ ਤੇ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ 'ਚਾਈਨਾ ਵਾਇਰਸ' ਵਜੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਿਡੇਨ ਨੇ ਟਰੰਪ ਉਤੇ ਨਜ਼ਲ ਝਾੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।'

ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਇਸ ਸਾਲ ਫਿਰ ਅਰੰਭਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੰਤੋਸ਼ ਟਰਾਫੀ ਖੇਡ ਚੁਕੇ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਫੁੱਟਬਾਲਰ (ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਜਾਂ ਜਨਮੇ) ਨਵੀਂ ਰੰਗਦਾਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਫੁੱਟਬਾਲ ਨਰਸਰੀ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਬਾਰੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ-ਕੁਲਵੰਤ ਸੰਘਾ

ਮਾਹਿਲਪੁਰ (ਬਿਊਰੋ): ਫੁੱਟਬਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬੜੇ ਅਦਬ ਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਫੁੱਟਬਾਲਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸਰਬਉੱਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਰਜਨ ਅਵਾਰਡ ਤਕ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ 58 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਲੱਬ 'ਫ੍ਰੀ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਿੰਗ ਕਲੱਬ' ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁਣਿਆਂ ਆਏ।

ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਖਾਸ ਕਰ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਬਾਲ ਰਸਾਲੇ ਦੇ 25 ਸਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਚੁਕੇ ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਬਲਜਿੰਦਰ ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਟਰਾਫੀ ਖੇਡ ਚੁਕੇ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵੇ

ਤਸਵੀਰ ਸਮੇਤ 15 ਅਗਸਤ 2020 ਤਕ ਲੇਖਕ ਦੇ ਵੱਟਸਐਪ ਨੰ. 91-98150-18947 ਜਾਂ ਈਮੇਲ karumblan1995@gmail.com 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ. ਸੰਘਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਸੁਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਰਵੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਇਹ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਹੈ।

ਕਰੋਨਾ ਦਾ ਟਾਕਰਾ: ਹੁਣ ਵਾਇਰਸ ਦਾ ਟੀਕਾ ਹੀ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਰੋਨਾ ਮਰਮਾਰੀ ਦਾ ਤੋੜ ਲੱਭਣ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਈ ਜਿਸ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੀਕੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 3 ਅਦਾਰੇ ਕਾਫੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਆਕਸਫੋਰਡ-ਐਸਟ੍ਰਾਜੀਨੀਕਾ, ਫਾਈਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੈਨਸਿਨੋ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਆ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਟੀਕਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਐਸਟ੍ਰਾਜੀਨੀਕਾ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਕਰਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਖੋਜ ਦੀ ਮੋਹਰੀ ਸਾਰਾ ਗਿਲਬਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਉਤੇ ਪੁੱਜੇ ਇਸ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਮਗਰੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ

ਨੂੰ ਇਹ ਟੀਕਾ ਲਗਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੀਰਮ ਕੰਪਨੀ, ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੀਕਿਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਆਕਸਫੋਰਡ ਐਸਟ੍ਰਾਜੀਨੀਕਾ ਨਾਲ ਕਰਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਦੇ ਮੁਖੀ ਪੂਨਾਵਾਲਾ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਟੀਕੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਯਤਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ

ਜੇਨਬੁਰਕਟ ਵਲੋਂ 'ਫੈਵੀਵੈਂਟ' ਗੋਲੀ ਲਾਂਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਦਵਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੰਪਨੀ ਜੇਨਬੁਰਕਟ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਲਿਮਿਟਡ (ਜੇ.ਐਫ.ਸੀ.) ਨੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਪੀੜਤ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਵਿਰੋਧੀ ਦਵਾਈ 'ਫੈਵੀਪਿਰਾਵਿਰ' ਨੂੰ 'ਫੈਵੀਵੈਂਟ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇਹ ਦਵਾਈ 39 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਗੋਲੀ ਵੇਚਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 200 ਐਮਜੀ ਦੀ ਇਹ ਗੋਲੀ 10 ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ.ਐਫ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਦਵਾਈ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਵਿਚ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਪਲਾਂਟ 'ਚ ਉੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਜਿਹੇ ਟੀਕੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ 1000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਟੀਕੇ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2 ਜਾਂ 3 ਵਾਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੀਕਾ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਟੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਟਾਫ, ਬੱਚੇ

ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਇਹ ਟੀਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰੋੜਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਦੇ ਆਰਡਰ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਇਕ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੀ। ਇਹ ਵਾਇਰਸ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀਆਂ 6 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

The Law Firm Of Fatima Johnson

3737 N. Meridian St., Ste 106, Indianapolis, IN 46208

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ
ਅਹਿਮ ਹੋ

Are you planning on going to your immigration interview or court alone? Don't do it!

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਇੰਜ ਨਾ ਕਰੋ!

Did you enter the U.S. without a visa?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਬਿਨਾ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹੋ?

Do you have family members outside the U.S.?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ?

Does your application keep getting denied?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਖਾਸਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਰੱਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

We are experienced in.

- Deportation Defense •VAWA •Asylum •Work Permit
- Family and Marriage Based •Investor Visa (H1B, E-2, EB-5)
- SIJS (Special Immigration Juvenile Status)

Come talk to an experienced immigration attorney. Call to schedule an appointment today

ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Languages Spoken

•English •Hindi •Punjabi •Urdu •Spanish •French •Arabic •Chinese
ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਫਰੈਂਚ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਚੀਨੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

Licensed to Practice
Immigration Law in
all 50 States.

Ph: 317-252-0013

info@vitalvisa.com

This is an attorney advertisement

For All Your Commercial
Real Estate Needs

- *Gas Station *Commercial
- *Liquor Store *Hotel/Motel
- *Miscellaneous Store

MIDWAY REALTY GROUP
For all your Residential Real Estate Needs

Join our team, we are hiring real estate agents.

We help you to

- ▶ Home Selling ▶ New Construction
- ▶ Home Buying ▶ Foreclosed / Short Sale
- ▶ Rental / Lease ▶ REO'S / HUD Property

WE WILL ASSIST YOU TO
PROVIDE FUNDING
FROM \$25K TO 500K
IN 48HRS

List your business at
WWW.MBBBIZ.COM

AJEET SINGH : 847-529-9778

NICK VERMA : 630-664-1435

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...

Manjit Singh Nagra
Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillsdale Court
Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ
ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ

Gurdeep (Garry) Chhokar
Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...

ਗਿਆਰਾਂ ਅਫਗਾਨ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੀਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਆਏ

ਸੋਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 24 ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 11 ਮੈਂਬਰ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਉਹ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਥੇ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜਣ 'ਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ 18 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੇ ਗਏ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਸਚਦੇਵਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 11 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਜਥੇ ਵਿਚ 70 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ 'ਚ 125 ਸਿੱਖ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 600 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ।

ਦਿੱਲੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਦੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਤੇ ਆਰ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚਣ ਉਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ/ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਨੀਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਪਰਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਪਰਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਬੋਧੀ, ਪਾਰਸੀ, ਜੈਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਧਾਰਮਿਕ ਆਧਾਰਾਂ ਉਤੇ ਅੰਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਿਟੀਜਨਸ਼ਿਪ ਸੋਧ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਫਗਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ

ਇੱਛੁਕ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਵੇਗਾ ਭਾਰਤ: ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਹਰੀ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਨੁਰਾਗ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਜੋ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਵਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਦਦ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉਪਰ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗੁੱਟਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਪਰਤੇ ਹਨ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 12 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਅਗਵਾ, ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੋਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਦੁਆਰਕਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ।

ਸੋਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਦੀਪ ਬੇਦਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ, ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੋਕਸੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਇਹ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਇਕ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਦੀਪ ਬੇਦਵਾਲ 2009 'ਚ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ ਸੀਮਾ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਔਰਤ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਨਾਬਾਲਗ ਅਨੁਸਾਰ ਉਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਦੀਪ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਸੀਮਾ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪਾਸੋਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਦਰਮਿਆਨ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ। ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਸੋਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਭਾਲ ਹੈ।

ਬਲੋਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 73 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਮਿਲੀ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਕੋਇਟਾ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 73 ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਇਥੋਂ ਦਾ 200 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੋਂ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ 1947 ਤੋਂ ਏ.ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਏ. ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ

(ਲੜਕੀਆਂ) ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੂਬਾਈ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਧਾਰਮਿਕ ਥਾਂ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਗਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋਇਟਾ 'ਚ 73 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਮਗਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜ ਸੰਗਤ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ 'ਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੈਸਲਾ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤੋਹਫਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਿਲਾਫ ਲੱਗੇਗਾ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਜ ਕੋਲੋਰਾਡੋ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਗੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕ ਉਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣ' ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਕੋਲੋਸ਼ਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈਫਰਸਨ ਕਾਉਂਟੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਲੋਂ 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਐਰਿਕ ਬ੍ਰੀਮੇਨ ਖਿਲਾਫ ਹੁਣ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕ

ਹੈ, ਉਤੇ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬ੍ਰੀਮੇਨ ਨੇ ਦੁਕਾਨ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰੀਮੇਨ ਨੇ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕਰਦਿਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਬ੍ਰੀਮੇਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ 'ਤੇ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪੁਲਿਸ 'ਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰੀਮੇਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਤੋਂ ਕਈ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੱਡੀਆਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਮੁੱਦਾ: ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਹਾਇਕ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ 267 ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਟੀਮ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਹਾਇਕ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਲਗਭਗ 5 ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਚੱਲੀ। ਉਸ (ਕੰਵਲਜੀਤ) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਸਰੂਪ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੀ ਪੁੱਜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਲਾਪਤਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਆ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ 5 ਸਾਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਨਵਿਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਪਾਈ ਚਿੱਠੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ, ਹਲਕਾ ਪੂਰਬੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ 'ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ 'ਚ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਲਾਂ ਲਈ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਲੈ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਅਟਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪੱਤਰ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਲ 2018 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 137 ਕਰੋੜ ਦੇ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪੁੱਲਾਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਹਲਕਾ ਪੂਰਬੀ 'ਚ ਬਣਨੇ ਸਨ, ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2019 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਫੇਜ਼-1 ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਹਲਕਾ ਪੂਰਬੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ 13 ਕਰੋੜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਵੀ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਪਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹਲਕੇ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਗੁੱਟਾਂ 'ਚੋਂ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ 'ਚ ਅਲਕਾਇਦਾ, ਇਰਾਕ 'ਚ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਖੁਰਾਸਾਨ ਤੇ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ।

ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਲ, ਅਲਕਾਇਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 'ਐਨਾਲਿਟੀਕਲ ਸਪੋਰਟ ਐਂਡ ਸੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਮੋਨੀਟਰਿੰਗ ਟੀਮ' ਦੀ 26ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ, ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਮਈ 'ਚ ਅਫਗਾਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਲਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਲ- ਕੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਸਲਮ ਫਾਰੂਕੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮੁਖੀ ਜ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਕ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬੇਬਰ ਪਖਤੂਨਵਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫਾਰੂਕੀ ਹੀ ਕਾਬੁਲ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਤੇ ਹੋਏ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਜਿਸ਼ਯਾਤਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ 25 ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕੌਂਸਲ ਦੀ 1267 ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਕ ਵੀ ਪਾਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਪਾਕਿ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਓਸਾਮਾ ਮਹਿਮੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ

UNITED SPORTS CLUB CALIFORNIA, AMERICA

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਚੀਫ ਪੈਟਰਨ

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮੂਹ ਸਪਾਂਸਰਾਂ, ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ,
ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ੁੱਭ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ
ਖੈਰ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।

Makhan Singh Bains Chairman, Iqbal Singh Gakhal Vice Chairman, Jugraj Singh Sahota President, Palwinder Singh Gakhal Director, S. Ashok Bhaura Gen. Sec & Media Incharge, Narinder Singh Sahota Treasurer, Mike Boparai Advisor, Inder Dosanjh Advisor, Sadhu Singh Khaur Advisor, Natha Singh Gakhal Advisor, Makhan Singh Dhaliwal Advisor

Jagir Singh Sabzi Mandi Advisor, Debi Sohal Sidhwan Dona Advisor, Inderjit Singh Thind Advisor, Bakhtawar Singh Gakhal Advisor, Gurpreet Singh Gakhal Advisor, Giani Ravinder Singh Advisor, Baljinder Singh Gakhal Advisor, Balvir Singh Bhatia Director, Jagjit Singh Rakkar Advisor, Kuljeet Singh Nijjar Advisor, Lakha Gazipur Advisor

Jaswant Srai Advisor, Sewa Singh Randhawa Advisor, Harjinder Ladhra Advisor, Dalwinder Padda Advisor, Arundeeep Singh Advisor, Baljinder Singh Advisor, Kala Gakhal Advisor

ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਰਹਾਂਗੇ।

ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ, ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਭਰੇ ਦਿਨ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਜਲਦ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਦੁਆ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਹੌਲ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਹੋਣਗੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਫਿਰ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਰੌਣਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਨ ਲਈ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਰਹੇਗਾ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ: ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ 2020

ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲਾ ਰੰਗ

ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਲਾਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਚੁਸਤੀਆਂ-ਚਾਲਾਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਪਿੜ ਮਘਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਖੇਤੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮਾਰੂ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਰੋਸ ਅਤੇ ਰੋਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ; ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਰੋਕੂ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ (ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ.) ਤਹਿਤ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਜਾਂ ਇੱਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਹੋਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਭਖਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ (ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ.) ਨਹਿਰ ਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਲ-ਬੈਠ ਕੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਕੱਢਣ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਗਸਤ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫਤੇ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਉਂਜ, ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਘੋਖਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਧਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਫੈਸਲਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਰੱਫੜ 1981 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2004 ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਮਝੌਤੇ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਲਏ ਸਨ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ 2022 ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲਿਆਏ ਖੇਤੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਰਿਹਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੀ ਡਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਨਾਲ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਭਖਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ 2022 ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਫੀਸ ਨਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੁਣ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵੇਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਚੋਣਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਈਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਤਹਿਤ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਆਈ. ਐਨ. ਏ.) ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅੰਦਰ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਜੀਦਾ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸੀ ਜਾਂ ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਸਖਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੋਰ ਭਖਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਧਿਰਾਂ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਰਾਹ ਮੋਕਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਵੀ ਗਲੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਲਗਾਤਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ-ਦਰ-ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਫ ਹੈ, ਮਸਲਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕੀਤੇ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ।

ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਦੇ ਯਤਨ

ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.) ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਦਲਿਤ ਹਨ। ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਦੀ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.)-2019 ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਮੁੜ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਬਣਾਏ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਦਲਿਤਾਂ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਬੰਦ

ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ

ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਿਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੈਦਾ ਲੋਕ ਰਾਇ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਪੈਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਂਜ, ਹਰ ਵਾਰ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚ ਸੋਧ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੋਕਥਾਮ ਕਾਨੂੰਨ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.) 1967 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ 2004, 2008 ਅਤੇ ਫਿਰ 2012 ਵਿਚ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ 'ਟਾਡਾ' ਤੇ 'ਪੋਟਾ' ਵਰਗੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਲਿਤਾਂ, ਕਬਾਇਲੀਆਂ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਵਰਤੋਂ ਖਿਲਾਫ ਉਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਪਏ ਅਤੇ 2004 ਵਿਚ 'ਪੋਟਾ' ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਧਾਰਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਕਾਨੂੰਨ-2019 ਨੇ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੁਆਲ ਉਠਾਏ ਗਏ। ਨਵੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਾਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਸਮੇਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਖਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ। 2019 ਵਿਚ ਸੋਧੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੁਣ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਇਕੱਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਐਲਾਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕਸਦ ਲਈ ਫੰਡ ਦੇਣ, ਠਾਹਰ ਜਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਐਲਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜੱਦ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕੇਵਲ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 43 ਤਹਿਤ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਦਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਕੰਮਲ

ਹੋ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰੇ। ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ 14 ਦਿਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ 30 ਦਿਨ ਤੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ 90 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਪਰ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤਹਿਤ 180 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੋਚਣ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਪੈਂਫਲਿਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਐਲਾਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਹਿਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੰਧੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਤਹਿਤ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਪਰ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.-2019 ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ, ਜਾਅਲੀ ਕਰੋਸੀ, ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਕਾਨੂੰਨ-1908 ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ। 2013 ਵਿਚ ਫਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੂਬਾਈ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਡੀਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਵਿਊ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ; ਭਾਵ ਨਿਆਇਕ ਮੁੜ ਪੜਚੋਲ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜੋਕੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦਾ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਜਾਏ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲੱਗਣ ਦਾ ਡਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਅਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਸਮੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਰਗੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਈ, ਕਾਂਗਰਸ

ਹੋਰਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ 90 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਪਰ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤਹਿਤ 180 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੋਚਣ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਪੈਂਫਲਿਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਐਲਾਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਨੇ ਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਵਾਕਆਉਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਠੋਸ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਤਹਿਤ ਮਿਲੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਮਿਲੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਤਹਿਤ ਜੀਣ ਦੇ ਮਿਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.-2019 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਜ਼ਾਦ ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਾਰ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ, ਮੀਰਾ ਹੈਦਰ, ਸਫੂਰਾ ਜ਼ਰਗਰ ਵਰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। 90 ਫੀਸਦ ਅਪਾਹਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਰਵਰਾ ਰਾਓ, ਪ੍ਰੋ. ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੁੰਬੜੇ, ਸੂਧਾ ਭਾਰਦਵਾਜ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਕਾਰਨ ਖਤਰਨਾਕ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਤੇਲਤੁੰਬੜੇ ਨੇ ਤਾਂ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਖਤ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਲਿਤ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਸੁਧੀਰ ਧਾਵਲੇ, ਸੁਰੇਂਦਰ ਗਾਡਗਿਲ, ਸੋਮਾ ਸੇਨ, ਮਹੇਸ਼ ਰਾਊਤ ਅਤੇ ਰੋਨਾ ਵਿਲਸਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਕਿੱਨੇ ਹੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤੇ ਤਾਕਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੈਂਫਲਿਟ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 121 ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁਨ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਦਲਿਤ ਹਨ। ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੱਕ ਸੁੰਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਿੰਨ ਆਰਡੀਨੈਂਸ, ਬਿਜਲੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੱਲ ਸੋਧਤ ਵਿਆਪਕ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਕੱਖ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ!

ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਇਕ ਚੋਰ ਤੇ ਚਤਰ ਬਣ ਕੇ, ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਪਾਉਣ ਲਗਦਾ। ਰਹੇ ਕੱਖ ਨਾ 'ਸਰਾਪ' ਦੇਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਾਰੇ ਕਪਟ ਦੇ ਨਾਲ ਛੁਪਾਉਣ ਲਗਦਾ। ਹਾਕਮ ਸਮੇਂ ਦਾ 'ਸਿਟ' ਨੂੰ ਬਾਪੜਾ ਦੇ, ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜਤਾਉਣ ਲਗਦਾ। ਸਿੱਟੇ ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਸਿਟਾਂ' ਦੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ, 'ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ' ਡਰ ਸਤਾਉਣ ਲਗਦਾ। ਦੇਣੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ, ਮੁੱਦਾ ਲਮਕਾਈ ਜਾਣਾ, ਅੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਪਦਵੀਆਂ 'ਤੇ। ਰਹਿਣਾ ਉਹਦਾ ਵੀ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਲੈਣਾ, ਜੋ ਵੀ ਖੇਡੇਗਾ ਸਿਆਸਤ ਬੇਅਦਬੀਆਂ 'ਤੇ!

ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਰਦਾ ਲਾਹਿਆ

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਸੰਗੀਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸੰਗੀਨ ਮੁਕਾਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਪੱਕ ਰਿਹਾ ਇਹ ਸੰਕਟ ਅਚਾਨਕ ਉਭਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਕਈ ਮਾਡਲ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਪਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖਤ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ

ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ ਕੇ ਰਸਾਤਲ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਤਕਰੀਬਨ ਮਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ; ਨਿਵੇਸ਼, ਉਤਪਾਦਨ, ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਪਤ ਦਾ ਚੱਕਰ ਇਕ ਇੱਕ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਵੱਟੇ ਖਾਤੇ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ (ਐਨ.ਪੀ.ਏ.) ਦਾ ਉਹ ਘੁਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਭੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸੰਕਟ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਵਿਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਰਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹੀ ਛੋਟੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੋਮੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਜੇ ਰਾਜਸਥਾਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਰਬਦਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਾਹਰਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਵੀ ਹੈ। ਵਿਵਸਥਾ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਐਂਦੋਲਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤਤਕਾਲੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਡਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਹੀਆਂ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਦਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁ-ਪਾਰਟੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸੀਐ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਵਰਗ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਅਨੁਮਾਨ ਇਹ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਮਤੀ ਕਦੀ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਬਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੋਲਬੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ 9 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਐਂਦੋਲਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦੇਵੇ।

ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਏਨੇ ਖਰਾਬ ਸਬੰਧ ਕਦੀ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਪਰੋਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਡੋਕਲਾਮ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੂਰਬੀ ਲੱਦਾਖ ਵਿਚ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਘੁਸਪੈਠ ਅਜਿਹੀ ਚਟਾਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਹੇਠਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹੱਥ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਕ ਹੱਦ ਤੱਕ 'ਏਸ਼ੀਆਈ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀ' ਬਣਨ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਆਰਥਿਕ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ

ਦੇ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੂਬੇ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਵੀ ਜੋੜ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦਾ ਹਾਲ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ, ਨਾਗਰਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ, ਵਿਧਾਨ ਪਾਲਿਕਾ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਢਾਂਚੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਹਨ ਜੋ ਇਕੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਜਾਂ 15 ਸਾਲ ਲੱਗਣਗੇ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਕਰੋਨਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੰਕਟ ਏਨਾ ਤਿੱਖਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਸ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਰੁਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਾਗ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਰਜਰ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੰਕਟ ਦੇਖਣ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਰੋਨਾ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਗਏ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਗਾਥਾ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਕਹਿਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਦੀਰਘ ਕਾਲੀ ਮੰਦੀ ਦੀ ਹੱਦ

ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਛਿਮਾਹੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਰਤਾ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਗ-ਲਪੇਟ ਦੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਪੀ.ਏ. ਦਾ ਗਰਾਫ ਪਿਛਲੀ 31 ਮਾਰਚ, 2000 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਰਾਵਟ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੈ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਉਛਾਲ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਊ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬੇਹੱਦ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਸਾਲ ਚੱਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਨ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਗੜਿਆ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਹੁਣ 6 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਗਲ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਅੱਜ ਦੀ

ਸਿਦਕ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ

50ਵੇਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਵਸ 'ਤੇ

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 27 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆਂ 50 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸਾਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਿਆਰਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 82 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖਿਆ। ਜਦ ਮਈ 1967 ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੋਹਰੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ

ਮਿਸਾਲੀ ਸਿਰਤ ਅਤੇ ਸੂਝ ਨੇ ਗਦਰੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹ ਲਏ ਅਤੇ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਈ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਓਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਗਦਰੀ ਆਗੂ ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰਾਏਪੁਰ ਡੱਬਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੈ ਕੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਗਏ ਤਾਂ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ, ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛਾਪਾਮਾਰ ਲੜਾਈ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋਸ਼-ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮੀ ਕੀਤੀ।

ਬਾਬਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਮੰਨ ਕੇ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਰੂਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਪਰੈਲ 1932 ਵਿਚ ਚਾਰ ਗਦਰੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੱਥਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਰੂਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਗਏ, ਪਰ ਇਹ ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਫੀਸਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਲੋੜੀਂਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1934 'ਚ ਵਾਪਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਭੇਜੇ ਗਏ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਾਲੇ ਗਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਮੋਹਰੀ ਸਨ। ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਤੂਬਰ 1935 'ਚ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੁੱਲਾ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਹੀ ਕਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਤਸੱਦਦ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜੁਹਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਹਬੰਦੀ

ਦੌਰਾਨ ਜਿੱਥੇ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, ਉਥੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਕਾਇਮ-ਕਲਪ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜੁਹਬੰਦੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਉਹ ਮੁੜ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸਰਗਰਮੀ

ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਏ। ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1947 ਤੁਰੰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਹੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਪੈਪਸੂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਮੁਜਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਵਿਰੁਧ ਜੁਝਾਰੂ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਆਗੂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। 1930 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਲੰਮਾ ਰਾਜਸੀ ਸਫਰ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਿਹਚਾ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਵਾਲਾ ਸਮਝੌਤਾ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਡੋਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ-ਰਾਜਸੀ ਸਟੈਂਡ। ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ., ਫਿਰ ਲਾਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਫਿਰ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਅਤੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ, ਗੱਲ ਕੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੋੜ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਾਤੀ ਨੇਤਾ, ਲਿਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜੁਝਾਰੂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ। 1950ਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਬਹਿਸ ਅਤੇ 1960ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਯੁੱਧ ਵਰਗੇ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੋੜਾਂ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਸਟੈਂਡ ਬੜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੌਮਾਂਤਰੀਵਾਦੀ ਸਨ। ਜਦ ਖਾਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਗੈਰ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮ ਰਾਜਸੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਐਸੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਡੋਲ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਮ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਡੂੰਘੀ ਰਾਜਸੀ ਸੂਝ ਵਾਲੇ ਆਗੂ, ਨਿਪੁੰਨ ਨੀਤੀਯਾਤ੍ਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਕਤਾ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਪਕੜ ਸੀ। ਉਹ ਮਾਰਕਸੀ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਠੋਸ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ

ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਧਨੀ ਸਨ। ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਣਗਿਣਤ ਨੌਜਵਾਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈ ਕੇ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਅਡੋਲਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਕਾ. ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬਿਲਗਾ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕੁਲਬੀਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਹਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਿਹਤ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਚ ਪਰਤਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਟੱਲ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੱਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਿਹਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚਾਂ, ਇਹ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹਾਇਤ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 27-28 ਜੁਲਾਈ 1970 ਦਰਮਿਆਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਝੂਠਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਦਲ ਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਾਰੇ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਜੁਡੀਸੀਅਲ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਫ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸੂਲੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਦੀ ਆਦਰਸ਼ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 28 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਚੱਕ ਮਾਈਦਾਸ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਜ਼ਬਾ ਦਿਖਾਇਆ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਇਲਾਕਾ ਬੰਗਾ (ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ) ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਮਾਈਦਾਸ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਦਹਾਲ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ। 1930ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਹ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਦਰੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਗਦਰੀ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਿੱਜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਦੇ ਇਸ ਅਹਿਦ ਉਪਰ ਉਹ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭੇ।

ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਲਗਾਓ ਸੀ, ਗਦਰ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪਹੁਲ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਸਖਸੀ ਖੂਬੀ ਦੀ ਕਾਇਮ-ਕਲਪ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਖਿਆਲ ਯੁਗ-ਪਲਟਾਉ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਹਚਾ, ਵਚਨਬੱਧਤਾ,

ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਅਤੇ ਡਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ਾ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ 'ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਨੂੰਨ' ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਥਾਪਤੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਤ-ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਦਲੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਿਹੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਧੀਨ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਵੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜ਼ਲੀਲ

ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ

ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਜਬਰ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਕੇ ਸਟੇਟ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ 'ਡਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ' ਰਾਹੀਂ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ।

'ਡਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ' ਉਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ 'ਸਮਾਜਕ ਸਮਝੌਤਾ' ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਜਨਮਦਾਤਾ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਚਿੰਤਕ ਰੂਸੋ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸਤੀਅਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਪਲੈਟੋ ਦੀ 'ਰਿਪਬਲਿਕ' ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀਂ ਬੱਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ

ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਆਦਰਸ਼ਕ ਰਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਹੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕਿਸੇ ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦੀ ਸੱਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਤਾਰਕਿਕ ਬੁੱਧੀ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਆਦਰਸ਼ਕ ਰਾਜ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸੱਚ ਵਿਚੋਂ ਉਗਮਿਆ ਹੋਵੇ; ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜੀਵਨ ਭਾਵੇਂ ਮਾਣਨਯੋਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਹਿਣ ਜੋਗਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।

ਅੱਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਡਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਅਧੂਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਟੇਟ ਦੇ ਜਬਰ ਦਾ ਡਰ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਰਾਹੀਂ ਸਟੇਟ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨ ਬਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਲਟਕੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਡਰਾਵੇ ਰਾਹੀਂ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਡਰ ਦੀ ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਸਮਾਜਕ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੋ-ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉੱਤੇ ਵੀ ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਅਸਰ ਛੱਡਦੀ ਹੈ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਚਿੰਤਕ ਐਨ ਡੁਫੋਰਮੈਂਟੋ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਡਰ ਹੋਵੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਡਰ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਦਾ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਚਕੀਲੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਰੂਪਾਂਤ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੰਤਕ ਦੀ ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਲਿਖਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੀ ਵੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਲੋਕ ਜਿਉਂ ਸਕਦੇ

ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਖਮ ਲੈਣ ਦਾ ਅਤੇ ਖਤਰੇ ਸਹੇਤਨ ਦਾ ਮਾਦਾ ਹੋਵੇ। ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਕੱਟਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ 2016 ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਚਿੰਤਕ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਨੇਕਾਂ ਚਿੰਤਕ ਵੇਖੇ-ਸੁਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿੰਨੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਓਨੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਤੱਕਿਆ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਾਲ 2017 ਵਿਚ ਖਬਰ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਣੀ ਇਉਂ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਟਹਿਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਡੁੱਬਦੇ ਵੇਖੇ। ਉਹ ਝੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਈ। ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਬਚ ਗਏ, ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਫਨਾਹ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਜੋਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਕਰਾਤ ਜਿਹਾ ਰੁਤਬਾ ਬਖਸ਼ ਗਿਆ। ਜੋਖਮ ਲੈਣਾ ਉਸ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਨਵਾਂ ਫਲਸਫਾਨਾ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ।

ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਡਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਟੇਟ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ

ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਅਪਨਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਨੀ-ਬਹਾਨੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਨਾ ਡਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਜਿਹੇ ਕੇਸ ਪਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਡਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡਰ ਹੋਵੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਸੌਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਡਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਤ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਮ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਭੈਅ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਨਿਰਭਉ ਹੋਣਾ, ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕੋ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ,

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ
ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ
ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥

ਸਿੱਖ ਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੈਅ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈਅ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਰਮ ਅਤੇ

ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਭਉ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਵੀ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਆਖਰੀ ਨੁਕਤਾ ਸਟੇਟ ਦੀ ਡਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਇਸੇ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਅਤੇ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਟੇਟ ਖੁਦ ਹੀ ਡਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਡਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ। ਸਟੇਟ ਲਈ ਆਪਣੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਕੋਲ ਡਰ ਹੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਡਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਗੁਆਚਣ ਪਿੱਛੋਂ ਤਖਤ ਪਲਟਦਿਆਂ ਵੀ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਡਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ-ਪਿੱਛੋਂ ਸਮਾਜਕ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਡੱਡੀ ਪਿੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਧਿਰਾਂ ਅਕਸਰ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚੁੱਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਕ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਸਾਂਝ-ਭਿਆਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਧਿਰਾਂ ਸਟੇਟ ਦੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਨਜ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਾਜਬੀਅਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਕੱਲੀਆਂ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਧਿਰਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਾਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਲੋੜ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਬੌਧਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜਣ ਦੀ, ਜੋ ਨਿਰਭਉਤਾ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ ਮਹਿਕਿਆ ਹੋਵੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲੜਾਈ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਦੀ ਟੈਂ ਮੰਨਵਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਭੈਅਤਾ ਅਤੇ ਭੈਅ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਜੋ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤੀ ਜ਼ਖਮ ਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਤਿਮ ਫਤਿਹ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਰੈਫਰੈਂਡਮ-2020 ਪੋਰਟਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ 'ਰੈਫਰੈਂਡਮ 2020' ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਲਈ ਵੋਟਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ

(ਐਸ.ਐਫ.ਜੇ.) ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਾਈਬਰਸਪੇਸ ਤੋਂ ਪੋਰਟਲ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵਜੋਂ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਧਾਰਤ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ

ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਰੈਫਰੈਂਡਮ 2020' ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ।

ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਮੁੜ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖਵਾਦੀ ਸਮੂਹ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ 'ਰੈਫਰੈਂਡਮ 2020' ਵੋਟਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ (ਐਸ.ਐਫ.ਜੇ.) ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 'ਰੈਫਰੈਂਡਮ 2020' ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੁਖ ਮਿਸਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਐਸ.ਐਫ.ਜੇ. ਵਿਰੁੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਸ.ਐਫ.ਜੇ. ਉੱਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਵਜੋਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੈਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇਕ ਹੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਹੋਵੇਗੀ

ਮੁਹਾਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਤੇ ਸਿਟਕੋ ਦੇ ਜੂਨੀਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਜੇਈ) ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੂੰ 29 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਭੇਤਭਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਆਰ.ਐਸ. ਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 30 ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੈਣੀ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ

ਸਰਤੋਜ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਸੰਜੀਵ ਬੱਤਰਾ ਅਤੇ ਪੀਤਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਪਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸੈਣੀ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਇਕੋ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੀਤਤ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸੈਣੀ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਰਜਨੀਸ਼ ਗਰਗ ਦੀ ਅਦਾਲਤ (ਨਵੀਂ ਅਦਾਲਤ) ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 30 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਗੁਰੂਆਂ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਕ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਇਕ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਕਤ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਵਰਗੇ ਸੰਗੀਨ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਜਾਂ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਇਕ ਬੱਜਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਭਰ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏਗੀ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ

ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੂਬੇ ਭਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 295ਏ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਵਿਵਾਦਤ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਤੇ ਚੈਨਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ।

ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ: ਦਲ ਖਾਲਸਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਆਗੂ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹ ਬੰਦ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਾਗ ਰਚਾਉਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਇਸਤਿਹਾਰ ਛਾਪੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਕਿਸਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਭਾਬਤ ਬਾਲੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੇਕ ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਤ੍ਰਿਆਂਦ ਮਾਰੂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਕਿੱਥੇ ਹੋਵੇਗੀ?

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀਤੀ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਕੇਸ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮੁੱਦਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਫਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਭਰਤਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡੀ. ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਣੇ ਗਿਆਰਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਕਤਲ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਮਾਥੁਰ ਨੇ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਕੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਹਿਲ ਉਤੇ ਲੱਗਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਝੰਡਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਗੈਂਗਸਟਰ ਵਿਕਾਸ ਦੂਬੇ ਦਾ ਕੇਸ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦੂਬੇ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਗੈਂਗਸਟਰ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ

ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰੈਲੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤੋਂ ਭੜਕ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਐਸ. ਯੂ. ਵੀ. ਗੱਡੀ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘਾ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰੈਲੀ ਵਾਲੇ ਮੰਚ ਨਾਲ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਜੋਗੇ ਦੀਆਂ ਟੱਕਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਭੰਨ ਸੁੱਟਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਸ ਦਿਨ ਰੈਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਸੜਕ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਜੈਪੁਰ ਪਰਤ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਖਿਆ ਇਹ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਭਿੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਠਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਟੇਜ ਅਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਤੋੜਨਾ ਕਿੰਨਾ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਸ਼ੱਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਰ ਸੁੱਟਣਾ ਕਿੰਨਾ ਗਲਤ ਸੀ?

ਇਸ ਹਫਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਵੱਡੇ

ਬੱਪਤ ਮਾਰਨ ਤੁਰ ਪਈ? ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਜੱਜ ਕੁੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਗੂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਿਕਲੇਗਾ।

ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਗੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੱਤ ਵਾਰ ਦਾ ਇਹ ਵਿਧਾਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਬੇਹੁਦਗੀ ਕਾਰਨ ਭੜਕਿਆ ਸੀ। ਵਿਕਾਸ ਦੂਬੇ ਗੁੰਡਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਜਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦੋ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਆਮ ਹੁੰਦੀ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਉਸ ਦੇ ਜਿਲਾ ਕਾਨਪੁਰ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਿਸ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਜੈਨ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਵੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਗਿਆ ਵਿਕਾਸ ਦੂਬੇ ਫੜਿਆ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੂਬੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪਿਛੋਕੜ ਉਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਸਲ ਦੁਰਲੱਭ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸੈਨਤ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ

ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਆਮ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚਰਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਚਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ।

ਕੋਈ 45 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਦੀਵਾਰ' ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਗੂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਬਹਾਨੇ ਸੱਦ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ ਦਸਖਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਉਤੇ 'ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਚੋਰ ਹੈ' ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਅਫਸਰ ਬਣ ਕੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਬਣਿਆ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਮਿਤਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਾਰ, ਕੋਠੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਇਸ ਅਫਸਰੀ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਬਣਿਆ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮਾਂ ਹੈ।"

ਇਹ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਨਵਾਂ ਡਾਇਲਾਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣਿਆ ਅਮਿਤਾਬ ਉਹੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਾਰ, ਕੋਠੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਅਫਸਰੀ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੁਹਰੇ ਖੜਾ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਕਾਰ, ਕੋਠੀ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।" ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, "ਫਿਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਲੈ ਗਿਆ?"

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਰ ਅਫਸਰ ਵਿਕਾਊ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖੁੰਜੇ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹ ਸਵਾਲ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂ ਪੁੱਛੇ ਕਿ 'ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ', ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਤ੍ਰਿਆਂਦ ਮਾਰਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ 73ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਖੁੰਜੇ ਲੱਗੀ ਹੰਝੂ ਹੀ ਵਹਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ।

ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਉਤੇ 73 ਵਿੱਚੋਂ 58 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਭ ਇਖਲਾਕੀ ਅਸੂਲ ਭੁਲਾ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਮੱਲਣ ਦੇ 72 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਵਾੜੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਵੀ ਭੁਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਸਥਿਤੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਵਕਤ ਬਦਲਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਪਿੱਛੇ ਚੀਨ ਦੇ ਅਸਲ ਇਰਾਦੇ ਕੀ ਹਨ?

ਚੀਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਸਾਰਵਾਦ ਦੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੱਦ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਹਟਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਕੀਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਤਣਾਅ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਘਾਸਪੈਠ ਉਸ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ 'ਚਾਈਨਾ ਡਰੀਮ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ

'ਡਰੀਮ ਆਫ ਚਾਈਨਾ' ਨਾਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਦਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਤਾਕਤਵਾਰ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਚੀਨ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਚੀਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਿਰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਚੀਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਮਾਹਿਰ, ਰਾਜਸੀ ਲੋਕ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਫਿਲਮਸਾਜ਼, ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਬਕੇ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ ਜਿੰਨ ਪਿੰਗ ਨੇ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਕੇ ਚੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਗੌਰਵ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਇਸ 'ਚਾਈਨਾ ਡਰੀਮ' ਨੂੰ ਤਕਤਵਾਰ ਸੁਨੇਹੇ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਦੇ ਸਾਰ ਸੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਉਸ ਜੰਗੀ ਬੇੜੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਗਲੋਬਲ ਤਕਨੀਕ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ 'ਚਾਈਨਾ 2025' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਨ ਬੈਲਟ ਵਨ ਰੋਡ ਜਿਹੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਇਸੇ ਡਰੀਮ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ।

ਨੇਪਾਲ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਮੀਆਂ ਮਾਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਚੀਨ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਆਰਥਕ ਰਾਹਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੇਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭੂਟਾਨ ਵੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਲਦੀਵ

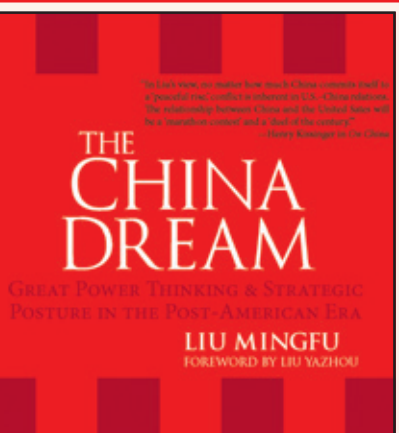
ਤੋਂ ਕੁਝ ਟਾਪੂ ਚੀਨ ਨੇ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਚੀਨ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਰੂਸ ਨਾਲ ਚੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਸਨ, ਅੱਜ ਬਹੁਤ

ਸੁਖਾਵੇਂ ਹਨ। ਚੀਨ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦਰਮਿਆਨ 'ਸ਼ੰਘਾਈ ਕਨਫਰੰਟੇਸ਼ਨ' ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਧੀ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਏਸ਼ੀਆ ਅੰਦਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਉਸ ਲਈ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰੂਸ, ਇੰਡੀਆ, ਚੀਨ (ਆਰ. ਆਈ. ਸੀ.) ਗਰੁੱਪ ਵਲੋਂ 'ਗਲੋਬਲ ਨਿਯਮ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਵਸਥਾ' ਨਾਮਕ ਪੱਛਮੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਸਾਂਝਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ' ਨਾਮਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤਹਿਤ ਆਰ. ਆਈ. ਸੀ. ਗਰੁੱਪ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਐਸਾ ਬਦਲਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰੇ, ਜੋ ਗਲੋਬਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਲ ਟਕਰਾਏ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਤਿਆਰ ਕਰੇ। ਜਿਨਪਿੰਗ ਨੇ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਾਬਰਮਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੀ. ਐਮ. ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਝੂਲਾ ਝੁਲਿਆ। ਚੀਨੀ ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚਹਿਲ ਕਦਮੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵਹਾਨ ਸਪਿਰਿਟ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਅਤੇ 5 ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ; ਪਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਂਝਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਚੀਨ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਚਾਈਨਾ ਡਰੀਮ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਗਠਜੋੜ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪਿਛਲੱਗ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਬੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬੀਜਿੰਗ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੱਗ ਦੀ

ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲ ਝੁਕਾਅ ਤੋਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਤੋਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਤੇ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਦਾ ਫੌਜੀ ਟਕਰਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਬੇਜਾਨ ਪੱਥਰਾਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਬੀਜਿੰਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਣਨੀਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੇ ਚੀਨ ਦਾ ਪਿਛਲੱਗ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1979 ਵਿਚ ਚੀਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵੀਅਤਨਾਮ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਫਜ਼ੀਅਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਚੀਨ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਖੁਦਾ ਨਾ ਖਾਸਤਾ ਜੇ ਜੰਗ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲਵਾਨ ਘਾਟੀ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਚੀਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਚੀਨ ਨਾਲ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਫੈਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ 3 ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ ਟਰੇਡ ਵਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ। 10 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ 'ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਆ ਏਸ਼ੀਅਨ ਨੇਸ਼ਨਜ਼' ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਖਫਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਸਾਊਥ ਚਾਈਨਾ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਕੇ ਧੌਂਸ ਜਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਹਿਸਾਸ ਬੀਜਿੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੈਨਿਕ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮਾਂਡ ਅਧੀਨ ਕਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਫੌਜ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ 'ਚਾਈਨਾ ਡਰੀਮ' ਦਾ ਮੁਖੜਾ

ਲਿਉ ਮਿੰਗ ਫੂ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਲਪੁਰ
ਮੈਲਬੌਰਨ (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ)
ਫੋਨ: 0061411218801

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਲੱਦਾਖ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਐਲ. ਏ. ਸੀ. (ਲਾਈਨ ਆਫ ਐਕਚੂਲ ਕੰਟਰੋਲ) ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਬੀ ਲੱਦਾਖ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਫੌਜ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਜੰਗੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਇਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗਲਵਾਨ ਘਾਟੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕਾਰਕੋਰਮ ਦੱਰੇ ਤੱਕ ਚੀਨੀ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪਿੱਛੇ ਚੀਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਚੀਨ ਤੀਜੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬੰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਚੀਨ ਦੀ ਇਸ ਵਿਉਂਤਬੱਧੀ ਪਿੱਛੇ ਪੀ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਕਰਨਲ ਲਿਉ ਮਿੰਗ ਫੂ ਵਲੋਂ

ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਡੱਕੇ ਜੁਝਾਰੂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੇ ਨਾਂ ਚਿੱਠੀ

ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਤੰਗਦਿਲ, ਕਰੂਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ: ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ

17 ਜੁਲਾਈ 2020

ਵੱਲ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਅੰਡਾ ਸੈੱਲ, ਨਾਗਪੁਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ, ਨਾਗਪੁਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ।

ਪਿਆਰੇ ਸਾਈ,

ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਮੈਂ, ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਅੰਜੁਮ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ - ਉਸ ਦੀ ਵਕਤ ਦੀ ਸਮਝ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਵੱਟਸਐਪ ਅਤੇ ਟਵਿੱਟਰ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੱਸ ਰਹਿਣ ਹੀ ਦਿਓ। ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲਿਖਣ (ਜਾਂ ਨਾ ਲਿਖਣ) ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜੱਨਤ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵਕਤ ਗੀਤ ਗਾਉਣ 'ਚ ਬੀਤਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੌਰਾਨ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੀਤ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਸੁਣਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੌਨ ਖਬਰੀਆ ਮੇਰੀ ਲਾਏ'। ਹਰ ਦਮ ਉਹ ਇਹੀ ਗਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਦਿਲ ਤੌੜਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਗਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਅਕਸਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੰਨਾਂ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜਦ ਮੈਂ ਸਾਡੀ ਵਕਤ ਦੀ ਸਮਝ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੁਹਾਡਾ ਅਤੇ ਮੇਰਾ', ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਗਲਤ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਖੁੱਖਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅੰਡਾ ਸੈੱਲ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕੱਟਣਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਜੁਮ ਦਾ ਕਰੀਬੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਵਾਕਅੰਸ 'ਡੂਇੰਗ ਟਾਈਮਜ਼' - ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ - ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘਾ ਭਾਵ ਇਸ ਦੇ ਵਜ੍ਹਾ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੈਰ, ਇਸ ਵਿਚਾਰਗੀਣ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਅੰਜੁਮ ਆਪਣੇ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ - ਉਸ ਦਾ 'ਬੁਚਰਜ਼ ਲਕ' ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ। ਲੇਕਿਨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹਰ ਉਹ ਪ੍ਰੇਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਾਕਿਰ

ਉੱਪੀ ਲੇਖਕਾ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਨੇ ਨਾਗਪੁਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੇ ਭਾਵੁਕ ਪਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਕਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ 'ਚ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਅਤੇ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਅਹਿਮ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ।

ਖਾਕੀ ਕਥਾ

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਸੰਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਗੌਰ ਨਾਲ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉਪਰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਜਾਂ ਪੈਰੋਲ ਉਪਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੇ। ਸੱਚ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਕੋਈ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇਣ ਉਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਉਹ ਸਾਥੀ ਜੋ ਨਿੱਤ ਦੇ ਕਿਰਿਆਕ੍ਰਮ 'ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕੀ ਹੁਣ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਕੀ ਉਹ ਸ਼ਿਫਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀਲਚੇਅਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ?

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਦਰਅਸਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਪਰਤਦੇ ਵਕਤ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਖਤਰਨਾਕ ਮੁਜਰਿਮ ਹੋਵੋ - ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀਲਚੇਅਰ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ (ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ' ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੂਬੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਖੋਹ ਲਈ ਅਤੇ ਕੱਛ ਵਿਚ ਵੀਲਚੇਅਰ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ੈਲੀ ਬੀਜਾਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਖਾਕੀ ਕਥਾ। ਸਾਲਾਨਾ ਲਿਟਰੇਰੀ ਫੈਸਟੀਵਲ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨਾਮ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਚੋਖੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਨਿਰਪੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜੱਜ ਵੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣਗੇ।

ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਚੇਤੇ ਹੈ, ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਕੈਥ ਡਰਾਈਵਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀਲਚੇਅਰ ਉਪਰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਇਸ ਵੀਲਚੇਅਰ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਪੌੜੇ ਉਪਰ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੱਚਾ ਸਾਹਿਬ (ਪਿਤਾ), ਬੰਜਾਰਨ (ਜਿਪਸੀ ਦੀ

ਮਾਂ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲੀਲਾ ਅਤੇ ਸੀਲਾ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੋਵਿਡ ਦੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੋਵਿਡ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਕਾਰ ਡਰਾਈਵਰ ਮਿੱਤਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਅਣਧੋਤੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕਿੰਨੀ ਸੌਖ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ

ਵੀਲਚੇਅਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ।

ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੈਂਦੇ ਉਗ ਰਹੇ ਹਨ, ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੜੇ ਸਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਲੋਕ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ। ਦਹਿ-ਲੱਖਾਂ।

ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਅਚਾਰ ਦੇ ਉਹ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਡੱਬੇ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੇਲ੍ਹੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣਾ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਚਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤੁਹਾਡੀ ਪਤਨੀ ਵਸੰਤਾ ਅਤੇ ਬੇਟੀ ਮੰਜੀਰਾ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਬੋਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬੋਝਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਦਾਸੀ ਭਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ, ਬੇਵਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਵੀ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਅਨਿਆਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕੀ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਕਰੂਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 90 ਫੀਸਦੀ ਅਪਾਹਜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਤੁਕੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਾਹੋਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੰਘੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹੋਏ ਤੁਹਾਡੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੰਘੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਖਿਰਕਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ; ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਇਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ।

ਦੋਸਤ ਵੀ ਹਨ - ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਵਕੀਲ, ਪੱਤਰਕਾਰ, ਕਾਰਕੁਨ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ, ਨਹਾਕੇ ਲਗਾਏ ਅਤੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਬਹਿਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ.ਵੀ. (ਮੈਂ ਵਰਵਾਰ ਰਾਓ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਕਿਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਸੈਂਸਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੋਡ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝ ਲਵੇ) ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ। 81 ਸਾਲ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਵੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਨੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਖਬਰ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖਰਾਬ ਸਿਹਤ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਲਾਗ ਵੀ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੈੱਡ ਉਪਰ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਪਏ ਸਨ, ਕੋਲ ਕੋਈ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਚਾਦਰਾਂ ਪੇਸ਼ਾਬ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਉਘੜ-ਦੁਗੜ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਵੀ.ਵੀ.! ਉਘੜ-ਦੁਗੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ! ਉਹ ਬੰਦਾ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਂਧਰਾ, ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ-ਉਡਾਰੀ ਨੂੰ ਖੰਭ ਲਾਏ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ.ਵੀ. ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ ਕੇਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਿਮ - 'ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ-11' - ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੂਰਾ ਸੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਵੀ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਲਾਗ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵਰਨੇਨ ਗੋਜ਼ਾਲਵੇਜ਼ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ.ਵੀ. ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕਰੋਨਾ ਲਾਗ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗੋਤਮ ਨਵਲਖਾ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਤੇਲਤੁੰਬੜੇ ਵੀ ਉਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ; ਲੇਕਿਨ ਹਰ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉਪਰ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੇ, ਹੁਣ ਅਖਿਲ ਗੋਗੋਈ ਜੋ ਗੁਹਾਟੀ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੰਗਦਿਲ, ਕਰੂਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲੇ (ਜਾਂ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਮਹਾਂਮੂਰਖ) ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਭੈਭੀਤ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ, ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ

ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਸੀ.ਏ.ਏ. ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਖਿਲਾਫ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਨਿੱਕਲ ਆਏ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ। ਇਹ ਰੋਮਾਂਚਕ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਨ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਸੀ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਵਿਦਰੋਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣਾ ਸੀ।

ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ। ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 53 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਤਮਈ ਸੀ.ਏ.ਏ. ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਉਪਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਚੌਕਸੀ ਗਿਰੋਹਾਂ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਕਿਰਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੰਗਾ, ਲੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਏ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿੱਪਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੀ। ਤਣਾਓ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਲੜੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਵੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੋਵਿਡ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੇ ਉਹਲੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ, ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਵੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਫੜੇ ਗਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਪਰ ਦਬਾਓ ਪਾ ਕੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਘਾੜੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਣ 'ਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਕਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਟਰੰਪ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਘੜ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਸੀ.ਏ.ਏ. ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਕੁਨ ਵ੍ਰਾਈਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ? ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪ ਹੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਜੁ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਵੇ?

ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਰ ਭਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜੁਰਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਮਨ ਭੇਜਣਗੇ। ਜਦ ਮੈਂ ਇਹ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਰਰੀਆ, ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਇਕ ਔਰਤ ਦੀ ਖਬਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਔਰਤ ਅਤੇ ਉਸ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਸੰਤਾ ਕੁਮਾਰੀ।

ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਡੱਕੇ ਜੁਝਾਰੂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੇ ਨਾਂ ਚਿੱਠੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੇ ਨਾਲ ਆਈ ਔਰਤ ਕਾਰਕੁਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਬੇਚੈਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲੂਡ ਡੱਕੇ, ਜਨੂਨੀ ਕਤਲ ਹੋਵੇ, ਹਜ਼ੂਮੀ ਕਤਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬੜੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਬੜੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਨੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਇਕ ਗਲੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾਂ ਰੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਕੰਬ ਗਈ ਹਾਂ।

ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਚੱਲ ਸਕੇਗਾ।

ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿੰਨੀ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੋਵਿਡ-19 ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ-ਵਿਚਾਰੇ ਬੋਧੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਗਰੀਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਮੱਧਵਰਗੀ ਵੀ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਮੁਲਕ-ਵਿਆਪੀ ਕਰਫਿਊਰੂਮ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ 1 ਅਰਬ 38 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਘੰਟੇ (ਚਾਰ ਦੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਚਾਰ ਤੱਕ) ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?

ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕ, ਸਮਾਨ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਬਾਜ਼ਾਰ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਸਕੂਲ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੱਚੀਓਂ ਹੀ ਜਿਥੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਚਿਮਨੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਧੂੰਆਂ, ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਚੱਲਦੇ ਟਰੱਕ, ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਲੈਂਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਬਾਏਂ ਰੁਕ ਗਏ। ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਲਕ ਅਚਾਨਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਅਮੀਰ ਵਿਗੜੇਲ ਬੱਚਾ ਖਿਡਾਉਣਾ ਘੜੀ ਦੀ ਸੂਈ ਨੂੰ ਇਕਦਮ ਧੁਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੇਵੇ? ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੋਵਿਡ-19 ਇਕ ਐਸੇ ਐਕਸਰੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿਸ ਜਾਤੀ, ਜਮਾਤੀ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਲਿੰਗਕ ਅਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤਕਰੀਬਨ ਢਹਿਢੇਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਵਾਇਰਸ ਆਪਣੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਬਜ਼ਿਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਰੁਕ ਚੁੱਕੇ ਵਿਸਫੋਟ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹੋਈਏ। ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਕੈਸੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਟੁੱਟੇ-ਪਿੱਛੇ ਹੋਏ ਟੁਕੜੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਟਕਿਆ

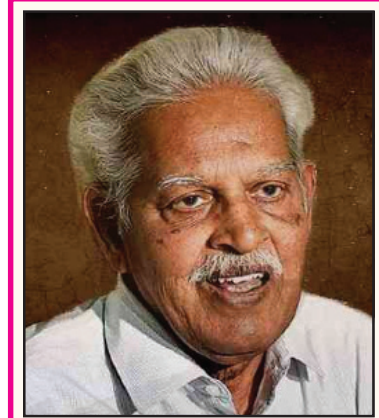
ਹੋਇਆ ਹੈ... ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਇਹ ਟੁੱਟੀ-ਬਿੱਖਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਆਖਿਰ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗੇਗੀ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੱਖਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਨਾ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ, ਨਾ ਭੋਜਨ, ਨਾ ਪੈਸਾ-ਪੈਲਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵੱਲ ਸੈਂਕੜੇ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਦਲ ਹੀ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਜਦ ਉਹ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਹਿਜਰਤ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕੁਝ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜੌਹਨ ਸਟੇਨਬੇਕ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿ ਗ੍ਰੇਪਸ ਆਫ ਰੈਬ' ਚੇਤੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਜਰੋ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਕਿਆ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ (ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮੰਦਵਾਤੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਵਿਆਪਕ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ) ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਦਾ ਜੋ ਫਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਇਹੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਵਾਮ ਵਿਚ ਰੋਹ ਦੀ ਉਕਾ ਹੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ। ਹਾਂ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗੁੱਸਾ ਵਿਸਫੋਟ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਵਾਮ ਕਿੰਨਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੈ! ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ (ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਤ ਲਈ) ਕਿੰਨੀ ਸੋਧ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਅਵਾਮ' ਵਿਚ ਭਗਤਣ ਅਤੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਮਾਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜੋ ਅਸੀਸ ਜਾਂ ਸਰਾਪ ਨੂੰ ਝੱਲਣ ਦਾ ਮਾਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕੈਸਾ ਗੁਣ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਸ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ।

ਜਦ ਲੱਖਾਂ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਕੁਝ ਉਪਰ ਨਿਕਲ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ 'ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਖੋਜ ਲਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਮਗਰਮੰਡੀ ਹੰਝੂ ਕੇਰੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚ ਘੁਸੇੜ ਦਿੱਤੇ, "ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ-ਪੈਲਾ ਬਚਿਆ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਤੁਰਦੇ ਰਹੋਗੇ?"

ਲੇਕਿਨ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਉਜਾੜੇ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੀ ਜਨਣੀ ਇਸੇ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਸ਼ੀਨ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਉਜਾੜਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਨਿਆਂ ਲਈ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਤਬਸਰਾਕਾਰ ਇਸੇ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਕਸੀਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਰਾ ਦੇਖੋ, ਉਹੀ ਹੁਣ ਮਗਰਮੰਡੀ ਹੰਝੂ ਕੇਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਪਜ ਦੇ ਰਿਣਾਤਮਕ 9.5 ਫੀ ਸਦੀ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਭੇਡੀਤ ਹਨ - ਜਦ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਮੀਡੀਆ ਸਰਕਾਰ

ਦੀ ਹਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਮੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਪੁਰਜੋਸ਼ ਸਵਾਗਤ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਜਿਹਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ ਵੈਸਿਲੀ ਗੁੱਸਮਾਨ ਦਾ 'ਸਟਾਲਿਨਗਰਾਦ' ਪੜ੍ਹਿਆ (ਗੁੱਸਮਾਨ ਨਾਲ ਫੌਜ ਦੀ ਮੋਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਵਲ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਹੋਣੀ' ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸਹੇੜ ਲਈ ਅਤੇ ਖਰੜੇ ਨੂੰ 'ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ' ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ - ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਵਜੂਦ ਹੋਵੇ।) ਇਹ ਗੁਸਤਾਖ ਅਤਿ-ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਐਸੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲੇਖਣੀ ਦੀਆਂ

ਵਰਵਰਾ ਰਾਓ

81 ਸਾਲ ਦੇ ਕਵੀ ਵਰਵਰਾ ਰਾਓ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਨੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਮਾਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਖਬਰ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖਰਾਬ ਸਿਹਤ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਲਾਗ ਵੀ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਚਾਦਰਾਂ ਪੇਸ਼ਾਬ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਜਮਾਤਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਖੈਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਉਹ ਅਦਭੁੱਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਉਹ ਵਰਨਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨ ਅਫਸਰ ਨੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਮੁਹਾਜ਼ ਦੀ ਲੜਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਲਿਨ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯੁੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਲੈ ਤੁਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਫਸਰ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਦੱਸਦਾ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਉਹ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਕਾ ਤੋਂ ਇਸ ਕਦਰ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨਾ ਰੋਮਾਂਚਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਊਰਰ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਜੁੜਿਆ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਝੁਰਮਣ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸੁਣਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਡਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਦੀ ਖਵਾਇਸ਼ ਨਾਲ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਖਬਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ।

ਖੈਰ, ਮਹਾਮਾਰੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਘੋੜ-ਦੌੜ ਦੇ ਜੇਤੂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਇੱਕੋਈ ਸਦੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਆਗੂ ਮੈਂਦੀ, ਟਰੰਪ ਅਤੇ ਬੋਲਸੋਨਾਰੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਇਉਂ ਮੰਡਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਰਾਗਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਥੀਆਂ) ਦੇ ਅਮਰ ਸ਼ਬਦਾਂ

ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ਹਮ ਅਬ ਦੇਸਤ ਹੈ ਨਾ?

ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮੀਦ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਟਰੰਪ ਦਾ ਪੱਤਾ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ; ਲੇਕਿਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਹਵਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਵਿਰੋਧੀ-ਧਿਰ ਭੁਰ-ਭੁਰ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਗੂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਨ, ਉਹ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਡਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਾਫੀ ਦੇ ਕੱਪ ਦੀ ਝੰਗ ਨੂੰ ਫੂਕ ਮਾਰ ਕੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਦਾਰੀ ਅਤੇ ਦਲਬਦਲੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜੇ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਹਸਤੀ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਜੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਉਪਰ ਇਸ ਕਦਰ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਥੇ ਕਾਫੀ ਬੜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫੌਜੀ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਵੀ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਦਮ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਉਪਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਭਾਰੀ ਦਬਾਓ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਜਮਾਤਾਂ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, 5 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਗੇਤੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਬਾਰੇ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ?

ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 'ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ', ਜਿਵੇਂ ਦਮਗਜ਼ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗਤਗੰਜ ਪਾਉਣਾ ਭੁੱਚਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਡੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਬਾਂ-ਸਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਤ ਦੀ ਸਮਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੀਨ ਦੀ ਫੌਜ ਸਰਹੱਦ ਟੱਪ ਕੇ ਇੱਧਰ ਆ ਘੁਸੀ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਲੱਦਾਖ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਿੰਦੂ ਵੀ ਲੰਘ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਣਨੀਤਕ ਪੁਸ਼ੀਸ਼ਨ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਚੀਨ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਹੀ ਇੱਕ ਬਾਧਕ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਉਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਹ ਠੱਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਲੋਸਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਉਪਰ ਭਾਰਤ ਜਿੱਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਟੀ.ਵੀ. ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਬਣਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜਿੰਨਾ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਚਿੱਠੀ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਪਿਆਰੇ ਦੇਸਤ ਹੋਸਲਾ ਰੱਖਣਾ; ਤੇ ਤਹੱਮਲ ਵੀ। ਇਹ ਅਨਿਆਂ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਫਾਟਕ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਾਪਸ ਆਉਂਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜਿਸ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਵੀ ਆਪੇ ਹੀ ਵੇਗ ਫੜ ਲਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ। ਜੇ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਮੰਜ਼ਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਿਆਣਪ ਹੀ ਜਨਮ ਲਵੇਗੀ।

ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅਰੁੰਧਤੀ।

ਵਰਵਰਾ ਰਾਓ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ: ਐਲਗਾਰ ਪਰਿਸ਼ਦ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਵੀ ਵਰਵਰਾ ਰਾਓ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐਨ.ਐਚ.ਆਰ.ਸੀ.) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਮੁੱਢਲੀ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ 'ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ' ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਐਨ.ਐਚ.ਆਰ.ਸੀ. ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਦੇ ਨਾਨਾਵਤੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕਵੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਾਨਾਵਤੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲੋਜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਸੇਂਟ ਜੌਰਜ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਨਾਨਾਵਤੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਫਟ ਕੀਤੇ ਤੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਵਲ ਇੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਵਿਡ-19 ਟੈਸਟ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਆਇਆ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਓ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਦੇਣਾ ਐਨ.ਐਚ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ 13 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਵੀ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਬਤ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਐਨ.ਐਚ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਰਾਓ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ ਹਰ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਤਲੇਆਮ-84: ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਦਾ ਪੱਤਰ 'ਸਿੱਟ' ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਆਰ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਸਟਿਸ ਢੀਗਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ 2015 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਅਤੇ ਦੰਗਾ ਰੋਕੂ ਸੈੱਲ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 2015 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਦਿੱਤੇ ਸਨ। 2019 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ 186 ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਸਟਿਸ ਢੀਗਰਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2020 ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਤਲੇਆਮ ਪਿੱਛੇ ਅਦਿੱਖ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਆਰ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵੀਂ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੱਖੀ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਵਾਲੀ

ਪੱਖੀ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋ ਸੰਗੀਤਮਈ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਘੁੰਗਰੂ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੱਖੀ ਦੀ ਝੱਲ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦਾ ਇਕ ਬੁੱਲਾ ਤੇ ਨਾਲ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗੀਤਮਈ ਆਵਾਜ਼ ਮਨ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਦਾ ਸਕੂਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਸਾਨੂੰ ਅਕਸਰ ਦਗਾ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਪੱਖੀ ਹੀ ਵਫਾ ਪਾਲਦੀ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪੱਖੇ, ਕੂਲਰ ਤੇ ਏ.ਸੀ. ਅਮਲ

ਪ੍ਰੋ. ਜਤਿੰਦਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੰਦਾ
ਫੋਨ: +91-98152-55295

ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਕੇਵਲ ਪੱਖੀ ਹੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੱਖੀ ਨੂੰ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲ ਬੂਟੇ ਬਣਾ ਕੇ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਕਲਾ ਦੀ ਵਸਤੂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਵਿਰਾਸਤੀ ਮੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਬਣਤਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਲਕੀ ਫੁਲਕੀ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਘਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦਾਜ ਵਿਚ ਪੱਖੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਪੱਖੀ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤਿਓਹਾਰ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲ ਫੇਰਾ ਪਾਉਣ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਲਈ ਪੱਖੀ ਵੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਬੈਠੀ ਧੀ ਜਦੋਂ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਲਈ ਮਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਪੱਖੀ ਨਾਲ ਝੱਲ ਮਾਰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਕਿਆਂ ਦੀ ਠੰਢੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਬੈਠੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਖੁਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਸੁਗੰਧੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਇਸ ਪੱਖੀ ਨਾਲ ਝੱਲ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ

ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੀ ਨਾਲ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਤੇ ਨਿੱਕਤੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਵੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ।

ਪੱਖੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸੱਧਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਪੱਖੀ ਦੀ ਝੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੇਖਕ ਅੰਜੁਮ ਵਸੀਮ ਦਾਰ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾਵੁਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, "ਪੱਖੀ ਨਿਰੋਲ ਦੇਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਚੌਕਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਬਰਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪੱਖੀਆਂ

ਫੜ ਕੇ ਮੰਜਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਕਰੇ ਪੱਖੀ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਰਹੇ।"

ਪੱਖੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਈਸਾ ਤੋਂ ਕੋਈ 3000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਖਿਆਂ ਨਾਲ ਰੱਸੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਝ ਵਡੇਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ 'ਤੇ ਪੱਖਾ ਝੱਲ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਪੱਖੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਖੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਣਾ, ਜੋਤਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਵੱਡਾ ਪੱਖਾ ਸੰਗਤ 'ਤੇ ਫੇਰਨਾ ਆਦਿ ਦੀ ਇਕਸਮਾਨ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੁਆਣੀਆਂ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕੱਠ ਜਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਵਿਚ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਘਰੇਲੂ ਗੇਮ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੱਖੀ ਹੀ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ, ਹੁਣ ਇਹ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁੰਗੀਆਂ ਝੋਂਪਤੀਆਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ, ਪਰ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਪੱਖੀ ਆਪਣੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਸਜਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਫਿਰ ਕੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਪੱਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਪੱਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਪੱਖੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਲਾ ਦੀ ਵਸਤੂ ਜਾਣ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹੈ- 'ਵੇ ਲੈ ਦੇ ਮਾਹੀ ਪੱਖੀ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਵਾਲੀ'। ਸੂਫੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੱਖੀ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਅਨਮੋਲ ਸੋਗਾਤ ਹੈ। ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 8 ਅਗਸਤ 2020 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-441

ਵਿਚ ਬੁਢਾਪੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਹੈ ਅਸਲੀ ਸੰਤ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਵੇ, ਵਿਹਲੜ ਨਹੀਂ ਮਹੰਤ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-439

ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਭੈਣਾਂ 'ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਤੋਂ ਵਿਹਲ ਕੱਢ ਕੇ। ਡੇਰੇ ਆ ਕੇ ਗੱਲੀਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦਾ ਝੰਜਟ ਛੱਡ ਕੇ। ਸੈਰ ਦੀ ਸੈਰ, ਸੇਵਾ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਈਆਂ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚਾਹ ਵੀ ਪੀਤੀ, ਕੈਮਰਾ ਦੇਖ ਮੁਸਕਰਾਈਆਂ।

-ਪੋਰਿੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ ਵਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ

ਘਰੋਂ ਜਠੇਰੇ ਪੁਜਣ ਆਈਆਂ ਬਹਿ ਗਈਆਂ ਪਿੱਪਲ ਬੱਲੇ, ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਸੇਵਾ ਤੇ ਫੋਟੋ ਵੀ ਖਿਚਵਾਈ 'ਕੱਲੇ। ਇੱਕ ਬਾਟੀ 'ਚ ਭੁਜੀਆ ਮੂੰਗਰਾ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ, ਚਾਹ, ਘੰਟਾ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਾ ਖੇਲ੍ਹ ਸੀ ਸਾਰਾ ਖਾ-ਪੀ ਪਏ ਆਪਣੇ ਰਾਹ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਾਂਗ ਸਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਹੋ 'ਕੱਠੀਆਂ ਜਦ ਬਹਿਣਾ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਦਾ ਮਨ ਕਰਕੇ ਹਲਕਾ ਕੌੜਾ ਘੁੱਟ ਸਬਰ ਦਾ ਪੀ ਲੈਣਾ।

-ਵਿਨੋਦ ਗਰਗ

ਫੋਨ: 91-98763-71788

ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਪਰਖੇ ਬਾਟੀ ਵਰਗਾ ਸੁਆਦ ਨਾ ਆਇਆ। ਅੰਦਰੋਂ ਹਾਸੇ ਫੁੱਟਣ ਜੋਰੀਂ ਫੂਕ ਮਾਰ ਜਦ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾਇਆ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ

ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਮਨ ਚਿੰਤ ਲਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਘਰ ਮੁੜਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤਿਆਰੀ। ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਜਲ ਛਕ ਲਈਏ ਨਿੱਕਲ ਜੇ ਨਾ ਆਪਣੀ ਲਾਰੀ। ਜਲ ਦੀ ਲਗਦਾ ਸਰਬਤ ਵਰਗਾ ਸ਼ਰਧਾ ਜਿੱਥੇ ਹੋਵੇ ਭਾਰੀ।

-ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਪੇਕੇ ਆ ਕੇ, ਮਸਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ। ਸੰਤਾ ਡੇਰੇ, ਬੋਹੜ ਬੱਲੇ ਬਹਿ ਗਈਆਂ, ਲੰਗਰ-ਪਾਣੀ ਛੱਕ ਹੋਈਆਂ ਵੇਹਲੀਆਂ। ਖਾਲੀ ਹੋਈਆਂ ਬਾਟੀਆਂ ਫੜੀਆਂ, ਹੱਸਦੀਆਂ, ਖੇਡਦੀਆਂ ਕਰਨ ਅਠਖੇਲੀਆਂ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਡੇਰੇ ਆਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਝਾੜੂ ਮਾਰਨ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਚਾਹ ਵਰਤਾਈ। ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖ ਕੇ ਲੱਭੇ ਲੁਕਾਈ। "ਹੱਥ ਸਿਰਜਦੇ ਨੇ ਤਕਦੀਰਾਂ" ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਭਾਈ।

-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ

ਸੀਤਲ ਜਲ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਪੀ ਕੇ ਆਈ ਜਾਨ 'ਚ ਜਾਨ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡੇ ਵੰਡਦੀ ਵਾਤਾਵਾਹਣ 'ਚ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਮੀਸਣੀ ਮੁਸਕਾਨ। ਖੈਰ ਮੰਗਣ ਆਈਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਵਰਦਾਨ।

ਡੋਲਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਧਰਵਾਸ ਮਿਲ ਜੇ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਕੁਲ ਜਹਾਨ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਭਰਮ, ਕਰਮ, ਧਰਮ ਅਗਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਪਾ ਚੋਗਾ ਭਰਮਾ ਲੈਂਦੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ। ਦੇ ਦੇ ਬਾਟੇ ਕਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੰਗ, ਭੁੱਕੀ, ਮਿਸਰੀ ਜਿਸ 'ਚ ਹੈ ਰਲੀ। ਸੁੱਧ, ਬੁੱਧ ਹੀ ਪੂਰੀ ਗੁਆ ਬਹਿੰਦੀਆਂ। ਪੀ ਬਾਟੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਘਰ ਦੀ ਰਿੜਕੀ ਲੱਸੀ।

ਕੱਟਾ ਭੁੱਖਾ ਤੂੜੀ ਗਿੱਲੀ ਵਾਂਗ ਬੱਸ ਮਜਲਸਾਂ ਡੇਰਿਆਂ 'ਚ ਲੱਗ ਤੁਰਦੀਆਂ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਦੋਆਬੇ ਦਾ ਮਾਣ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ-ਸ਼ੰਕਰੀਆ ਘੁੱਗਾ

ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਿੰਡ ਸ਼ੰਕਰ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੇ ਨਾਮਵਰ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਜਦੋਂ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਘੁੱਗੇ ਦਾ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। 1971-72 ਦੌਰਾਨ ਖੇਡ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਧਾਂਕ ਸੀ। ਨਾਮਵਰ ਯਾਦੀ ਖੜੋ ਕਰ ਕਰ ਰੋਕੇ। ਤਕੜੇ ਰੇਡਰ ਘੁੱਗੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਜਰਕਦੇ ਦੋਆਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਉਹਦੀ ਖੇਡ ਨੇ ਦੋਆਬੇ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਕਬੱਡੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਵਧੀਆ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋਵਾਲੀਆ
ਫੋਨ: 917-375-6395

ਐਨਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਕਬੱਡੀ 'ਚ ਤਾਂ ਘੁੱਗੇ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਪੂਰੀ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਖੇਡ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਘੁੱਗੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। 1954 'ਚ ਪਿਤਾ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ (ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਸਵਰਗਵਾਸੀ) ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਘੁੱਗੇ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਿਆ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। 1969 'ਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਹ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਿਆ। 1970 'ਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਨਕੋਦਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਖੇਡਾਂ

'ਚ ਜੈਵਲਿਨ-ਬਰੋ 'ਚੋਂ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੌਕ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਕਬੱਡੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ।

1971 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਘੁੱਗਾ, ਪਾਲਾ, ਲੱਖੀ, ਗੁਰਦਿਆਲ, ਅੰਬੀ, ਮੱਖਣ, ਦੇਬੀ, ਜੱਸੀ (ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਰੇਡਰ), ਪਹਿਲਵਾਨ ਸਤਨਾਮ ਸੱਤੂ ਯੂ. ਕੇ., ਬੁੱਧੂ ਯੂ. ਕੇ. ਤੇ ਸ਼ੀਰਾ ਯੂ. ਕੇ. ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਟੀਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਕੋਦਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਬਣਾਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹਰਬੰਸ ਢੰਡੋਵਾਲ, ਜੱਸੀ ਸ਼ੰਕਰ, ਅਵਤਾਰ ਤਾਰੀ, ਜਿੰਦਰ ਜਿੰਦਾ, ਕੁੰਦਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੇ ਬਿੱਲੀ ਜਹਾਰਮ ਜਿਹੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ। ਰੰਗਾ ਕੱਦ-ਕਾਠ ਤੇ ਵਾਧੂ ਜਾਨ ਕਰਕੇ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਗੋਮ ਨਿਖਰਦੀ ਗਈ। ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣਾ, ਬੈਚ ਪ੍ਰੈਸਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ, ਬੈਠਕਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਸਾਇਕਲ ਚਲਾਉਣਾ ਤੇ ਦੌੜ ਲਾਉਣੀ। ਖੁਰਾਕ 'ਚ ਦੁਧ, ਘਿਉ, ਬਦਾਮ ਤੇ ਮੀਟ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ।

ਬੜੇ ਦਮ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਜਾਵੀਆਂ 'ਚ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ। ਨਕੋਦਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਘੁੱਗੇ ਦੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਹੋਈ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਨਕੋਦਰ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਪੇਚਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਘੁੱਗੇ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਟੀਮ ਤੇ ਤਕੜੇ ਰੇਡਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੇ ਯਾਦੀ ਬੰਮੇ ਤੇ ਬੜੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਨਕੋਦਰ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਜਿਤਾਇਆ। ਮੈਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਘੁੱਗੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਕਲਾਵਾ ਭਰ ਕੇ ਥਾਪੜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਘੁੱਗੇ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਹੇਠ ਟੀਮ ਨੇ 1971, 1972 ਤੇ 1973 ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਟਰਾਫੀ ਜਿੱਤੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਟੀਮ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਟੀਮਾਂ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਹੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਜਿੱਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 1973, 1974 ਤੇ 1975 ਲਗਾਤਾਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਟੇਟ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। 1973 ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ, ਸੁੱਕਾ ਨਾ ਮੁੜਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੋਮ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੱਫੇ ਦਿੱਤੇ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਲਈ ਟੀਮ ਦੀ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਵੀ ਇਥੋਂ ਹੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਅ 'ਚ ਸਾਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜੋਰ ਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਘੁੱਗੇ ਨੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਮੈਚਾਂ 'ਚ ਕਮਾਲਾ ਕੀਤੀਆਂ।

1974 ਵਿਚ ਬੀ. ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਸਮੇਂ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਾ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਹੇਠ 14 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਪ੍ਰੀਤਾ (ਕਪਤਾਨ), ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ (ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਧਾਨ), ਘੁੱਗਾ ਸ਼ੰਕਰ, ਗੁਰਪਾਲ ਪਾਲਾ ਸ਼ੰਕਰ, ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਰਸਾਲਾ, ਸਤਨਾਮ ਸੱਤਾ, ਹਰਬੰਸ ਢੰਡੋਵਾਲ, ਜੱਗੀ ਰਸੂਲਪੁਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਸੈਦੋਵਾਲ, ਬਿੰਦਰ ਘੱਲਕਲਾਂ, ਦਰਸ਼ਣ ਸਿੰਘ ਮੰਗਲੀ, ਭੱਜੀ ਖੁਰਦਪੁਰ ਤੇ ਮੋਹਣੀ ਜਡਿਆਲਾ ਜਿਹੇ ਧੱਕੜ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਮੈਚਾਂ 'ਚ ਤਾਕਤਵਰ

ਘੁੱਗੇ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀਵਾਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਲੱਬਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੇਡਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਵਾਪਸ

ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਘੁੱਗਾ

ਪੰਜਾਬ ਪਰਤਣਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੀ ਮੈਚ ਖੇਡੇ। ਕੁਝ ਜਿੱਤੇ ਤੇ ਕੁਝ ਹਾਰੇ, ਪਰ ਘੁੱਗੇ ਦੀ ਗੋਮ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1975 'ਚ ਬੀ. ਏ. ਭਾਗ ਤੀਜਾ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਕਈ ਸਾਲ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹਵਾ ਖੱਟੀ।

1980 'ਚ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਜੁਗਰਾਜ ਕੌਰ ਅਟਵਾਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਇਆ। ਉਮਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣੀ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੂਨ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਕਰਦਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ। ਕਦੇ ਨਸ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਘੁੱਗੇ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਪਾਲੇ ਤੇ ਘੁੱਗੇ ਨੇ 'ਕੱਠਿਆਂ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੈਚ, ਸ਼ੋਅ-ਮੈਚ, ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪਾਂ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੜੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਖੇਡੇ। ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜਿਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਚ 'ਕੱਠਿਆਂ ਖੇਡਿਆ। ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੀਤਾ ਤਕੜਾ ਯਾਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਲੋਂ ਘੁੱਗਾ ਤਕੜਾ ਜਾਵੀ। ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸੂਪਰ ਸਟਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫਸਵੀਆਂ ਝਪਟਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਪ੍ਰੀਤੇ ਤੇ ਘੁੱਗੇ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗੋਮ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਸਾਊ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਘੁੱਗੇ ਨੇ ਕਦੇ ਗੋਮ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵੇਖੋ, 'ਪ੍ਰੀਤਾ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ ਹੱਥ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।' ਕੋਟਲੀ ਥਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਜਲੰਧਰ ਤੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਚ ਹੋਇਆ। ਘੁੱਗੇ ਨੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਜੁਆਨ ਯਾਦੀ ਰੋਕੇ। ਪਾਲਾ ਤੇ ਧਰਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰੋਕਣੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਨ। ਜਲੰਧਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਚਾਰ ਖਿਡਾਰੀ-ਘੁੱਗਾ, ਪਾਲਾ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਤੇ ਜੱਸੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ। ਉਸ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮੈਚ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰਹਿੰਦੇ ਕੋਟਲੀ ਥਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸੰਧਰ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਧਰਮੇ ਦੀਆਂ ਰੇਡਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ। ਘੁੱਗਾ ਪ੍ਰੀਤੇ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਖਿਡਾਰੀ ਮੰਨਦਾ। ਉਹਦੀ ਕਰਦ ਕਰਦੇ ਘੁੱਗੇ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤੇ ਵਰਗੇ ਤੇਜ਼-ਤਰਾਰ, ਫੁਰਤੀਲੇ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਫਖਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਤੁਫਾਨਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਪ੍ਰੀਤਾ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘੁੱਗੇ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਡਾਰੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਜਰੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਕੋਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸ਼ੰਕਰੀਆ ਪਾਲਾ ਘੁੱਗੇ ਦੀ ਗੋਮ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੱਖੀ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੁੱਗੇ ਨੂੰ ਟਾਪ ਦਾ ਜਾਵੀ ਮੰਨਦਾ ਤੇ ਘੁੱਗੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੱਖਣ ਪੁਆਦੜਾ। ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਉਹ (ਪਾਲਾ) ਤੇ ਅਜੈਬ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਖਾੜੇ 'ਚ ਜੋਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਧਰੋਂ ਘੁੱਗੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਉਹਨੂੰ (ਘੁੱਗੇ) ਜੋਰ ਕਰਾਉਣ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਘੁੱਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਅਹੁ ਅਹੁ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣਾ ਪਾਲਾ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਘੁੱਗੇ ਦੇ ਦੋ ਬੇਟੇ ਹਨ। ਵੱਡਾ ਦੀਪ ਤੱਖਰ ਤੇ ਛੋਟਾ ਭੱਜੀ ਤੱਖਰ। ਵੱਡਾ ਬੇਟਾ ਵੇਟ-ਲਿਫਟਰ ਬਣਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ 2001 ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵੇਟ-ਲਿਫਟਿੰਗ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਵਿਚ 63 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਜਿੱਤੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਵੇਟ-ਲਿਫਟਿੰਗ ਟੀਮ ਵਿਚ ਗਰੀਸ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਵੀ ਖੇਡ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਛੋਟਾ ਬੇਟਾ ਵੀ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦਾ ਵਧੀਆ ਖਿਡਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਬੇਟੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਜੋਕੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕਦੇ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਰਹਿਤ ਖੇਡੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੋਵੇ।

ਘੁੱਗਾ ਘੁੱਗਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੁ, ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਡੀ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਹੁ ਨਾਂ ਚਮਕਦਾ, ਜਿਥੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਨੇ। 'ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ' ਕਬੱਡੀ 'ਚ ਘੁੱਗਾ ਮਿਸਾਲ ਬਣਿਆ, ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ।

(ਖੜ੍ਹਿਆਂ 'ਚ) ਖੱਬਿਓਂ ਪਾਲਾ ਸ਼ੰਕਰ, ਧਰਮਾ, ਘੁੱਗਾ ਸ਼ੰਕਰ, ਕੋਚ ਰੱਤੂ ਟਿੱਬਾ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੋਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਲੜੀ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸ਼ੰਕਰ ਤੇ ਬੰਸਾ ਲੋਹੀਆਂ ਅਤੇ (ਬੈਠਿਆਂ 'ਚ) ਖੱਬਿਓਂ ਦਾਣੀ ਨਕੋਦਰ, ਲੱਖੀ ਸ਼ੰਕਰ, ਕੁਲਦੀਪ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਮੋਹਣਾ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਜੱਗੀ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦਾ ਬਹਿਰਾਮ। ਇਹ ਫੋਟੋ 1973-74 ਕੋਟਲੀ ਥਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਪੋਲੀਆ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੈਨੇਟ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ

ਨਾਭਾ (ਸੁਕੰਨਿਆ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਨਾਭਾ): ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਦਈ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸੈਲ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਪੋਲੀਆ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਸੈਨੇਟ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸਪੋਲੀਆ ਨੇ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਗਵਰਨਰ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪਟਿਆਲਾ ਸੁਮੀਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸੌਂਪੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸਪੋਲੀਆ ਭਾਵੇਂ ਮਾਨਸਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉਘੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਹੀ ਸੈਟਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਸਾਇੰਸ ਵਿਚ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸਤ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ

ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਫਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਡਾ. ਸਪੋਲੀਆ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਬਾਹਰੀ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਸਾਧ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਕਿਸਾਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਸਾਇੰਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸੋਸ਼ਿਆਲੋਜੀ, ਐਥਰੋਪਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਡਿਸਟਿੰਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਕਿਸਾਨੀ ਸਮੱਸਿਆ ਉੱਤੇ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਕੀਤੀ।

1991 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ (ਲੜਕੀਆਂ) ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕਲਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ

ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਐਮ. ਏ. ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ

ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੋਈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਬਣਾਇਆ। ਬੁੱਧੀ ਜੀਵੀ ਸੈਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਫਰੰਟ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ।

ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਡਾ. ਸਪੋਲੀਆ ਨੇ ਨਿਧੜਕਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 1990 ਵਿਚ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੌਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਐਨ. ਐਸ. ਯੂ. ਆਈ. ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਰਹੂਮ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਐਸ. ਐਸ. ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਫੈਲੋ ਡਿਸਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਸ਼ਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਭੇਜਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਰੋਜ਼ੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਚਾਰਜੇਈ ਕੀਤੀ। ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਜਿਲਾ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰਾਂ 'ਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਇਕਨਾਮਿਕ ਐਂਡ ਪਲੈਨਿੰਗ ਸੈੱਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। ਉਹ ਮਾਨਵ ਸਰੋਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਸਥਾਨ, ਮੈਸੂਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਹਿੱਤ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ। ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਮੱਤਦਾਨ' ਤੋਂ 'ਫਤਿਹ ਮਿਸ਼ਨ' ਤਕ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਸ ਹੈ, ਡਾ. ਸਪੋਲੀਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡਣਗੇ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸਰਬਪੱਖੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਗੇ।

ਸਬੰਧ ਸੁਪਨਿਆਂ, ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਸਫਲਤਾਵਾਂ, ਸਰੋਕਾਰਾਂ, ਸਿਖਿਆਵਾਂ, ਸਾਧਨਾਂ, ਸਮਰਪਣਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹ-ਸੁਰੰਗੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਸਬੰਧ ਸੰਪੂਰਨਤਾ, ਸੁੰਨਤਾ, ਸੂਖਮਤਾ, ਸਦਾਕਤ, ਸੁੱਚਮਤਾ, ਸਾਦਗੀ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸਹਿਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਹੁੰਦੇ।

ਸਬੰਧ ਕਰੁਪਤਾ, ਕੁੱਤਣ, ਕੁਸੰਗਤਾ, ਕੁਸੈਲਾਪਣ, ਕਮੀਨਗੀ, ਕਰੁਰਤਾ, ਕੰਜੂਸੀ ਅਤੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਸਬੰਧ ਸਮਾਜ, ਸਰਕਾਰ, ਸੰਸਥਾਈ, ਸਹਿਕਾਰਤਾ, ਸਾਥਪੁਣਾ, ਸਫਰ, ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ।

ਸਬੰਧ, ਕਰੁੱਤੇ, ਕੁਆਸੇ, ਕੁਲਹਿਣੇ, ਕੁਰੰਗਤ, ਕਮੀਨੇ, ਕੁਪੋਸ਼ਣੇ ਅਤੇ ਕੁਰੱਖਤ ਭਰਪੂਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਸਬੰਧ ਸਹਿਚਾਰਤਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸੁਹਜਮਈ, ਸਹਿਜਭਾਵੀ, ਸਕੂਨਮਈ ਅਤੇ ਸੁਖਨ-ਸਬੁਰੀ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੁੰਦੇ।

ਸਬੰਧ ਸਾਹਾਂ 'ਚ ਘੁੱਲੀ ਮਹਿਕ, ਲਹਿਰਾਂ ਸੰਗ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੁਲਿਆ ਦੁੱਧ, ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਸੁਗੰਧੀ ਅਤੇ ਇਕ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਸਬੰਧ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਉਗੀਆਂ ਬਹਾਰਾਂ, ਕਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸੁਬਦ-ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ, ਵਰਕਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਸੁਬਦ-ਸੰਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੂਹ-ਬੋਧ ਵਿਚਲੀ ਬੋਲ-ਆਵੇਸ਼ਤਾ ਵੀ ਹੁੰਦੇ।

ਸਬੰਧ ਕੁੱਤ-ਕਪਟ, ਧੋਖਾਧੜੀ, ਲਾਲਚ, ਹਉਮੈਦਾਰੀ, ਹੈਕਤਪੁਣੇ ਜਾਂ ਧੋਸ਼ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਕਾਤ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਰਸਾਤਲ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ। ਸਬੰਧ ਪਰਿਵਾਰਕ, ਸਮਾਜਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਆਰਥਕ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਮੁਢਾਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੁਚਾਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਾਵਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ।

ਸਬੰਧ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਥ ਦੀ ਲੋਚਾ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਬਣਨ ਦੀ ਦੁਆ ਜਾਂ ਪੈਰ-ਹੀਣਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਸਫਰਨਾਮੇ ਦੀ ਤਸਦੀਕ। ਸਬੰਧ ਸੁਖਾਵੇਂ, ਸੁਹੱਪਣੀ, ਸੰਤੁਲਿਤ, ਸਦਭਾਵੀ, ਸਮਰੂਪੀ ਜਾਂ ਸਮਸੋਚ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫੁੱਟਦੀਆਂ ਨੇ ਕਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂਦੀ ਜੀਵਨ-ਬਗੀਚੀ।

ਸਬੰਧ ਉਮਰ, ਰੰਗ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਧਨ-ਦੌਲਤ ਜਾਂ ਰੁਤਬਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਦੀਵੀ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਾਸਲ। ਜਦ ਇਹ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝਦੇ ਤਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟਦਾ।

ਸਬੰਧ ਕੁਝ ਬੇੜ-ਚਿਰੇ, ਕੁਝ ਸਦੀਵੀ, ਕੁਝ ਲੂਹ ਦੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਭਾਵਨਾਤਮਕ, ਕੁਝ ਜਰੂਰੀ, ਕੁਝ ਬੇਲੋੜੇ, ਕੁਝ ਗੈਰਤ ਵਿਚੋਂ ਪਨਪਦੇ, ਕੁਝ ਬੇਗੈਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਸਮਝਦੇ।

ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਧਰਾਤਲ, ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ। ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਮੂਹਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਤਲੀਆਂ 'ਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਾਸੀਰ, ਤਕਦੀਰ ਅਤੇ ਤਰਬੀਅਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ, ਜੋ ਕਈ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੰਢਾਉਂਦਿਆਂ, ਇਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਹਰ ਸਬੰਧ ਦੀ ਉਚਤਾ, ਸੁੱਚਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ, ਬਹੁਰੰਗੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤਰਕ ਤੇ ਟੀਚਾ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਸਬੰਧ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਿੱਜ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਖਿਆਲ, ਖੁਆਬਾਂ ਅਤੇ ਖਬਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਅੰਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਇਕ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਦਮ ਘੁੱਟਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਵਸੀਹਤਾ ਹੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮੀਰੀ ਗੁਣ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣਾ ਰੂਹੀ-ਸੰਯੋਗ। ਸਬੰਧ ਸੱਜਣਾਂ, ਸਾਥੀਆਂ, ਸੰਗੀਆਂ, ਹਮ-ਸਫਰਾਂ ਅਤੇ ਹਮ-ਉਮਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਸਦੀਵਤਾ ਦੀ ਰੰਗਤ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਂਦੇ।

ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਰਟ, ਪਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ, ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਸੂਖਮ ਸੂਤਰਧਾਰ, ਜੋ ਵਿਚਲਿਆਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਹੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਾਉਣਾ ਸਤਿਕਾਰ। ਸਬੰਧ ਜਦ ਕਿਸੇ ਕੈਂਡ, ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ, ਮੁਢਾਦ, ਫਾਇਦੇ ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਸੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਤਕਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।

ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ। ਰੂਹ-ਰੰਗੇ ਜਾਂ ਖੂਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਫਿੱਕਾਪਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਚੀਸ ਮਨ

ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਇੱਕਮਿੱਕਤਾ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇੱਕਮਿੱਕਤਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਹ ਰੰਗ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ-ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਤਾ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ, ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਸੋਚ, ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ।... ਇੱਕਮਿੱਕਤਾ ਪਰਿਵਾਰਕ, ਸਮਾਜਕ, ਲੋਕਾਈ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦੀ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਬਿਖੇਰਦਿਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਸਬੰਧ ਹਾਲਾਤ, ਔਕੜਾਂ, ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਤੇ ਆਫ਼ਤ ਮੌਕੇ ਹੀ ਪਰਖੇ ਜਾਂਦੇ।... ਸਬੰਧ ਜਦ ਕਿਸੇ ਕੈਂਡ, ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ, ਮੁਢਾਦ, ਫਾਇਦੇ ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਸੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਤਕਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ; ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧ ਉਮਰ, ਰੰਗ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਧਨ-ਦੌਲਤ ਜਾਂ ਰੁਤਬਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਦੀਵੀ।” ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ, “ਸਬੰਧ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ, ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦਾ ਪਰਾਇਆਂ ਨਾਲ, ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਨਾਲ, ਦੁੱਖ ਦਾ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਖਮ ਦਾ ਮਰਹਮ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਸਬੰਧ-ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪੈਣੀ।” -ਸੰਪਾਦਕ

ਨੂੰ ਵਲੰਧਰ, ਰਿੱਸਦਾ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਜੋ ਜਰਾ ਜਿੰਨੀ ਚੋਟ 'ਤੇ ਲੋਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ।

ਸਬੰਧ ਸੁਖਾਵੇਂ, ਸਦੀਵ ਜਾਂ ਸੰਦਲੀ ਸਾਹਾਂ ਜਿਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੀਵਨੀ ਨੀਰਸਤਾ ਬੋਰੋਣਕੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ। ਭਲਾ! ਸਾਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜਿੰਦ ਜਿਉਣ ਜੋਗੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗੀ?

ਸਬੰਧ ਸੁਬਦਾਂ ਦਾ ਸਫਿਆਂ ਨਾਲ, ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਸਾਹਿਲ ਨਾਲ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਰਘੀ ਨਾਲ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਸੀਰਤ ਨਾਲ, ਸਫਰ ਦਾ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹਰ ਪਲ ਨੂੰ ਨਤਮਤਸਕਤਾ ਦਾ ਵਰ ਮਿਲਦਾ।

ਸਬੰਧ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ, ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦਾ ਪਰਾਇਆਂ ਨਾਲ, ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਨਾਲ, ਦੁੱਖ ਦਾ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਖਮ ਦਾ ਮਰਹਮ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਸਬੰਧ-

ਵਿਚਲੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ। ਸਬੰਧ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਫਾਰਮੂਲਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਤਹਿ-ਦਰ-ਤਹਿ, ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਅਤੇ ਨਿੱਕੇ, ਅਛੋਹ ਬੋਲਾਂ ਤੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲਦੇ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਪਕਿਆਈ ਤੇ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ।

ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸਫਾਫਤਾ ਜ਼ਾਰੋ-ਜ਼ਾਰ ਰੋਂਦੀ ਜਦ ਆਪਣੇ ਹੀ, ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਚੀਰ-ਹਰਨ ਕਰਦੇ। ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਕਿੱਕਰਾਂ 'ਤੇ ਟੰਗਦੇ। ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਜਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੋਟੀਆਂ ਚਰੁੰਡਦੇ। ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਰੱਤ ਪੀਂਦੇ, ਬੋਹਯਾਈ ਦਾ ਸਿਖਰ ਬਣਦੇ।

ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਹ ਨਿਕਲਦੀ ਜਦ ਬਾਪ ਦਾ ਸਿਵਾ ਠੰਢਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਹੜਪਣ ਲਈ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਲੋਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ

ਲਿੱਲਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਕਿਹੜੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ?

ਸਬੰਧ ਹਾਲਾਤ, ਔਕੜਾਂ, ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਤੇ ਆਫ਼ਤ ਮੌਕੇ ਹੀ ਪਰਖੇ ਜਾਂਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਰੋਇਆ ਰੱਖ, ਇਸ ਦੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਝਰੀਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜਦ ਇਹ ਜੀਵਨੀ ਅਕੀਦਤ ਬਣਦੇ ਤਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਖਤਾ ਤੇ ਸਿਆਣਪ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਨਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ।

ਸਬੰਧ ਵਿਲਕਦੇ ਜਦ ਮਾਂ-ਜਾਇਆ ਭੈਣ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾਵੇ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਬਾਲੇ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖਤੀ ਦੇ ਧਾਗਿਆਂ ਨੂੰ ਟੁੱਕੜੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਧਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਵੇ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਬੰਧ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨਵੇਂ ਸਬੰਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ-ਜੋਤ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਆਹਰ ਕਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣਾ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ।

ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਸੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਦ ਕੋਈ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਨੂੰ ਮਨ 'ਤੇ ਹੰਢਾਉਂਦਾ। ਗਰਾਈਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਗਮੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝੀ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਭਾਗੀਦਾਰ, ਇਕੱਲ ਤੇ ਬੇਬਸੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਬਿਨਾ ਬੁਧਾ ਖੜਕਾਏ ਅਤੇ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਹਰ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਸੁਖਮਭਾਵੀ ਲੋਕ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸਾਂ ਚਸਕਦੀਆਂ ਹੋਣ।

ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਹੂਕ ਗਲੀਆਂ-ਬੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁੰਜਦੀ ਜਦ ਕਿਸੇ ਅਣਹੋਣੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਸਿਰ ਬੋਲੇਤਾ ਹੀ ਮੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਫੋਕੀ ਸੁਹੁਰਤ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ, ਨਿੱਜੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਭਰੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਫੇ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਫਜ਼ 'ਸਬੰਧ' ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਕਿੰਨ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਨੇ?

ਸਬੰਧ ਸਮਾਂ-ਪੂਰਤੀ, ਸਫਰੀ-ਸਾਂਝ ਜਾਂ ਛੁਟੇਰੀ ਸੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਨਾਮ। ਸਬੰਧ ਹੀ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਸੁਦਾਮਾ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ-ਮਰਦਾਨਾ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ-ਗੁਰਦੁੱਤ ਜਾਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ-ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕਹਿਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੰਧ ਬਹੁਪਰਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ।

ਸਬੰਧ ਜਦ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸਰਘੀ ਤੇ ਘਾਹ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਤੁੱਲਾਂ, ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਜੂਹੇ, ਚਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਖੇਲਾਂ। ਸਬੰਧ ਜਦ ਆੜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਝ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਜਾਗਣ ਭਾਗ ਤੇ ਭੜੋਲਿਆ ਨੂੰ ਲੱਗਦੇ ਭਾਗ। ਸਬੰਧ ਜਦ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਉਲਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ 'ਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਵਖਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਸੁੱਚਾ ਵਕਤ ਟਿਕਾਉਂਦੇ। ਸਬੰਧ ਜਦ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸ ਕੇ ਅਰਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸੁੱਤੇ ਬਸਤਿਆਂ ਦੇ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਭਾਗ। ਸਬੰਧ, ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਤਾਣਾ ਸਿਰਜਣ ਤਾਂ ਬਣਦੀ ਫੁੱਲਕਾਰੀ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਜ ਕਰਦੀ ਸੁਖਨ-ਸਵਾਰੀ। ਸਬੰਧ ਇਕ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਤੌਰ, ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਤਲਖੀ ਉਪਜੇ ਪਰ ਸਬੰਧ ਉਪਜੇ ਲੋਹ। ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਸਿੱਮਦੀ ਤਾਂ ਖਾਰਾਪਣ ਮੁੱਖ ਨੂੰ ਧੋਂਦਾ ਅਤੇ ਤਿੱਤਕਣ ਬਣ ਕੇ ਸਦਾ ਰੜਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਬੰਧ ਸੂਹੀ ਤੇ ਸੰਦਲੀ ਭਾਅ ਨੂੰ ਖੁਦ ਵਿਚ ਰਚਾਏ ਤਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ-ਸੀਰਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ।

ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਫਾਫਤਾ ਲਈ ਅਦਬ-ਅਦਾਬ, ਪਿਆਰ, ਵਿਚਾਰ-ਪ੍ਰਵਾਹ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਰੋਸਾ ਅਤੇ ਨਿਰਛੱਲਤਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਰੂਰੀ। ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਚ, ਮੋਹ, ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਮੰਗਣੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਝਰਦੀ ਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਸ਼ਾਹ।

ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਤੇ ਹਾਸੇ, ਰੁੱਸਵਾਈ ਤੇ ਮੰਨ-ਮਨਾਈ, ਲੜਨਾ ਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ, ਤਕਰਾਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੰਨਣਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਨਾਉਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ। ਦਰਅਸਲ ਸਬੰਧ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਉਸਰੀ ਮੀਨਾਰ ਦੀ ਤਾਮੀਰਦਾਰੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਹੁੰਦੀ।

ਸਬੰਧ ਅਜਿਹੇ, ਜੋ ਭੁੱਖਾਂ-ਤ੍ਰੇਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਰੱਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ, ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਨਿਹਾਰਦੇ, ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਹੇਠ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ, ਅੰਬਰ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਲ ਆੜੀ ਅਤੇ ਅਲਾਣੇ-ਮੰਜਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸੁਖਨਤਾ ਦਾ ਵਿਸਮਾਦਪੁਣਾ ਮਾਣਦੇ।

ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੀ ਅਦਬੀ ਰੰਗਤ ਕੁਝ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੀ ਅਲਹਾਮੀ ਕੁਝ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੇ ਨਗਰ ਵਸੋਂਦੇ ਸਾਹ ਜਿੰਨੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੇ ਸਾਹ ਹੁੰਦੇ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਸੂਹਾਂ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੀ ਅੰਬਰ ਉਡਾਣ ਕੁਝ ਰੰਗਰੋਜ਼ਤਾ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦਾ ਨਾਦ ਅਗਾਮੀ ਕੁਝ ਜਿਉਣ ਸਬੱਬ ਕੁਝ ਫੱਕਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲੀ ਬੈਠੇ ਜੀਕੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਰੱਬ ਕੁਝ ਰੂਹ ਦੀ ਸੁੱਚਮ ਜਿਹੇ ਸਾਦਗੀ, ਸਹਿਜ, ਸੰਤੋਖ ਰੂਹ-ਏ-ਸਬੰਧ 'ਚ ਜੀਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰੂਹਾਂ ਜਿਹੇ ਲੋਕ।

ਸਬੰਧ ਉਹ ਹੀ ਸੁਹੰਦਣੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਜਿਉਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਚੋਟਿਆਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ।

ਸੱਚੇ ਸਬੰਧ ਉਹ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਪੀੜ ਪੀੜ ਹੁੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਸਿੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਹਉਕਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਹੁੰਦੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਜਖਮਾਂ ਲਈ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਬਣਦੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਚਾਨਣ ਦਾ ਛਿੜਕਾਓ ਕਰਦੇ।

ਸਬੰਧ, ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਹੱਲ ਹੁੰਦੇ, (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪੈਣੀ।

ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਸਤਰੰਗੀ ਦਾ ਬਾਰਸ਼-ਬੁੰਦਾਂ ਨਾਲ, ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੰਢਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਬੋਝੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅਪੂਰਤ ਹੁੰਦੇ।

ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਬੋਝਾਂ, ਬਹੁਲਤਾਵਾਂ ਤੇ ਸੀਮਤ-ਸਾਧਨਾਂ, ਭੁੱਖ ਤੇ ਦਾਨ, ਬੇਚੁਹਮਤੀ ਤੇ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ; ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਅਸਾਵਾਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੇ ਮੰਨਤ ਵਿਚ, ਸੰਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ੇਪਣ ਵਿਚ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਹਾਬੜੇਪਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਸਬੰਧ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ, ਕੁਝ ਅਦਿੱਖ। ਕੁਝ ਰੰਗੀਨ, ਕੁਝ ਸੰਗੀਨ। ਕੁਝ ਅਦੀਬੀ, ਕੁਝ ਰਕੀਬੀ। ਕੁਝ ਹੋਂਦ, ਕੁਝ ਅਣਹੋਂਦ। ਕੁਝ ਹਾਸਲਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਗਵਾਚਣਾ। ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਤੇ ਕੁਝ ਲੈਣ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ।

ਸਬੰਧ ਜਦ ਸਮਰੱਥਾ, ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦਿਖਾਵਾ ਹੁੰਦੇ। ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਸਬੰਧਾਂ

ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸੂਖਮ ਮਨ ਛਿੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਬਾਪ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕਰਵਾ ਲਈ ਏ। ਖੂਨ ਦਾ ਸਫੈਦ ਹੋਣਾ ਤੇ ਤੂਤ ਦੇ ਮੋਛੇ ਵਰਗੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਰਜ਼ਰੀ ਹੋਣਾ, ਪੀੜਤ ਕਰਦਾ ਏ ਕੋਮਲ ਮਨ ਨੂੰ। ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਲਿਤਾੜ ਕੇ, ਜਾਇਦਾਦ ਹੜਪਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ। ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਬਾਪ ਦੀ ਪਾਕ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕਿੰਨ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਵੇਗਾ ਲੋਭੀ ਵਾਰਸ। ਹੁਣ ਭਰਾ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਭਰਾ ਲਈ ਕਬਰਾਂ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਉਘੜੀ ਮਹਿੰਦੀ ਦਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਪੀਲੌਤਣ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸੂਰਜੀ-ਭਾਅ।

ਸਬੰਧ ਆਪਣੇ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਧੋਣ ਜੋਗੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ, ਜਦ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਵਾਰਸ। ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਣ ਲਈ ਜਦ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਨਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਤਿੱਤਕਦਾ ਏ ਸੁਹਜਮਈ ਮਨ ਵਿਚ। ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ-ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ

‘ਬੋਸਕੀ ਦਾ ਪਜਾਮਾ’ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਨਾਂ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਾਰ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਆਲੋਚਕ ਅੱਖ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਗੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਪਰਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖੰਡਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਥਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਫਤਨ ਦਾ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ

ਸੰਤੋਖ ਮਿਨਹਾਸ
ਫੋਨ: 559-283-6376

ਦੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਉਂਗਲੀ ਫੜ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੋਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਸਾਂਝ ਮਾਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡਤਣ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਕੋਲ ਠੇਠ ਮੁਹਾਵਰੇਦਾਰ ਮਲਵਈ ਝੋਲੀ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਿਮਨ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਧਰਾਤਲ 'ਤੇ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਕਰ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਸਰੇ ਖਲਾਅ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ, ਬੇਸਬਰੀਆਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗਲੋਬਲੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪੂੰਜਵਾਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਸੁਖਾਂਤਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਦਾ

ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੂਤਰ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਓਤਪੋਤ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਦਾ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਚਿਹਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਪਸਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਬਟਵਾਰੇ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ, ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿਘਾਰ, ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ, ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ, ਸ਼ਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਧੜੇਬੰਦੀ, ਗਲੋਬਲੀਕਰਨ, ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਸੰਚਾਰ ਉਨਤੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਹੋਈ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਨੂੰ ਬੜੇ ਰੋਚਕ ਲੋਕਧਰਾਈ ਮਾਨਵੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਦੇਸ ਤੇ ਪਰਦੇਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੜ੍ਹ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਤੇ ਹੋਰਵਾ ਹੰਢਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਵੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚੀਸ ਉਚੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਹਥਲੇ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵਿਚ 'ਬਿੰਦੂ' ਅਤੇ 'ਮੁਤਬੰਨਾ' ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਸਨੂਈ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਭੋਗਦੇ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤਰਲਾ ਮਾਤਰ ਸੁਪਨਾ ਹਨ; ਪਰ ਲੇਖਕ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਪ੍ਰਸਿਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਸੁਲਝਾਉਣਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਆਪਣੇ ਕਥਾ-ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਗੀਰੂ ਕਥਾ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀਆਂ ਜੁਗਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਨੂਰਾਂ ਅਜੇ ਮਰੀ ਨਹੀਂ' ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਬਟਵਾਰੇ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਬੀਮ 'ਤੇ ਉਸਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅਮਾਨਵੀ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਚਰਿਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ 'ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ' ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਤੇ ਜਿੰਦ-ਦਿਲ ਇੱਕ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਫਿਊਡਲ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਡਰ' ਕਹਾਣੀ ਇੱਕ ਅਤ੍ਰਿਪਤ

ਬੀਮਾਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਨੈਗੇਟਿਵ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿਤਰਣ ਹੈ। 'ਮੁਤਬੰਨਾ' ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਫਲ-ਕਪਟ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰੋਹਿਨੀ ਅਤੇ ਬੇਜੋੜ ਕਰੇਜ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਟੋਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਉਦਰੇਵਾਂ, ਡਰੱਗਜ਼ ਤੇ ਗਲੈਮਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚੋਂ ਉਪਜੇ ਦੁਖਾਂਤ ਅਤੇ ਔਲਾਦ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਹੂਣੇ ਜੋੜੇ ਜੀਤੀ ਤੇ ਜਗਪਾਲ ਦੀ ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਸੁਖਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੀ ਪੂੰਜਵਾਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ

ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਇੰਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਡੀ. ਐਨ. ਏ. ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਓਹਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨੰਗਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਹਾਣੀ 'ਬਿੰਦੂ' ਵਿਚ ਸਰਨਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਸੱਦਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਰੱਜ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਡੀ. ਐਨ. ਏ. ਦੇ ਟੈਸਟ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਉਜੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪਰਵਾਸੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਵੇਦਨਾ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪੱਕਾ ਪੈਂਚਰ' ਵਿਚ ਜਗੀਰੋ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਭੋਲੇ ਦੇ ਡੀ. ਐਨ. ਏ. ਦੇ ਟੈਸਟ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਰਹੱਸ ਨੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਪਰਿਪੇਖ ਦੀ ਪੁੱਠ ਦੇ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੇਂਡੂ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰੂ ਜਮਾਤੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਧੌਂਸ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੋਸਕੀ ਦਾ ਪਜਾਮਾ ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਾਗੀਰੂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪੁਨਾਏ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਧਰਵਾਸਾ ਦਾ ਮੋਹ ਭਾਲਦੀ ਹੈ। ਜਗੀਰੋ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਦਰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਵੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੰਢਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਰ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਹ ਦੀ ਤੰਦ ਭਾਲਦੀ ਪਿਆਰ ਉਮਰ ਵਿਹਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

'ਹੰਝੂ' ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਪਿਆਰ ਵਿਹੂਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕਰਦੇਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦਾ ਭਾਵੁਕ ਚਿਤਰਨ ਹੈ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦਾ ਦਰਦ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਛਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਦਰਦ

ਵਿਛੋੜੇ' ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕਲਾਪੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਤੀਤ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ, ਜੋ ਸਿਮਰਤੀ ਦਾ ਅਮੁੱਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ, ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਭਾਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਿੱਤਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬੁਰਜ਼ੂਆ ਧਰਾਤਲ 'ਤੇ ਉਸਰੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚਾਅਵਾਂ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਪਰਵਾਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੇਖਕ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਤੁਰਨਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੋਕ-ਲੱਜ ਲਈ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਬਾਈ ਰੱਖਿਆ।

'ਭਾਰੀ ਗੰਨ' ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਤੇ ਨਿਘਾਰ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ 'ਤੇ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਅਥਰਚਾਰੇ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਜਮਾਤੀ-ਵੰਡ ਦਾ ਦਵੰਦਮਿਕ ਕਰੁਣਾਮਈ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ। ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨ ਮਿਹਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਚੰਦ ਕੁਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਾਤੀਗਤ ਜੱਟ ਹੋਣ ਤੇ ਉਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਭਰਮ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲ ਪਲ ਕੁਰਦੇਦਾ ਹੈ। ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਬਣਦੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਮਝਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸਮਕਾਲੀ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ 'ਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਤਹਿਮਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣ ਦਾ ਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਬੋਸਕੀ ਦਾ ਪਜਾਮਾ' ਵਿਚ ਕਥਾ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੱਖੋਂ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਸਿਰਜਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿੰਗਰ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਜਾਇਆਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ
ਸਤਰੰਗੀ ਇਕ ਪੀਂਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ
ਐਸੀ ਨਜ਼ਮ ਸੁਣਾਈ
ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਾਨੀ
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ।

ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਿੱਘ
ਨਵੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਤਾਂਘਾਂ
ਰਹਿਤ ਮਲੂਕ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਈਆਂ
ਰਹਿਤ ਮੇਰੀ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ
ਸਾਂਝਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਚਲਦਿਆਂ
ਸਾਂਝ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਲਿਆਈ।

ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ
ਬਣ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆਏ
ਕਰਕੇ ਦਿਲ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਰੰਗਲਾ
ਖੱਲਾਂ, ਖੁੰਜੇ ਝਾੜੇ
ਰੀਝਾਂ ਨੇ ਲੈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੰਨੀ
ਕੀਤੀ ਤੇਲ ਚੁਆਈ।

ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਵਰਗੇ
ਤਪਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਛਾਂ ਦੇ ਵਰਗੇ
ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਉਤਾਰਾ ਕਰਦਾ

ਲਗਦੇ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵਰਗੇ
ਸੱਚੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਜਿੰਦੇ
ਸੱਚੀ ਕਰੀਂ ਕਮਾਈ।

ਸ਼ਬਦ ਮਿਲੇ ਮਿਲ ਵਾਕ ਬਣਾਏ
ਵਾਕਾਂ ਮਿਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ
ਤੋਰ ਮਟਕਣੀ ਓਹੋ ਤੁਰਦੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗ ਰਚਨਾਵਾਂ
ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆਈ ਜਿੰਦੇ
ਕਰ ਲੈ ਬੀਜ ਬੀਜਾਈ।

ਮਹਿੰਗਾ ਸੂਟ
ਪਤੀ ਦੀ ਦੋ ਨੰਬਰ ਦੀ
ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਪਲਦੀ
ਕਿਸੇ ਮਹਿੰਗੀ ਬੁਟੀਕ 'ਤੇ
ਪੰਦਰਾਂ, ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ
ਸੂਟ ਪਾਈ ਬੈਠੀ
ਮੈਂਟੇ ਮੈਂਟੇ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੀ ਮੁਟਿਆਰ
ਮੈਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ
ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਵੇਖਦੀ ਹੈ
ਨੱਕ ਤੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਵਿੰਗਾ ਟੇਢਾ ਕਰ ਆਖਦੀ ਹੈ
ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਅਜਿਹੇ ਸੂਟ

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ
ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਨੇ
ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ
ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ
ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਸੀ
ਹੁਣ ਏਥੇ ਪੈਰ ਪੈਰ 'ਤੇ
ਮਹਿੰਗੇ ਮਹਿੰਗੇ ਮਾਲ ਹਨ
ਏਥੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ
ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਉਹ ਮੇਰੇ ਸੂਟ ਵੱਲ
ਫਿਰ ਤੋਂ ਤੱਕਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ
ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਸੂਟ
ਬੁਰੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ!

ਉਸ ਦੇ ਬੋਲ ਆਰੇ ਵਾਂਗ
ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਚੱਲਦੇ
ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਉਸ ਦੀ ਰੀਸੇ
ਮੈਂ ਵੀ ਇੱਕ ਮਹਿੰਗਾ ਸੂਟ
ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ
ਪਰ ਐਨ ਓਸੇ ਪਲ
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਆਪਣੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੇ
ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਲਈ
ਘਰ ਘਰ ਮਦਦ ਲਈ
ਗੁਹਾਰ ਪਾਉਂਦੀ

ਦਾਣੇ ਤੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ
ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਸ਼ੋਈ
ਮੀਤੇ ਝਿਉਰ ਦੀ
ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ ਬਹੁ।

ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ
ਅੱਧ ਖੜ ਉਮਰ ਦੀ ਚਾਚੀ
ਜੋ ਆਪਣੇ ਜੱਟ-ਪੁਣੇ ਨੂੰ
ਪਿੰਡੇ ਛੱਡ
ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਵਾਧੂ ਘਾਟੂ ਗੋਹਾ
ਇਕੱਠਾ ਕਰ
ਪਾਥੀਆਂ ਪੱਥ ਕੇ ਵੇਚਦੀ ਹੈ
ਆਪਣਾ ਘਰ
ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਪਤੀ ਦੀ ਦਵਾ ਦਾਰੂ
ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਤੇ ਉਹ
ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ
ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਨਵਾਂ ਕਪੜਾ
ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ
ਸਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
ਉਤਾਰਨ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ
ਅੰਦਰ ਧੂਹ ਜਿਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
ਮੂੰਹ ਸੁੱਕਦਾ ਹੈ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਘੁੱਟ ਭਰਦੀ ਹਾਂ

ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਮੇਰਾ ਪਰਸ
ਖਿਸਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਫਰਸ 'ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਪਰਸ ਨੂੰ
ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਦੀ ਹਾਂ
ਹੱਥ ਠੰਡੀ ਫਰਸ ਨੂੰ
ਫੂਹਦਾ ਹੈ
ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਘੁੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਘਰ ਦੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਦਾ
ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ
ਠੰਡੀ ਫਰਸ 'ਤੇ
ਚੀਂ ਚੀਂ ਕਰਦਾ
ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ
ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਦਾ
ਨਿੱਘ ਭਾਲਦਾ ਜਵਾਕ।

ਮੈਂ ਪਰਸ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹਾਂ
ਤੇ ਫਿਰ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ
ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ
ਇਸ ਇੱਕ ਸੂਟ ਦੇ ਪੈਸੇ
ਕਈਆਂ ਦਾ, ਕਈ ਕੁਝ
ਸੰਵਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਮਹਿੰਗਾ ਸੂਟ
ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ
ਆਖਦੀ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਭੈਣੇ
ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ
ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਖੱਛਿਆਂ 'ਤੇ
ਉਸਰੇ ਪੁਲ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜਾਨ-ਲੇਵਾ
ਵਹਾਅ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦੀ
ਬੇੜੀ ਤੇ ਮਲਾਹ ਹੁੰਦੇ।
ਸਬੰਧ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਤਰੀਕਾ

ਹੈ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਣ ਦਾ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ
ਅਪਨਾਉਣ ਤੇ ਸਦਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ
ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣ ਦਾ। ਧੁਰ-ਦਰਗਾਹੋਂ
ਬਣੇ ਸਬੰਧ, ਜੀਵਨ ਮੋੜ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇ,
ਜੀਵਨ-ਪਰਪੱਕਤਾ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇ ਸਕਦੇ।
ਸਬੰਧ, ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਿਖਰਾਅ ਦੇਣ,
ਜੋ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਢਹਿਢੇਰੀ ਕਰੇ,
ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਥੋਂ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਮਨ ਦੇ ਸਕੂਨ
ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰੇ, ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ

ਹੁੰਦਲਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਅੱਖਰ-ਜੋੜ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ
ਦਾ ਹੱਠ ਕਰੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਤਮ ਵਿਚ ਬਦਲੇ,
ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ।
ਸਬੰਧ ਬਣਾਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੰਢਾਓ ਅਤੇ
ਨਿਭਾਓ, ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਕਿਰਚਾਂ,
ਨੋਕਾਂ, ਤਲਖੀਆਂ, ਚੋਭਾਂ ਅਤੇ ਚੀਖਾਂ ਦੀ
ਕੁਲਹਿਣਤਾ ਨਾ ਖੁਣੋ। ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ
ਕੌਮਲ, ਕਰਮਭਾਵੀ ਅਤੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਹੁੰਦੇ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ-ਰੰਗਰੇਜ਼ਤਾ ਵਿਚ ਅੰਤਰੀਵੀ,

ਆਤਮਕ ਅਤੇ ਅਰਥਮਈ ਵਰਤਾਰੇ ਹੁੰਦੇ।
ਸੁੱਚੇ ਸਬੰਧ, ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਹੱਦਾਂ-
ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਸੁਪਨਿਆਂ-ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵਤਾ
ਅਤੇ ਖੁਦ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੁੰਦੇ। ਫਿੱਕੜੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ
ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ
ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ। ਇਸੇ
ਲਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਬੁੱਲੇ ਸਾਹੂ, ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ
ਜਾ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਕਰਕੇ
ਹੀ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਿਆ ਸੀ।

ਸਬੰਧ ਪਿਆਰ, ਪਹੁਲ, ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ
ਸਮਾਜਕ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਪੈਗਮ। ਜੀਵਨ-
ਦਾਨੀ, ਹਰਫ-ਦਾਨੀ, ਗੁਣੀ-ਗਿਆਨੀ, ਸਰਬ-
ਗੁਣੀ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਗਿਆਤਾ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ
ਸਦਗੁਣਾਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜਿਆ
ਬੰਦਾ ਜੀਵਨ-ਨਾਦ ਨੂੰ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦਾ, ਜੀਵਨ-
ਸਫਰ ਦਾ ਸਫਰਨਾਮਾ ਬਣਦਾ। ਇਹ ਜੀਵਨ-
ਨਾਦ ਸਭ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ
ਕਾਮਨਾ ਏ।

ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹਿਸ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ, ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਣ ਤੇ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਨ ਵਰਗੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤੇ। ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਬਹਿਸ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਹ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਹੁਣ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਤਮਕ ਸ਼ੈਲੀ ਅਪਨਾਈ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਨਿਘਾਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਰੋਕਾਰ ਰੱਖਣੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਚਨੀ ਸ਼ੈਲੀ

ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਰੋਕਾਰ ਰੱਖਣੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਚਨੀ ਸ਼ੈਲੀ

ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲੇਖਕ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡੇ। ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਝਾਤਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਖੁਦ ਸਿੱਧੇ ਝੂਠ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨਿਘਾਰ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਦਾਅਵੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲੀ ਬਹਿਸ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਇਕਸੁਰ ਹਨ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਨੇ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਲਸਈ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਦਰਸਾਇਆ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਥਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ।" ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ ਹੈ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਬੂਬ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਝਨਾਂ ਦੀ ਰਾਤ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ 'ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਅਰਦਾਸ' ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਸੀਵਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਆਪਣੇ ਅਨੇਕ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਭਾਵਪੂਰਤ ਅਤੇ ਪੁਖਤਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਬੂਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਰਿਣੀ ਰਹਾਂਗੇ। ਸ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਆਈ. ਏ. ਐਸ.) ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 2001 ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ' ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਬੰਦ ਸ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਬੜੀ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਟੁੰਬਣਸ਼ੀਲ ਲਿਖਤ ਹੈ।"

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਕਿਸ ਬਿਧ ਰੁਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਗੱਡੇ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਜੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤੇ ਪੱਖੋਂ ਰਾਜਸੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਕਿਤਾਬ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਇਕ ਖਾਸ ਪਹਿਲੂ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ/ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ (ਸੰਤ) ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਾਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਦਿਲਚਸਪ ਤੱਥ ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਾਲ ਆਣ ਜੁੜੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੱਖੋਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹ ਬਖਸ਼ੀ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ 'ਖਾਤਕ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼' ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਤਾਬ 'ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ' ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕਾਂਡ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ, ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹਤਾ ਦਾ ਬਿੰਬ ਉਭਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਰਵਾਇਤੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨਵ-ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੈਂਤੜੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿਚ ਪਰਮ ਅਤੇ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਲੇਖਕ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ, ਨਵ-ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਪਾਠਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹਮਾਇਤੀ ਹਨ, ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਝੂਠਾ ਭਰਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵੀ ਸਿਰਜਿਆ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਇਹ ਉਸਤਾਦੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਧ-ਪੱਧਰੇ ਸਿੱਖ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਪਸ਼ਟ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਯਾਦਵਿਦਰ ਕਰਫਿਊ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਆਪਣਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਵੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਤੰਤਰ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਯਾਦਵਿਦਰ ਕਰਫਿਊ ਵਾਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੁਆਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾ ਕੇ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੇ ਗਿਰਦ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਈ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦੀ?

ਇਸ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ ਉਭਾਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗੇ:

1. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਖਾਲਸਈ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣ ਅਤੇ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

2. ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ।

3. ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਆਸ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦੇ ਹੀਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਅਗਵਾਈ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਬਿਰਧ ਦੇਹ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬੋਝ ਹੈ।

4. ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਆਖਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ।

5. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਲੀਹ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਗੂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਲੜੀਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੇ ਨੁਕਤੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ: ਇੱਕ, ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਭਟਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਦੂਜਾ ਉਸ ਕੋਲ ਬਾਕਾਇਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਹੁਤ ਕੱਚਾ ਤੇ ਸਤਹੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਲੋਚਨਾ ਖਾਲਸਈ

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਤਾਂ ਕੀ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧੀ ਹੈ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਛਲੋਂਗਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੁਪਨ-ਸੰਸਾਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਤੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤ ਨੂੰ ਫੜੀ ਗਈ।

ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨੇ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਆਮ ਰਵਾਇਤ ਹੈ, ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੁਤਬਾ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਮੁਬਾਜ਼ਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਇੰਨੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਉਗਮ ਪਈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦ ਹੋਇਆ। 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੱਲੀ ਜੁਝਾਰ ਲਹਿਰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਗਾਈ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੀ ਲਖਾਇਕ ਸੀ; ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕ ਘਟੀਆ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤੇ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਔਕਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕਦੇ ਘਟਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਨਾਲ ਇਹ ਰੁਤਬਾ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦ ਹੋਇਆ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਸਕੂਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਰਗੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਬੜੀ ਪਰਪੱਕ ਬੌਧਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਭਰਮਜਾਲ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਰੁਤਬਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਲਾਸਾਨੀ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਕਰ ਕੇ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੌਤ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹਿਤਾਂ ਉਤੇ ਫਤਿਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੰਥ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਚੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਪੰਥ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮਸਫਰ ਹੋਇਆ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? 1998 ਤੱਕ ਤਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਫਾ-ਚੱਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵਿਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਪਹਿਰ ਤੱਕ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਹੀ ਤਕਲੀਫ ਮੰਨਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਤਾਂ ਕੀ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧੀ ਹੈ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਆਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਤਾਈ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਛਲੋਂਗਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੁਪਨ-ਸੰਸਾਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਤੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤ ਨੂੰ ਫੜੀ ਗਈ।

ਅਸੀਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਦੇ ਇਹ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਵੇ। ਬੜੇ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣਾ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ। ਜੇ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਮੁਲਕ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕੌਮੀ-ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੱਤਭੇਦ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੌਮੀ-ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤਾ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਟੋਟਾ ਉਸ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਅਗਾਂਹ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਵਿਦਵਾਨ ਆਗੂ ਸੀ, ਜੋ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੀਲੇ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਤਹਿਤ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸਨ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਸ ਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਾਰਲ ਲੀਏਬਕਨਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ, ਭਾਵ, ਸ਼ਾਈਡਮੈਨ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ? ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਦਾ ਲੈਨਿਨ ਨਾਲੋਂ ਤੌਤ-ਵਿਛੋੜਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਲੈਨਿਨ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਆਪ-ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਾਮੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਆਪ-ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੋਜ਼ਾ ਲੁਕਸਿਮਬਰਗ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੇ ਚਿੰਤਕ ਵਜੋਂ ਵਡਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ-ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨ ਭਰਾ ਅਤੇ ਮਸਲਾ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦਾ

ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ 15 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜਦ ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਮੈਰਿਜ਼ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਚ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਣਵਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕੋਈ 25 ਕੁ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ ਤੇ ਜਾਹਰ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਰੈਂਪਟਨ
ਫੋਨ: 905-676-9242

ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਚਹਿਰੀ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਰਿਆਫਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ, "ਆ ਜਾਓ, ਇਹ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" ਖਰਚਾ ਕੋਈ ਛੇ-ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਇਹ ਕੌਤਾ ਘੱਟ ਤਾਂ ਭਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਪਈ ਇੱਥੇ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ! ਜੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਸੌ ਵੱਧ ਖਰਚ ਕੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦਾ ਝੰਟ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਚਹਿਰੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੁੱਛ ਆਇਆ। ਸੱਚ

ਜਾਣਿਓ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਜਰੂਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਲੈ ਕੇ ਕਚਹਿਰੀ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 750 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਸਥਿਤ ਰੈਫਰਿਜਰੇਟਰ ਫੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈ ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਵੇਚ ਪੰਜਾਬ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਵਿਖੇ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਇੱਧਰ ਹੀ ਸਨ। ਮਕਾਨ ਦੀ ਖਰੀਦੋ ਫਰੋਖਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੰਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੌਤੇ ਤਜਰਬੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਮਲਾ ਫੈਲਾ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ, ਮਾਸਾ ਵੱਧ ਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਸਮਝਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸੇ ਲਈ ਅਸੀਂ "ਵਰਕ ਇਜ਼ ਵਰਸ਼ਿਪ" ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ। ਸਿਰਫ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬੇਦਾਗ ਚਰਿਤਰ ਹੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ।

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸਫਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਹੇ ਸ਼ੁੱਕੇ ਦਿਲਚਸਪ ਮੌਜੂਦਗੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਬੋਲਗਾਮ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸੱਚ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ, ਸੁਲਘਾਯੋਗ

ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨ ਭਰਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਜੁਝਾਰੂ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਆਤਮਕ ਸਫਰ ਦੀ ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਸਨ। ਵਾਹ! ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਲੁੱਟਾਂ ਖੋਹਾਂ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਕਿਰਕ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਡੀ ਆਈ ਜੀ ਅਟਵਾਲ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿਨ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ ਹਨ।

ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਿਉਂ ਹੋਏ? ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਲਾਏ ਸਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਫਰਾਰ ਹੋ ਯੂ. ਪੀ. ਜਾ ਵਝੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਸੱਜਣ ਨੇ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ, ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਚੈਲੰਜ ਦੇਣ ਦੇ ਤੁਲ ਨਹੀਂ ਸਨ? 1989 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾਰੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਗਏ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਧੜਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨੇ ਤਾਰੇ ਵਿਖਾਏ, ਕੀ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਖਾੜਕੂ ਟੋਲਾ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਇੱਕ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਏ. ਕੇ. ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਖਾਧਾ ਪੀੜਾ, ਰਾਤ ਕੱਟੀ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਹਨੇਰੇ ਹੀ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਪਰ ਫਿਰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਉਹ ਉਸੇ ਡੇਰੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਤੇ ਪੱਕੇ ਬੰਕਰ ਬਣਾ ਕੇ ਡਟ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਰੁਦਰਪੁਰ ਅਤੇ ਪੀਲੀਭੀਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਵੀ ਕਦੇ ਜਾ ਕੇ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

'ਸਿੱਕਾਸ਼ਾਹੀ' ਦੇ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਕਿੱਦਾਂ ਕੱਟੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਿਸ ਆਗੂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਜੇ ਮਸਲੇ ਤੱਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਏਜੰਟ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤੌਤਨ ਦਾ ਸੁਝਯੰਤਰ ਰਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਏਜੰਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਜੰਗ ਜਾਹਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਭਿਅੰਕਰ ਨਤੀਜੇ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਵਾਦ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਮੁੱਲੀ ਵਿਦਵਾ ਜਾਇਆ ਨਾ ਕਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ ਅੰਦਰ ਪਿਛਲੇ 10-12 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉੱਚ ਕਿਰਦਾਰ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਾ ਸਾਰਥਕ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨ ਭਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਠੇ ਰਾਹੇ ਨਾ ਮੋੜਨ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਰ ਕੋਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 'ਹੋਮਲੈਂਡ' ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਮਿਸਾਲੀ ਚਰਿਤਰ (ਖਾਲਸ) ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ।

ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਚੌਧਰੀ!

ਇਹ ਕੋਈ ਪੰਜ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਿਆਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਸੀ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਟਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
multaniny@gmail.com

ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਸਾਡੇ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬਿਹਾਲਾ, ਜੋ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਗਿਆਸਾ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ, ਵਿਖੇ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਵਕਫੇ ਨਾਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਗੋਤਾ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋੜਾ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਸਨਮਾਨ ਵੱਸ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਲੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਹੋ, ਪਰ ਵਧੇਰੇ ਪਰਿਪਕਤਾ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਜੁਆਇਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਜੁਆਇਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਗੁਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਵੀ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਨਾ ਲੈਣਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਜੁਆਇਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਖ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਤੱਕ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਅਫਸੋਸ! ਬੇਹਿਸਾਬ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਲਾਨੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੌਰ ਕਮਾਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਕੂਲੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚਲੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸੂਬੇ ਵਜੋਂ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ (ਅਕਾਲੀਆਂ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲਾਭ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰਾਜ ਦੀ ਛੁੱਟਾਈ ਤੇ ਕਟਾਈ ਮੰਨ ਲਈ। ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਵਰੂਪ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਿ ਆਖਰ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਕਿਉਂ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ?

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ ਤਾਂ ਕਲਕੱਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ, ਸਾਡੇ ਇਕ ਗਵਾਂਢੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਿਆਣੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਕੱਟੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟ ਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਬੀਬੀ

ਵੀ 'ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ' ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਪਰ ਸਮਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 'ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ' ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਹਾਂ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪਤਨੀ (ਬੇਗਮ) ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ

ਬ੍ਰੀਫ ਕੇਸ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਜਰੂਰ ਮਿਲਿਆ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਬੇਗਮ (ਪਤਨੀ) ਦੇ ਗੁਜਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬਾਦਲ ਦੀ ਬੇਗਮ (ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ) ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਿਵੇਂ ਤਰਲੇ-ਮੱਛੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਇਸ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ

ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਲਈ ਰਾਜਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਧਿਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਹਸਾਈ ਹੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੁਆ ਸਕੇ। ਨਿੱਜੀ ਸੋਢੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਘਟੀਆ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਕੌਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੌਰਵ ਕਦੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। 'ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ' ਜਿਹੇ ਬੇਲੋੜੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਲਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਓਪਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿਉ? ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ਼ ਦਾ ਮਸਲਾ ਇੰਜ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੌਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਿਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਣ।

ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੇਠੀ ਕੀਤੀ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੰਗ-ਹਸਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੌਮ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੂੰ ਵੈਟੀਕਨ ਸਿਟੀ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮੈਕੇਨਿਜ਼ਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਹਿਮਾਵਾਦੀ ਬਹਿਸ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇੱਕ-ਮੁੱਠ ਚੱਲਦਾ। ਹਰ ਸਿੱਖ, ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ। ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਲੋਅ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਤੇ ਹੇਠੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ, ਨਾ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ?

ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਚੌਧਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੇ ਹੱਠ ਧਰਮੀ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਸਵੈਮਾਣ ਸਿੱਖ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਨਾਗਵਾਰ ਗੁਜ਼ਰਦੀਆਂ ਹਨ!

ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਜ਼ਬਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਲੇ ਲੋਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਾਰਥਕਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਨਹੀਂ? ਕੌਮੀ-ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਖੜ੍ਹੇ

ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਲੋਕ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ

ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਆਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਰਲੋਭ ਹੋ ਕੇ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਬੰਦੇ 'ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹ ਧਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ

ਉਚੀਆਂ ਸਿੱਖ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਸੌਰੋਆਮ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਕੀ, ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਸੁਆਲਾਂ ਜਾਂ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਨੰਗੀ-ਚਿੱਟੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੁਆਫੀਆਨੁਮਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਧੜਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਬੌਧਿਕਤਾ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਸਾਫ਼ਗੋਈ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਤਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮੁ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਜਾਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਣਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਕੋਈ ਦੈਵੀ ਵਜੂਦ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਵਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦੱਸ ਸਕਣ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਇੰਦਾਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਰੂਰ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਟਿਕਾਣਾ ਦੱਸਦੇ। ਭਾਵ ਜਿਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਵ-ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾਮ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਭਾਵ ਖੋਜਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਮਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

ਤੇ ਕੋਈ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਭ ਸਿੱਖ ਉਚੇਚੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਇੰਦਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਕਈ ਨਿਰਧਾਰ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਇਕ ਧਰਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਰਾਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਤਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਢਾਅ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲਗਦੇ ਵਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਵਹਿਮ ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਕਰ ਕਈ ਹੋਰ ਪਰਾਈਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਪੱਕਾ ਘਰ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਹ ਚਲਦੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ, ਉਥੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਕ ਭਰਮ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦੇ ਧਰਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਉਭਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮੂਲ ਵਜੋਂ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੈਵੀ ਅਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੱਸੀ। ਦੈਵੀ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋ ਮੁਢਲੇ ਖੰਭੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਕਾ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ 'ਅਸਲੀਅਤ' ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਂ ਸੱਚ ਕਿਸੇ ਉਲਝੀ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਢ, ਕਾਰਨਾਂ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਕਾਰਜਕੁਸਲਤਾ ਬਾਰੇ ਖੋਟ-ਰਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਤਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮੁ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਜਾਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਣਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਕੋਈ ਦੈਵੀ ਵਜੂਦ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਵਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦੱਸ ਸਕਣ ਜਾਂ ਜਿਸ

ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਇੰਦਾਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਰੂਰ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਟਿਕਾਣਾ ਦੱਸਦੇ। ਭਾਵ ਜਿਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਵ-ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾਮ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਭਾਵ ਖੋਜਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਮਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿ ਦੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਈ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਈਸ਼ਵਰ ਆਦਿ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਅਟਕਲ-ਪੱਚੂ (Arbitrary) ਤੋਂ ਧੁੰਦਲੇ (Vague) ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਨਾਮ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਗੁਣ 'ਤੇ ਵੀ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਤਿ ਦਾ ਨਾਂ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਵਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਹੈ, ਮੌਤ ਹੈ, ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਰੱਬ ਆਦਿ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ਕੀ, ਸਲੂਬਾ, ਗਰਮੀ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ, ਕਠੋਰਤਾ ਤੇ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੱਢੇ (Deduce) ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਹੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਝਲਕਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਗੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੈਵੀ ਦੇਵਤੇ ਘੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਜਲ, ਬਸੰਤਰ, ਵਰੁਣ ਆਦਿ। ਪਰ ਮਸਲਾ ਸਭ ਗੁਣ ਇੱਕਠੇ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਨਾਂ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਣਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਵਤੇ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਉਸ "ਅਸਲੂ ਇਕ ਧਾਤੁ" ਦੀ ਭਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਭ ਵਡਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਪੱਖ ਵੀ ਜਾਣਨਯੋਗ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰਚਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਉਪਰੰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾਤਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਤਿ ਦਾ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਵਿਸਥਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ (Observe) ਗਿਆ। ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਧੀ-ਸੰਗਤ ਪਰਖਣ ਅਤੇ ਭਾਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਲ ਦੇਵਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਦਾ ਅਧਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਵਿਧੁਤ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਤੇ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਆਕਸੀਜਨ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੈਸਾਂ ਹਨ। ਨਾ ਇਹ ਗਿੱਲੀਆਂ ਹਨ, ਨਾ ਸਲੂਬੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਤਰਲ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜੀ ਖੋਜ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਆਕਸਾਈਡ (Hydrogen Oxide) ਨਿਕਲਿਆ। ਖੋਜੀ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਗਣਿਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ (H2O) ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਤਨ

ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਡਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਅਗਿਆਨ ਵੱਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਜਲ (H2O) ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤ ਨਾ ਪੂਜੇ, ਨਾ ਸੂਰਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਝਲਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭੀਤਰੀ ਭੇਤ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕੇ।

ਇਸ ਖੋਜ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਤੰਦ ਹਿਲਾਇਆਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੰਗ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਲ ਭਾਵ H2O ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ (O) ਹੋਰ ਜੋੜ ਦਿਓ ਤਾਂ ਇਹ (H2O2) ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕੰਨ ਤੇ ਜਖਮ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਪਰਆਕਸਾਈਡ (Hydrogen Peroxide) ਹੈ। ਇਹੀ ਸੱਚ ਦੂਜੇ ਮਾਇਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ, ਅੰਦਰੋਂ ਪਦਾਰਥੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪੂਜਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈ ਹੈ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਜਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਪੂਜਾ ਪਾਠ 'ਤੇ ਟੋਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨ-ਵੱਸ ਉਲਟੀ ਕਲਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਮ, ਹੁਕਮ, ਗੁਣ-ਵਡਿਆਈਆਂ, ਭਾਵੇਂ, ਬੂਝੇ, ਧਿਆਵੇ, ਸਚਿਆਰਾ ਆਦਿਕ ਖੋਜ-ਸੂਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਾਣਨ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਲੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਵਿਧੀਵਤ ਭਾਲ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਸਿਰਜੇਰ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ, ਕੋਈ ਭਾਈਚਾਰਕ, ਸੰਪਰਦਾਇਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਗਿਆਨ ਵਾਂਗੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਗਣਿਤ ਵਾਂਗ ਸਾਪੇਖਿਕ (Transparent) ਤੇ ਨਿਰਪੇਖ (Objective) ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚ-ਘੁਟਾਲੇ (Intellectual Bungling) ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਅਰਥਾਤ ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤੀ, ਸੰਪਰਦਾਇਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਬਾਉ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਰੇਕ ਕੂੜ ਦਾ ਪੁਲੰਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੂਰ ਚੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਮਿਲਾਵਟ ਦਾ ਅੰਸ ਪਾਵੇ ਵੀ, ਉਹ ਸੱਚ ਦੇ ਉਬਾਲੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਅਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਧਰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਇਸ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਧਰਮ ਤਾਂ ਆਪ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਹਾਰੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਚੱਟਾਨ ਜਿਹੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸੱਚ ਨਾਲ ਪ੍ਰਣਾਏ ਸਿੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਨਹੀਂ ਨਿਗਲ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਫਲਸਫਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਕੀ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਤੇ ਸਵਾਰਥਪੂਰਤੀ ਦੇ ਸੌਤੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਅਨੈਤਿਕ ਖਿਚੋਤਾਣ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀ ਡਰ, ਜੋ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉਤੇ ਉਠ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੀ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਰਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੇਗਾ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ

ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਉਚ-ਪੱਧਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਦਾ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਸੱਚ ਲਈ ਆਪ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗੌਰਵਮਈ ਮਾਨਵ ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਅਪਨਾ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਹੀ ਸੱਚ ਦੀ ਖੇਡ। ਕੋਈ ਖੇਡਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਖੇਡੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਦਰ, ਪੰਛੀ ਜਾਂ ਸੱਪ ਨੂੰ ਪੂਜੇ। ਸੱਚ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰਦੇ। ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜੋ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਕਤੀ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਨਿੱਧੜਕ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਪੁਜੀ ਦੀ 25ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਹਨ:

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥
ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥
ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥
ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰ॥
ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥
ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥
ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥
ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥
ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥
ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥
ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥
ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥
ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੋਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥
ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥
ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੋਈ ਕੋਇ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥੨੫॥

ਚੂਤਾਮਣੀ ਕਈ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ 'ਤੇ ਇੰਨੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੰਡਦਾ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਭਾਵ ਕੁਝ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਯੋਧੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਥਾਹ ਬਲ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦਿਆਂ ਹੀ ਖਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸਭ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਉਲਭੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੂਰਖ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਨਿਰਧਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੇ ਤਕਲੀਫ ਵਿਚ ਕੱਟਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਦਾਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਕਾਰਨੇ ਨਾਲ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਭਾਵ ਰਿਹਾਈ ਉਸ ਦੀ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨਾਲ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ

ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਦਾਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਨ।"

ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਆਤਮ-ਵਿਰੋਧਾਂ (Self-contradictions) ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਾਤਾ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਾਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ; ਪਰ ਇਹ ਟੀਕਾਕਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਤੇ ਦੀਆਂ ਇੰਨੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗਿਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਰਖ, ਨਾ-ਸੁਕਰੇ ਤੇ ਨਿੰਦਕ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੋਗੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਮਾਤਰ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਵਿਦਵਾਨ ਇਕ ਕਿਰਪਾਧਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਕਰਮੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਲੋਕ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਤੋਂ ਦਾਤਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵੱਧ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੀ ਘੱਟ ਕਿਉਂ ਭਰਦਾ ਹੈ? ਦਰਅਸਲ ਦੱਸਣ ਵੀ ਕਿਵੇਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਤਰਕ-ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲੋਂ ਵਿਜੋਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਡਰ, ਸਵਾਰਥ, ਚਾਪਲੂਸੀ ਤੇ "ਸੇਵਕ ਸੁਰਤੀ" ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਪਰ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਇਹ ਪਉੜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਨਿੱਧੜਕ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਤਰਣ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡਾ ਦੇਣਹਾਰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਰਾ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਤਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਭੇਦ ਭਾਵ ਜਾਂ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਅਣਮਿੱਤਿਆ ਜੋਰ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਇੰਨੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵਿਹਲਤ ਬੇਕਾਰ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਮੁਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਖਪ-ਤੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਈ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜਮ੍ਹਾਂਖੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਧਨਾਭ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮੂਰਖ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਖਾ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ-ਮਰੀ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਸਦਾ ਲਈ ਗਲ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਦਾਤੇ ਦੀ ਦਾਤ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਕਾਰਨ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਜੇ ਉਹ ਜਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਉਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਜੁਲਮ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਕੈਦ ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥਾਤ ਨਿਯਮ-ਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੰਗਾਲੀ ਤੇ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਾਣ ਦਾ ਆਦੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ੁਰਅਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਪੈਣ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਗਿਣੇ। ਭਾਵ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜੋ ਦੁਰਗਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਈ ਵਿਰਲੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਇੰਦਾਂ ਵੀ ਬਿਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਆਪੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਵਾਲਾ ਕਥਨ ਭੀ ਫੋਕੀ ਸਿਫਤ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸਿੱਖ ਅਫਰੀਕਨ ਬੱਚੀ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਪਰਚਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਸਾਂ; ਸੋਚਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਈ-ਮੇਲ ਚੈੱਕ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਜਿਹੇ ਵੈਟਨਰੀ ਡਾਕਟਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਫਰੀਕਨ ਮੂਲ ਦੀ ਸਿੱਖ ਬੱਚੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਪੰਜਾਬ ਸਪੈਕਟਰਮ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੂਲ ਵੀਡੀਓ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਸਿੱਖ ਬਣੀ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਰਿਟਾਇਰਡ)
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਅਫਰੀਕਨ ਬੱਚੀ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ। ਅਫਰੀਕਨ ਬੱਚੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰੇ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਾ ਗਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬੱਚੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਖੁਦ ਵੀ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਰੋਕੀਏ।”

ਮੈਂ ਵੀਡੀਓ ਚਲਾ ਕੇ ਬੱਚੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣੀ। ਬੱਚੀ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਚੰਗੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਂਟ-ਸ਼ਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਪੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਥੇ ਬੱਚੀਆਂ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਾਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਪਜਾਮਾ, ਜੀਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਟਾਪ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਸਕਾਰਫ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰੈਸ-ਕੋਡ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੀ ਪਹਿਨਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਬੱਚੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਕੇ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਅਸੀਂ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਦਿਖ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹਾਂ? ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਆਪ ਸਭ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗੀ ਕਿ ਕਿਸ ਦਰਦ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਠੋਸ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਹੈ,

This is not what I expected
This is not what the videos
online projected
“Everyone is welcomed at the
Gurdwara” they proudly say
No matter you are skin color
or how you pray
But this is not what your
actions portray
All I've been getting is silence,
giggles, or stares all day
This makes me miss the religion
of my youth
Yes, this is most definitely the
truth
Where people shook hands,
talked, and supported each other
Where some were like sisters

and were some I called 'brother'
They say “Only go for Your
Guru, the Guru Granth.”
But last time I checked, isn't
the Guru also the Khalsa Panth?
May be I don't belong here,
why should I stay?
I tried to do Seva but then was
pushed out the way
I should have known when I
had called
And the secretary said,
“There's no point of coming here
at all.”
“No one speaks English here”
she hurriedly tells me
But knew that this just could
not be
Sitting here listening, eating
silently in the Langar Hall
It was apparent that that was a
lie and I think it's time for me to go
awol

“We don't that here”, one
Aunty Voices
“It might not be Punjabi” (I
think to myself)
but I made modest clothing
choices!”
How dare you have turned my
Guru's house into a cultural center!
Designed for people solely of
your ethnic group to enjoy and
enter
I'm here to learn while you're
here to gossip
Am I coming back? Well, that
is most definitely to toss up
And for those who are reading
this, you're part of the problem
You might agree with me, but
have done anything to solve 'me?!
“It is the Gurdwara
committee!” you say like they
control your actions
You don't need their
permission to let compassion be
your reaction
What I want is change, Sikhs
to be part of the solution
To start looking outside of
ourselves, a Gurdwara revolution!
But may be...my words are
falling on deaf ears
Do you not realize my longing
for Sangat? My sorrow can you not
hear?
Gurbani says constantly to
join the company of the Holy
And since it's my Guru's
command, I try to follow it fully
But until then...I'm just lonely
I'm at the Gurdwara and I am
lonely.
ਆਉ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀਏ ਕੀ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ
ਜੀਵਨ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ
ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਾਂ? ਜਾਂ
ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਮੰਜੀਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਨੌਵੀਂ
ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ,
ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ
ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ
ਉਹ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ? ਗੁਰੂ
ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ
ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ
ਰੱਖੇ ਸਨ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ ਕਿ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਕੋਈ
ਵੀ ਮਾਈ ਭਾਈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤ,
ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ, ਆ
ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ,
ਕੋਈ ਵਖਰੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹੀ ਸਾਡੀ
ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ
ਦੇ ਵੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜਿਹੀ ਮਹਾਨ
ਸੁਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਉਚੀ ਜਾਤ

**ਇਹ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ
ਇਕੱਲੀ ਬੱਚੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ; ਇਹ
ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਜਾਤਾਂ-ਗੋਤਾਂ ਦੇ
ਨਾਮ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਸਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੌਣ ਪਾਠ ਕਰਾ ਸਕਦਾ
ਹੈ ਕੌਣ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੁਣ ਧਰਮ ਦੇ ਆਪੁ ਬਣੇ ਘੜਮ ਚੌਧਰੀ
ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ
ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ
ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹਾਂ।
ਸਭ ਨੇ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ
ਦਲਿਤ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬਰਤਨ ਅਲੱਗ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਖੰਡੇ-ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ
ਲਈ ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਕੋਝੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੈ।**

ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸਨ?
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਵਾਰ ਆਸਾ ਕੀ'
ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਪਖੰਡ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਲੇ ਦੇ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਢੀ
ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ ਲਈ ਨਮਾਜ਼
ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੱਤਰੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਗਰੀਬਾਂ
ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਲ ਵਿਚ ਜਨੇਊ
ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਜਾ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਭੋਜਨ
ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ
ਪੁੰਜੀ ਵੀ ਝੂਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਪਾਰ ਹੀ
ਝੂਠਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-
ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਮ ਅਤੇ
ਧਰਮ-ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਾਰੇ
ਪਾਸੇ ਝੂਠ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ
ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨ ਕੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ
ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਜਗਤ ਕਸਾਈ' (ਪੰਨਾ 472) ਕਿਹਾ
ਹੈ।

ਇਹ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਕੱਲੀ ਬੱਚੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਪਰਦਾ
ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਜਾਤਾਂ-ਗੋਤਾਂ ਦੇ
ਨਾਮ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਸਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੌਣ
ਪਾਠ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੌਣ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੁਣ
ਧਰਮ ਦੇ ਆਪੁ ਬਣੇ ਘੜਮ ਚੌਧਰੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ
ਹਨ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ
ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੋਂ
ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ
ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਸਭ ਨੇ ਖਬਰ
ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ
ਦਲਿਤ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬਰਤਨ ਅਲੱਗ ਰੱਖੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਖੰਡੇ-ਬਾਣੇ ਦਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਕੋਝੀ
ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ,
ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥1॥
ਰਹਾਉ॥
ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ॥1॥
(ਪੰਨਾ 1299)
'ਧਰਮਸਾਲ' ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਧ
ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
ਕਰਨ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਨ
ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ
ਥਾਂ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਮਹਿਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ-

ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।
ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ ਕਿ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਫੂਤ-
ਛਾਤ ਵਰਗੇ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਚੁਕੇ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ
ਧਾਰਮਿਕ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ, ਰਲ-ਮਿਲ
ਕੇ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਭਰਾਤਰੀ
ਭਾਵ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਤਿਆਗ
ਕੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤਿ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ
ਬਰਾਬਰ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣਾ।
ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ
ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਣ ਲਈ 'ਪਹਲੇ ਪੰਗਤਿ ਪਾਛੇ

ਸੰਗਤਿ' ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ
ਕੇ, ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣਾ ਹੈ,
ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਮਾਣਨੀ ਹੈ, ਦਾ ਅਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ।
ਪਰ ਅੱਜ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਹਿਜ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁਖਣ, ਸਮਾਜਕ
ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਲਈ 'ਗੋਲਕ'
ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੀਏ, ਉਸ
ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੁਰੀਏ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੋਰੀਏ,
ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਈਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ
ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਈਏ। ਅੱਜ ਸਿੰਘ
ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਜਿਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਬੇਹੱਦ
ਲੋੜ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਦੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਹਰੇ
ਲਾ ਕੇ, ਕਦੇ ਰੈਫਰੈਂਡਮ 2020 ਲਿਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਨਿੱਤ
ਨਵੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ,
ਪਰ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਦੀ ਆਮ
ਲੋਕਾਈ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੱਲ
ਜਾਂ ਸਿੱਖੀ ਵੱਲ ਤਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੇ
ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ੋਰ
ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ
ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ

ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪਾਲਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਇਹ
ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ? ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
ਸਵਾਲ ਹਨ, ਜੋ ਉਤਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ?
ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਲਈ ਧਰਮ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ
ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਰਾਜਨੀਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ
ਦਸਤਾਰਾਂ ਲਾਹੁਣ ਅਤੇ ਡਾਂਗ-ਸੋਟਾ ਹੋਣ ਤੋਂ
ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ,

ਸਰਮ ਧਰਮ ਕਾ ਡੇਰਾ ਦੂਰਿ॥
ਨਾਨਕ ਕੂੜੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ॥
ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ
ਕਿ ਸੰਨ 2004 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ
ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕੁਝ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ
ਮੈਂ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਈ
ਸਾਂ। ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਡਾ.
ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ
ਵਿਖੇ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਮਾਨ ਹੀ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ
ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ
ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਸਿਆਣੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਵੀਰ ਦੀ ਗੱਡੀ ਸੀ।
ਉਹ ਵੀਰ ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਯੋਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਦੀਆਂ ਹੀ ਬਦਖੋਈਆਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ
ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹਿਚਕਚਾਹਟ
ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਯੋਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਐਸਪੋਨੋਲਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਅਫਰੀਕਨ, ਗੋਰੇ,
ਮੈਕਸੀਕਨ, ਚੀਨੀ, ਜਪਾਨੀ, ਯੂਰਪੀਅਨ-ਹਰ
ਮੂਲਕ ਅਤੇ ਨਸਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ
ਨੂੰ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ, ਪੂਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਦੀ ਅਤੇ
ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ
ਕੋਈ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ
ਸਿੱਖ ਬੱਚੀ, ਜੋ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ,
ਨੂੰ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਹੱਸ ਕੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, “ਆਂਟੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਵੈਨਕੂਵਰ
ਤੋਂ ਆਈ ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬਣ ਹਾਂ।” ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ
ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਵਰਗੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ
ਲੜਕੀ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ
ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਪੰਜਾਬਣ
ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ
ਮੈਕਸੀਕਨ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਸਤਾਰ
ਸਜਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਦੁਪੱਟਾ ਲੈਂਦੀਆਂ
ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਕੀ ਉਹ
ਯੋਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ
ਬੇਹੱਦ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼
ਵਾਲਾ ਉੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਹਨ।
ਗੁਰੂ ਨੇ ਅਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ,
ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹ ਕੇਰੀ
ਛੋਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਐ॥ (ਪੰਨਾ 766)

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਾਲਾਹ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ
ਕੋਲ ਦਾਤ-ਵਿਤਰਣ ਦੇ ਸਹੀ ਮੁਲਕਣ ਦੀ ਦਾਤ
ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਾਤ ਵਿਤਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮ
ਦੀ ਪੱਕੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ
ਦਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਸਮਝੋ।
ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੂਲ
ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ “ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ” ਵਾਲੀ
ਗੱਲ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਰਤਾ
ਦਾਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਪੱਖ-
ਪਾਤ ਤੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਲੋਕ ਮੰਗਤਿਆਂ
ਵਾਂਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਮੂੰਹ ਅੱਡਦੇ
ਅਰਜੋਈਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਤਿਲ
ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਸੀਜਦਾ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵਿਕ
ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦਾ। ਉਸ ਅੱਗੇ ਭਾਵੇਂ
ਕੋਈ ਲੋਲੂਤੀਆਂ ਕੱਢ ਕੱਢ ਕੇ ਮੱਥਾ ਰਗੜੇ,
ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵਾਰ ਵਾਰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਰੀ ਜਾਵੇ,
ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਸ ਦਾ
ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕਰਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ
ਕੀ ਲਿਖੇ? ਲਿਖੇ ਵੀ ਕਿਉਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਪਰਦਾ
ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਸਭ ਦੇ
ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਬੁੜ੍ਹਾਂ-ਲੋੜਾਂ
ਦਾ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਭਾਵ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਤਾਂ
ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਬੋਲਸ਼ਰਮ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।
“ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਆਪੇ ਦੇਇ” ਕਹਿਣਾ ਗਿਆਨ
ਦਾ ਪੋਚਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ
ਕੋਲ ਸਹੀ ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਵੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ
ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ
ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੈਵੀ ਭੀਖ ਦੀ
ਪੂਞਾ ਦਾ ਜੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧ ਕਰਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਨਿਰਭੈਤਾ,
ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ
ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ
ਵਿਤਰਣ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚੀ
ਸਿਫਤ (Evaluation) ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀਤੀ
ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ,
ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ
ਕੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਨਾਲ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਖਿਲਾਵਤ ਉਦੋਂ ਕਰਦੇ
ਹਨ, ਜਦੋਂ ਭੇਟਾ ਦੇ ਭਾਅ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਦਿਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਕਦੇ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ!

ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੋਂ

(ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ ਖਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ)

ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਭਰਾ ਦਾ ਸਲਾਮ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਤਨ ਦੀ ਆਣ ਅਤੇ ਆਬਰੂ ਖਾਤਰ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਆਪਣੇ ਵਤਨੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੇ ਚਾਰ ਰਾਤਾਂ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਤਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸੌਂ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਜੱਤੀ-ਚੱਟ ਦਲਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਟੁਕੜੇ ਬੋਲਦੇ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁੰਡੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਬਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਡਾਕੂ, ਕਾਤਲ, ਖੂਨੀ ਦੇ ਲਕਬ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਹੀ ਆਖਾਂਗਾ,

ਮਰ ਮਿਟਾ ਆਪ ਪੇ ਕੌਨ,
ਆਪ ਨੇ ਯੇ ਭੀ ਨਾ ਸੁਨਾ।
ਆਪਕੀ ਜਾਨ ਸੇ ਦੁਰ
ਆਪ ਸੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਹੈ ਮੁਝੇ।

ਬੇਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਨਕਾਰੋ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਭਰਾਂਗੇ। ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓਂ! ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਕਿ-ਪਵਿਤਰ ਵਤਨ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ ਆਖਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਜ਼ਤ, ਆਣ ਤੇ ਆਬਰੂ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਕੀ ਇਹ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਜੁਰਮ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਰੀਬ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਇਜ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਬਾਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਘਰ-ਘਾਟ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ। ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਥੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਨਿੱਤ ਦਿਹਾੜੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਘਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 33 ਕਰੋੜ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੇਡਾਂ ਬਕਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਕੇ ਜਾਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਗੋਰੇ ਆਕਾ ਅਗਰ ਸਾਨੂੰ ਠੁੱਡੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਬੇਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਪਰਲੇ ਲਿਆ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰੇ, ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬੰਬ ਦੇ ਗੋਲੇ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਗਨ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਬਰਸਾਏ। ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਨਵਾਂ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਰਹਿ ਆਪਣੀ ਐਸਪ੍ਰੈਸ਼ੀ 'ਚ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਬਿਤਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਰਾ ਖਿਆਲ ਤਾਂ ਕਰੋ, ਜਨੂਨੇ ਹੁਥੇ ਵਤਨ ਕਾ ਮਜ਼ਾ ਸ਼ਬਾਬ ਮੈ ਹੈ,

ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ ਖਾਂ ਦੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 19 ਦਸੰਬਰ 1927 ਨੂੰ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 18 ਦਸੰਬਰ 1927 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਤਾਰ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਰਿਆਸਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਗਣੇਸ਼ ਸ਼ੰਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ: "19 ਦਸੰਬਰ ਦਿਨ ਦੇ 2 ਵਜੇ ਮੈਨੂੰ ਲਖਨਊ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮਿਲਣਾ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਮੇਰੀ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋਗੇ।" ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀ ਆਪਣੇ 9 ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਲਖਨਊ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸੀ, ਉਥੇ ਅੰਦਰ ਗਏ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਫਨ ਹਟਾ ਕੇ ਪਾਰਸੀ ਸ਼ਾਹ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਈ ਗਈ। ਇਹ ਉਹੀ ਫੋਟੋ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਤੇ ਦਫਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਪੂਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰ ਸਹਿਤ ਕਰਾਂਗਾ।

-(ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਣਾ, ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ, ਫੋਨ: 661-331-5651)

ਲਹੂ ਮੇਂ ਫਿਰ ਯੇਹ ਰਵਾਨੀ ਰਹੇ, ਰਹੇ ਨਾ ਰਹੇ।
ਜੇ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਠੀਕ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ, ਡਾਕੂ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਾਕਿ-ਪਵਿਤਰ ਲਕਬ ਨਾਲ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਜੋ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਗਏ, ਉਹ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਂਦੇ, ਬਹੇ ਬਹਰੇ ਫਨਾਂ ਮੇ ਯਾ ਰਬ, ਲਾਸ਼ 'ਬਿਸਲਿਮ' ਕੀ, ਕਿ ਭੂਖੀ ਮਛਲੀਆਂ ਹੈਂ, ਜ਼ੋਹਰੇ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰੇ ਕਾਤਿਲ ਕੀ।

ਆਹ! ਕੀ ਏਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਿਆਰੀ ਖਿਆਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਦਕਿ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਗੁਟਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਝੰਜਟ ਮਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਦਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦਾ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰਹਿ-ਰਹਿ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਅਤੇ ਅਕਲਾਂ ਉਤੇ ਤਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤਨੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਖਿਆਲਾਂ! ਕਾਸ਼ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਮਿਸਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜਿਆ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫਰੋਬੀ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਟਡੀ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਣ, ਕੀ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਵਕਤ ਅੱਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਟ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਮਜ਼ਹਬੀ ਬੁਨਿਆਦ 'ਤੇ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਜਾਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਚਲਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਮੌਕਾ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਭਾ ਦਾ ਕੱਚਾ ਚਿੱਟਾ ਖੇਲੂ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਗੁਪਤਵਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਵੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਤੁਲਾ ਕਾਦਿਆਨੀ ਕੌਣ ਸੀ ਜੋ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਸੰਗਮਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ)। ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਜੰਟ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਖਾਨ ਬਹਾਦੁਰ ਹੁਸੈਨ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਟੈਂਡੈਂਟ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਗੁਪਤ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ

ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ ਖਾਂ

ਨੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਦਿਆਂ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਢੋਂਗ ਹੈ ਜੋ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵਾਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਸ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਰਾਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਨਾਜੰਗੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਸੀ ਫੁੱਟ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਕਦੀ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ 7 ਕਰੋੜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲਏ ਜਾਣ। ਹਾਂ, ਇਹ ਅਸਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਾਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਣ (ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਸੁਧੀ ਕਰਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਵੈਸੇ ਵੀ ਇਕ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 22 ਕਰੋੜ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਤੌਕ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਣ। ਇਹ ਉਹ ਕੌਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਿ ਤੇਰਾ ਵਤਨ

ਮੇਰਾ ਵਤਨ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਵੱਲ ਹੱਥ ਅੱਡੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਬੇਬਸ ਕੌਮ ਤੇਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਲਾਮ ਹੈਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਦੱਬਾ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਵੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਹਿੰਦ 'ਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖੇਗਾ, ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਹੀ ਬਣੇਗਾ। ਹੇ! ਪਾਕਿ ਖੁਦਾ ਕੀ ਕਦੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਵੇਰਾ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਚਮਕੇਗਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠੇ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸੋਰਾਜਿਸਟ (ਸਵਰਾਜਵਾਦੀ), ਤਬਲੀ ਗਵਾਲੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸੁਧੀ ਵਾਲੇ (ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ), ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹੋਣ ਜਾਂ ਰੈਵੋਲੂਸ਼ਨਰੀ, ਅਕਾਲੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬੰਗਾਲੀ, ਮੇਰਾ ਪੈਗਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਫਰਜ਼ੰਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ। ਮੈਂ ਹਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਆਬਰੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਧਰਮ ਦਾ ਕਾਇਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕਕੋਰੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਤਰਸ ਕਰੋ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸੰਨ 1920-21 ਵਾਲਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਫਿਰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਾ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੇ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋਣ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕੇ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੋਰੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਫਰੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਵਗ੍ਹਾ ਮਾਰੇ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਕੁੰਜ ਉਤਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਐ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਓ! ਓਏ ਸੁਧੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓ! ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਗੈਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਮਜ਼ਹਬੀ ਝਗੜੇ ਝੇੜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ! ਉਏ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਫਜ਼ੂਲ ਹੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਬਖੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦੰਗਾ ਫਸਾਦਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ

ਗਏ। ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸੀ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮੁਕੰਮਲ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਗਏ। ਅੱਜ ਕਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਮਹਜ਼ਬ ਦੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਉਨੀ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਕੀ ਗੁਲਾਮ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਹਬ ਜਾਂ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਕੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਸਵੈਦ ਭੂਤ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਭਜਾਓ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਇਹਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟੋ। ਸਭ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦ ਏਸੇ ਦੀ ਹੀ ਕਾਰਜ਼ਤਾਨੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਭੂਤ ਉਤਰ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਆਓ! ਸਾਡੀ ਵੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਓ, ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੋਚਣਾ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਜਿਸ ਕਲੀ ਜੇ ਵੀ ਰਜ਼ਤਾ ਤੈ ਆ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਜਾਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਧੌਣ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਹੋ।

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਅਸਫ਼ਾਕ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੈਰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੈਰ ਮੁਲਕੀ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹੀ ਤਸਵੇਰ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਦੇਸ਼ੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ, ਬਦੇਸ਼ੀ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਵੀ ਬਦੇਸ਼ੀ ਢੰਗ ਦਾ। ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਜਾਓ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਵਰਗੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹੋ। ਜੇ ਜੀਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੀਓ, ਮਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਰੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਮੁਤਫਿਕ (ਸਹਿਮਤ) ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਗਰੀਬਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਖੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਫਰਾਰੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਲਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੇਰਾ ਵੱਸ ਚਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਚੀਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿਆਂ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰੌਣਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਜਾਹ ਨਾਲ ਅਬਾਦ ਹਨ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪੰਪ, ਨਲਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਕੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖ, ਜੇਠ, ਹਾੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਭੱਠੀ ਵਾਂਗ ਤਪਦੀਆਂ ਤਿਖਤ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਰਾਤ-ਬਰਾਤੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵੱਟਾਂ-ਬੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸੌਂਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਮਿਧਦੇ, ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਖੂੰਘਾ ਚਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਪੂਰੀ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਖਾਧ-ਖੁਰਾਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾ ਨਹੀਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਚਲੋ ਚਲੋ ਯਾਰੋ

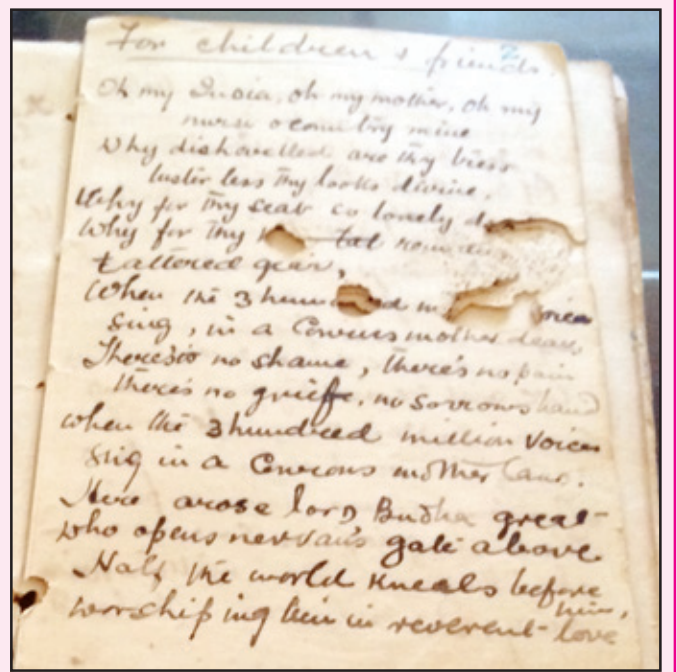
ਸੁਨਾਏਂ ਗਮ ਕੀ ਕਿਸੇ ਕਹਾਨੀ, ਹਮੇਂ ਤੋਂ ਅਪਨੇ ਸਤਾ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੁਭੇ ਸ਼ਾਮ ਦਿਲ ਪਰ, ਸਿਤਮ ਕੇ ਖੰਜਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਨਾ ਕੋਈ ਇੰਗਲਿਸ਼, ਨਾ ਕੋਈ ਜਰਮਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਰਸ਼ੀਅਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਟਰਕੀ। ਮਿਟਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਅਪਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਜੋ ਆਜ ਹਮਕੋ ਮਿਟਾ ਰਹੇ ਹੈਂ।

ਕਹਾਂ ਗਿਆ ਕੋਹੇਨੂਰ ਹੀਰਾ, ਕਿਧਰ ਗਈ ਹਾਏ ਮੇਰੀ ਦੌਲਤ। ਵਹ ਸਭ ਕਾ ਸਭ ਲੁਟ ਕਰਕੇ, ਉਲਟਾ ਹਮੀ ਕੋ ਡਾਕੂ ਬੜਾ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਜਿਸੇ ਫਨਾ ਵਹ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਬਕਾ ਕਾ ਹੈ ਰਾਜ਼ ਉਸੀ ਮੇਂ ਮਜ਼ਮਰ।

ਨਹੀਂ ਮਿਟਾਏ ਸੇ ਮਿਟ ਸਕੇਗੇਂ, ਵਹ ਲਾਖ ਹਮਕੋ ਮਿਟਾ ਰਹੇ ਹੈ। ਜੋ ਹੈ ਹਕੂਮਤ ਵਹ ਮੁੱਦਈ ਹੈਂ, ਜੋ ਅਪਨੇ ਭਾਈ ਹੈਂ, ਹੈ ਵਹ ਦੁਸ਼ਮਨ, ਗਜ਼ਬ ਮੇਂ ਜਾਨ ਅਪਨੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਕਜ਼ਾ ਕੇ ਪਹਲੂ ਮੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੈਂ।

ਚਲੋ ਚਲੋ ਯਾਰੋ ਰਿੰਗ ਬੇਟਰ ਦਿਖਾਏ ਤੁਮਕੋ, ਵਹਾਂ ਪੇ ਲਿਬਰਲ, ਜੋ ਚੰਦ ਟੁਕੜੇ ਪੇ ਸੀਮੇਜ਼ਰ ਕੇ, ਨਇਆ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਖਾਮੋਸ਼ ਹਸਰਤ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਸਰਤ, ਅਗਰ ਹੈ ਜਜ਼ਬਾ ਵਤਨ ਕਾ ਦਿਲ ਮੇਂ, ਸਜ਼ਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇਗੇ ਅਪਨੀ, ਬੇਸ਼ਕ ਜੋ ਆਜ ਹਮਕੋ ਫਸਾਂ ਰਹੇ ਹੈਂ।

-ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ ਖਾਂ 'ਵਾਰਸੀ' (ਹਸਰਤ)

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ ਤੇ ਵਕੀਲ ਸੀ, ਸਭ ਝੂਠੇ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਕੀਲ ਪੰਡਤ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਮੁੱਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਇਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਅਜੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ 500 ਰੁਪਿਆ ਬਟੋਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਿਅਰ ਉਸ ਵਕਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਕੋਈ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕਕੋਰੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਹੀਦ ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ ਖਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਗਿਆ। ਕਬਰ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀ, ਆਮ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇੰਟਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਈ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਕੋਰੀ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਿਸਮਿਲ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤਾਂ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ 'ਮੇਰਾ ਰੰਗ ਦੇ ਬਸੰਤੀ ਚੋਲਾ' ਦਾ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤੇ 'ਸਰਫਰੋਸ਼ੀ ਕੀ ਤਮੰਨਾ' ਵਾਲਾ ਗੀਤ ਵੀ। ਲੋਕ ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ ਖਾਂ ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਰੋਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ ਖਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸ਼ਾਇਰ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਹੱਥਲਿਖਤ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਡਾਇਰੀ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹੈ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਦੀ ਹੱਥਲਿਖਤ ਬਾਕਮਾਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਖਤ।

-ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਣਾ

ਮੈਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੀ ਨਿਘਰਦੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ।

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਰੱਬ ਵਾਂਗ ਪੂਜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਏ ਸੇਵਾ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਨਰਕ ਭੋਗਦੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁ ਤੰ ਤ ਰ ਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤਿਲਮਿਲਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਮੇਰੇ

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਵਲੋਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਈਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਾ ਅੱਡਣ...।”

ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਡਰਦੀ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਭਕਨੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਫੁਟ ਉਚੇ ਪਿੰਜਰੇ ‘ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਕੁੱਝ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਝੁਕੇ। ਸੌਲਾ ਸਾਲ ਪਿੰਜਰੇ ‘ਚੋਂ

ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ

ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗਰਜਦੇ ਰਹੇ। ਆਖਰ ਉਹ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ, ਜਦ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ।

ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਾਂ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਅਣਖ ਕਿਉਂ ਮਰ ਗਈ? ਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਸਾਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ, ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਨਾ ਬੇ-ਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ; ਨਾ ਚੰਗੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਨਾ ਆਧੁਨਿਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਨਾ ਜੀਵਨ ਸੁਰੱਖਿਆ; ਜਾਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਹਿ ਸਹਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ।

ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗਰਜਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਚਿਪਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇ ‘ਕੋਲੋ-ਦਕੋਲੋ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਗਈ, ਅਸੀਂ ‘ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਾ ਬੂਹਾ ਮੱਲੀਏ।

ਪਰ ਸਾਡੀ ਜਮੀਰ ਮਰ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਸਟਰ ਲੱਗਣ ਵੇਲੇ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਤੇਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਲੱਖ ਦੇਈ ਗਏ, ਮਾਸਟਰ ਲੱਗੀ ਗਏ। ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ‘ਚ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹਾਂ। ਮੰਤਰੀ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ‘ਕੋਹਤੀ’ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ।

ਅਸੀਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਉਨੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਂ, ਜਿੰਨਾ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ, ਤੱਤਾ ਸਿੰਘ, ਮਲੂਕਾ, ਕਾਂਗਰਸ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਡਰ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ‘ਚ ਕੋਹਤ ਫੈਲ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੀਂ

ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ

ਇਵੇਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ?

ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਹਿਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਦਲਿਤ ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ, ਛੋਟਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਹੈ। ਧਨਾਢ ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ, ਕਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਕਈ ਦਿੱਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਡਰੱਗ ਸਕੈਂਡਲ ਦੇ ਕਬਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜੈਡ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਛੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ‘ਚ ਅੰਦਰ ਡੱਕ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਜਮਾਨਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇਤਾ ਘਨੋਈਆ ਲਾਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਧੋਹ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਜਥੇਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਜਨਤਾ ਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ‘ਚ ਪਰੋਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ‘ਚ, ਮੁਹੱਲੇ ਮੁਹੱਲੇ ‘ਚ ਜਥੇਬੰਦਕ ਇਕਾਈਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਣ, ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ, ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ।

ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਰੇਤ ਮਾਫੀਏ ਨੂੰ ਨਕੇਲ ਪਾ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ; ਮੁਹੱਲੇ ਮੁਹੱਲੇ ‘ਚ ਮੁਢਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਚੋਣ ਰਾਹੀਂ ਬਣਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ।

ਘੋਲਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਿਆ ਜਾਏ। ਲੋਕਲ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਬਣਨ। ਉਹ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਘੋਲ ਕਰਨ।

ਇਲਾਕਾ ਇਕਾਈਆਂ ਸਟੇਟ ਯੂਨਿਟ (ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ) ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ। ਅਜਿਹੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਬਣਤਰ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਬਣਤਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਰਤੀ, ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ, ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਚਿੰਤਿਤ ਨਹੀਂ।

ਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਅਮਲੀਆਂ, ਪੋਸਤੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤਦ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਫਰੰਟ ‘ਤੇ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਏ ਹੋਣ।

ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦਕ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਏਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਕਟ ‘ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਰਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਹਮ ਵਤਨ ਸਾਥੀਓ, ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵ ਨਿਘਰ ਚੁਕਾ ਸਿਸਟਮ ਬਦਲਿਆ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ। ਅਸੀਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਣਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੋਂ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਫਟੇਹਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਤਫਾਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਸਾਡੇ ਗੋਰੇ ਆਕਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁੱਤੀ-ਚੱਟ ਦਲਾਲ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਵਾਹਿਦ ਉਪਾਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਤੌਰ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਉ। ਇਹ ਜੈਟਲਮੈਨੀ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਾਓ, ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਬਣਾਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਟਡੀ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰੋ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗਰਤੀ ਲਿਆਓ।

ਤੁਸੀਂ ਕੈਥਰੀਨ, ਗਰੈਂਡ ਮਦਰ ਆਫ ਰਸ਼ੀਆ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤਰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਾਲਰ

ਸਾਹਿਬ ਮਹਿਮੂਦਾਬਾਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ।

ਮੇਰੇ ਕਾਮਰੇਡੋ, ਮੇਰੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਭਰਾਵੇ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਲਿਖਾਂ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਘੱਟ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣੋਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਪਿਰਿਟ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਖਰ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਸੱਚਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੈਗਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਂ ਜੋ

ਵਧਦੇ ਜਾਓ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਲੇਗੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸਦੇ ਵਤਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਫਾਂਸੀ ‘ਤੇ ਝੂਲ ਗਏ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ

ਮੇਰਾ ਵਜ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਡਰ ਜਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਘੱਟ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ‘ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕੰਨੀਆਂ ਲਾਲ ਦੱਤ ਵਾਂਗ ਤੁਤ ਤੁਤ ਕੇ ਖਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੌ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼। ਕੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਫਖਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਅੱਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦ-ਏ-ਵਤਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਭਾਈਓ ਮੇਰਾ ਸਲਾਮ ਲਵੋ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਜਾਣੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਕਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀ।

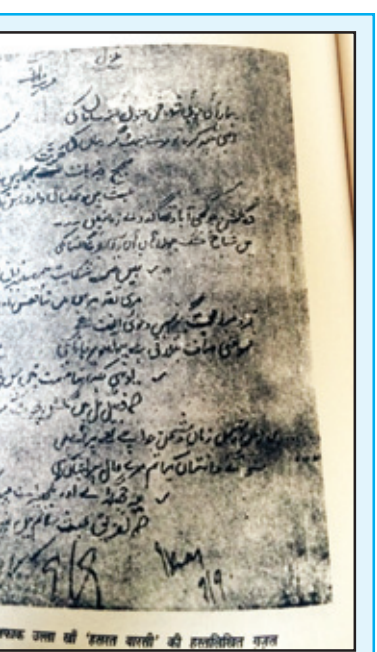
ਉਠੋ ਉਠੋ ਸੋ ਰਹੋ ਹੋ ਨਾਹਕ ਪਿਆਮੇ ਬਾਂਗ ਜਾਮ ਤੋਂ ਸੁਨ ਲੋ। ਬੜੇ ਕਿ ਕੋਈ ਬੁਲਾ ਰਹਾ ਹੈ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਿਖਾ ਦਿਖਾ ਕਰ।

ਬਸ ਹੋਰ ਕੀ ਲਿਖਾਂ, ਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਕਮਰ ਕੱਸੇ ਕਰ ਲਵੋ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆਣ ਪਹੁੰਚੋ। ਖੁਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਡਾ ਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਦੇਖਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਨਾਨੇ ਵਤਨ (ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ) ਅਤੇ ਖਾਏਨੀਨੋ ਕੌਮ (ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੇ) ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਡਾਕੂ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਤਿਲ।

ਕਹਾਂ ਗਯਾ ਕੋਹੇਨੂਰ ਹੀਰਾ, ਕਿਧਰ ਗਈ ਹਾਏ ਮੇਰੀ ਦੋਲਤ। ਵਹ ਸਬਕਾ ਸਬ ਲੂਟ ਕਰ ਕਿ ਉਲਟਾ ਹਮੀ ਕੋ ਬਤਾ ਰਹੇ ਡਾਕੂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਚਿੱਟੀ

ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਹੀ ਡਾਕੂ ਹਾਂ?

ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਸੁੱਟਿਆ। ਅਣਮਨੁੱਖੀ

ਅਸ਼ਫਾਕ ਉਲਾ ਦੀ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਹਥਲਿਖਤ

ਅੱਤਿਆਚਾਰ! ਮੇਰੀਆਂ ਗਰਭਵਤੀ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਡ ਦੇ ਭਾਰ ਰਿੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ? ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲਸ ਬਲੂਟ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਫਰੰਗੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਇਹ ਕਾਬਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਸੁਹਾਗ ਲੁੱਟ ਲਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਜਵਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਰਜ ਲਈ ਮੈਸੋਪੋਟਾਮੀਆ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਅੰਗ ਸਾਕ, ਭੈਣ ਭਾਈਆਂ, ਮਾਂ ਬਾਪ ਤੋਂ ਦੁਰਾਡੇ ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਦਫਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਖੁੱਖਾਰ ਜ਼ਾਲਮ ਦਰਿੰਦੇ ਉਹ ਹਨ ਜਾਂ ਅਸੀਂ?

ਅਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ, ਬੇਬਸ ਸੀ। ਕਾਲਾ ਚੋਰ, ਡਰਟੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਓ! ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਓ, ਓ ਮੇਰੇ ਵਤਨੀ ਭਰਾਵੇ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਤਾਂ ਸੁਣਵਾਇਆ। ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਆਓ ਫਿਰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਮੈਦਾਨੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਵੋ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ, ਬਸ ਮੁਕੰਮਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਓ। ਚੰਗਾ ਫਿਰ ਮੈਂ

ਹੁਣ ਰੁਖਸਤ ਹੁੰਦਾਂ ਹਾਂ। ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖੈਰਬਾਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਖੁਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲਹਿਰਾਏਗਾ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਕਤ ਕਿ ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੀ ਟੀਸੀ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬੜਕ ਮਾਰਾਂ ਜਾਂ ਗਰਜ ਪੈਦਾ ਕਰੂ ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਰ (ਜਾਗ੍ਰਿਤ) ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਭਰ ਦੇਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅੱਗੇ ਆਣ ਖੜ੍ਹੋ ਹੋ ਜਾਓ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 20-21 (1920-21) ਵਿਚ ਸੀ। ਆਓ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ,

To every man up on the earth,
Death cometh soon or late.
Then how a man can die,
or better death,
Then facing fear full odds,
For the ashes of his father's,
And the Temples of his gods.
ਕਬੀਰ ਮਰਤਾ ਮਰਤਾ ਜੱਗ ਮੂਆ,
ਮਰਨ ਨਾ ਜਾਣੇ ਕੋਇ।

ਐਸੀ ਮਰਨੀ ਜੋ ਮਰੇ, ਬਹੁਰ ਨਾ ਮਰਨਾ ਹੋਇ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਜਾਗਿਰਾ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ੀਦਾ (ਗੁਪਤ) ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸ਼ਫਾਕ ਨੇ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤੱਕ ਹੱਕ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਦਾਮਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖਤੋ ‘ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਵਤਨ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਅਤੇ ਗਦਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮੇਰੀ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਭਾਈਆਂ, ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁਲਿਓ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ।

ਵਤਨ ਪਰ ਮਰ ਮਿਟਨੇ ਵਾਲਾ,
ਅਸ਼ਫਾਕ ਵਾਰਸੀ ‘ਹਸਰਤ’
ਅੱਜ, ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ।

ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਤੱਕ ਪੁਜਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖਵਾਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਖਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਮੇਰਾ ਸਲਾਮ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਬੂਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਦੀ ਨਾ ਭੁਲਣ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀ ਭੁਲਾਉਣ।

ਅਲਵਿਦਾ।
ਅਸ਼ਫਾਕ ਉਲਾ ਵਾਰਸੀ ‘ਹਸਰਤ’
ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ, 19 ਦਸੰਬਰ 1927

ਅਸ਼ਫਾਕ ਉਲਾ ਵਾਰਸੀ ‘ਹਸਰਤ’ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ

ਟਾਈ, ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੂਟ ਬੂਟ ਪਹਿਨ ਕੇ ਲੀਡਰ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਮਗਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਾਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਜਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੀ ਵਡਿਤਣਤਾ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜ਼ਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਆਸੀ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਐਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਖਾਹਿਸ਼ਮੰਦ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ। ਮੇਰੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦਿਨ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਤਰ ਮੰਜ਼ਿਲ (ਵੱਡੀ ਹਵੇਲੀਨੁਮਾ ਇਮਾਰਤ ਜਿਹੜੀ ਗੋਮਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ) ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਅਬਦੁਲਾ ਮਿਸਤਰੀ ਲੋਕੋ ਵਰਕਸ਼ਾਪ, ਧਨੀਆਂ ਚਮਾਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਮਿਸਟਰ ਖੁਲੀ ਕੁਜ਼ਮਾਂ, ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਮੁੱਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ

ਫਾਇਰਿੰਗ ਲਾਈਨ ‘ਤੇ ਹੱਸਦਾ-ਹੱਸਦਾ ਚਲਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਬੈਠਾ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਸ਼ਿਅਰ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ:

ਜਾਨ ਕੋ ਮਹਣੇ ਗਮ ਬਨਾ
ਦਿਲ ਕੋ ਵਫਾ ਨਿਹਾਦ ਕਰ,
ਬੰਦ-ਏ-ਇਸ਼ਕ ਹੈ ਤੋ
ਯੂ ਕਤਾ ਰਹੇ ਮੁਰਾਦ ਕਰ।
ਏ ਕਿ ਨਿਜਾਤੇ ਹਿੰਦ ਕੀ
ਦਿਲ ਸੇ ਹੈ ਤੁਝਕੋ ਆਰਜੂ,
ਹਿਮਤੇ ਸਰ ਬੁਲੰਦ ਸੇ
ਖਾਸ ਯਾ ਇਸ਼ਦਾਦ ਕਰ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਝੱਖੜੀ ਤੂਫਾਨ ਜਿਹੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਤੂਫਾਨੀ ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਅੱਗ ਦਾ ਪਹਾੜ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਹੋਣ, ਮਗਰ ਐ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ੇਰੋ, ਆਪਣੇ ਤੱਤੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ‘ਤੇ ਛਿੜਕਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਦੀ ਦੇਵੀ ‘ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ

ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਓ ਲੰਡਨ ਵਾਸੀਓ...

ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੰਗੋ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਨਾਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼-ਪੇਸ਼ ਹੈ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 26 ਦਸੰਬਰ 1899 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਨਾਮ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਕੰਬੋਜ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਉਪਲੀ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਫਾਟਕ 'ਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਮੁਕਤਾ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਖਾਲਸਾ

ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ*
ਫੋਨ: +91-94176-92015

ਯਤੀਮਖਾਨਾ ਪੁਤਲੀਘਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨਾਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ (ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ) ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (ਮੁਕਤਾ ਸਿੰਘ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ। 1917 ਵਿਚ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਵੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।

1918 ਵਿਚ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯਤੀਮਖਾਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। 10 ਅਪਰੈਲ 1919 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਤਿਆਪਾਲ ਅਤੇ ਸੈਫੁਦੀਨ ਕਿਚਲੂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ ਰੋਲਟ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ 13 ਅਪਰੈਲ 1919 ਨੂੰ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜੱਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਜਨਰਲ ਆਰ.ਈ.ਐਚ. ਡਾਇਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤਿਆਂ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਹੱਤਿਆਕਾਂਡ ਵਿਚ 1500 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 1200 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ। ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਇਸ ਦਰਦਨਾਕ ਸਾਕੇ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਨੇ ਇਸ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਇਸ ਕਾਰੇ ਲਈ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। 1924 ਵਿਚ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ 1927 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਕੋਲ 25 ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਗੋਲੀ-ਸਿੰਕਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤਸ਼ੁਦਾ ਪੱਤਰਿਕਾ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ', ਰਿਵਾਲਵਰ ਅਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ। ਉਸ ਉਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

1931 ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਜਨਮ- ਸਥਾਨ ਸੁਨਾਮ ਗਿਆ ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਰ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਅਨੇਕ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਨਾਮ ਵਾਲੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਜੱਲਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਜਾ ਕੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਪੇਂਟਰ ਵਜੋਂ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ। ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਜਰਮਨੀ ਖਿਸਕਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। 1934 ਵਿਚ ਉਹ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆ।

ਆਪਣੀ ਜੈਕਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਲੁਕੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਓਡਵਾਇਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਵੇਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦਕਿ ਲਾਰਡ ਜੈਟਲੈਂਡ, ਲੂਈਸ ਡੇਨ ਲਾਰੰਸ ਡੁੰਡਾਸ, ਚਾਰਲਸ ਕੋਚਰੇਨ ਬੈਲੀ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਜੜ ਮੱਚ ਗਈ ਪਰ ਉਧਮ

ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ: "ਮੈਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਓਡਵਾਇਰ ਨਾਲ ਘਿਰਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸੇ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਭਿਆਨਕ ਕਾਰੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ

ਜੱਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਉਤਾਵਲਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਮਿਹਨਤ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 1940 ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ: "ਭਾਵੇਂ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 21 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ਅੱਜ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ ਅੱਲੇ ਹਨ, ਜਿੰਨੇ 21 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੁਆ ਮੰਗੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵਾਂ! ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਆਖ਼ਰੀ ਸਲਾਮ!"

13 ਮਾਰਚ 1940 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀ 4:30 ਵਜੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਕੈਕਸਟਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸੈਂਟਰਲ ਏਸ਼ੀਅਨ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਰਾਇਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਫੇਅਰਜ਼) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਓਡਵਾਇਰ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਹਾਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਮਲਸੀਆਂ (ਪੰਜਾਬ) ਦੇ ਇੱਕ ਮਿੱਤਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲਿਆ ਰਿਵਾਲਵਰ

ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਨਾ ਹਿੱਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਭਰਾਓ, ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਹੱਤਿਆਰੇ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਗੋਰੇ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਜੱਲਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।" ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਟੁਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਕੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਸਤੌਲ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। 1 ਅਪਰੈਲ 1940 ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਓਡਵਾਇਰ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਇਆ। ਬ੍ਰਿਕਸਟਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 42 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖਾਣਾ ਖੁਆਇਆ ਗਿਆ। 4 ਜੂਨ 1940 ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਐਟਕਿਨਸਨ ਨੇ ਓਲਡ ਬੇਲੇ ਦੀ ਸੈਂਟਰਲ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੋਰਟ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ.ਕੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੈਨਨ ਅਤੇ ਸੇਂਟ ਜੌਨ ਹਚੀਸਨ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 15 ਜੁਲਾਈ 1940 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ

ਮਾਤਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਬਦਲੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ?" ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਮ (1914-1972) ਨੇ 'ਜੀਵੇ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਨ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ 'ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਲਕਾਰ' ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ:

ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਓ ਲੰਡਨ ਵਾਸੀਓ,
ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਪੁਕਾਰਾਂ।
ਮੈਂ ਕਾਤਲ ਉਡਵਾਇਰ ਦਾ,
ਮੈਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ।
ਮੈਂ ਇਕਬਾਲੀ ਜੁਰਮ ਦਾ,
ਨਹੀਂ ਜਿੰਦ ਪਿਆਰੀ।
ਮੈਂ ਨੱਸਣਾ ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ,
ਕੋਈ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ।
ਮੈਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ ਖੁਦ ਆਪ ਨੂੰ,
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਾਚਾਰੀ।
ਮੈਂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲ ਕੇ,
ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਟਾਹਰਾਂ।
ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਓ ਲੰਡਨ ਵਾਸੀਓ,
ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਪੁਕਾਰਾਂ।
ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਨਿਰਦਈ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤਾਂ ਕੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਖ ਵੀ ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ) ਨਹੀਂ

ਭੇਜੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਦੀ ਪੈਟੋਵਿਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 31 ਜੁਲਾਈ 1940 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਚਾ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਥਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਡਰ ਅਤੇ ਹਸਮੁੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲਾੜੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਖੇਤੋਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸੀ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਲੋਨੀ ਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਕਦਮ ਗਰਦਾਨਿਆ, ਜਦਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜਿਹੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਆਰਮੀ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਮੰਨਿਆ। ਉਂਜ, ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ 1962 ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਬਦਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਸ਼ਹੀਦੇ-ਆਜ਼ਮ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਸ ਨੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਦਮ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। 'ਦਿ ਟਾਈਮਜ਼' (ਲੰਡਨ) ਨੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੂਰਮਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ; 'ਬਰਗਰੈਟ' (ਰੋਮ) ਨੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ 'ਦਲੇਰਾਨਾ ਕਦਮ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ 1940 ਨੂੰ ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਕਾਂਡ ਦੀ ਇੱਕੀਵੀਂ ਯਾਦਗਾਰ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਯੂਵਾ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਤੇ ਨਾਇਕ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ।

1975 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦਿਆਲ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸੁਨਾਮ ਲਿਆ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਰਾਖ ਨੂੰ ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਮੋਹਰਬੰਦ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਕਤੂਬਰ 1995 ਵਿਚ ਮਾਇਆਵਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨਗਰ' ਰੱਖ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ; ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸੁਨਾਮ ਨੂੰ 'ਸੁਨਾਮ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸੁਨਾਮ ਵਿਖੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬੁੱਤ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ (31 ਜੁਲਾਈ) 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

***ਅਕਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ (ਬਠਿੰਡਾ)**

ਇੰਜ ਜਲੇ ਲੇਖ

ਨਾ ਖੱਟਿਆ ਕੁਝ ਬੇਲਿਹਾਜ਼ ਜੱਗ ਅੰਦਰ,
ਬੱਸ ਬੰਦਾ ਖੁਦੀ ਦਾ ਹੀ ਭਰਮ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਗੱਲ ਤੇ ਮੁਕਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਨਸੀਬ 'ਤੇ,
ਕੋਈ ਐਸ਼ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਜਫਰ ਜਾਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਡੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਸੀਨਾ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰ ਕੋਈ,
ਸਤਦਾ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਮੌਤ ਨੂੰ ਭਾਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਮਿਲੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਫਸਲ ਦੀ ਜਦੋਂ ਮੰਡੀ ਅੰਦਰ,
ਪੀ ਕੇ ਖੂਨ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਕਤ ਟਾਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਲੁੱਟਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗਿਲਾ ਕਰੇ ਰੱਬ ਉੱਤੇ,
ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਡੰਗ ਸਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਜੂਨ ਲੰਘੀ,
ਫੋਕੀ ਟੌਹਰ 'ਚ ਫੁੰਕਾਰੇ ਜੱਟ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਰਹਿੰਦੀ ਗਿੱਲਤ ਗਾਲ 'ਤੇ ਲੰਝੂ ਗੀਤਕਾਰਾਂ,
ਨੱਚਦਾ ਨਸੇ 'ਚ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਖਰਚੇ ਵਧਾਏ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਨ ਖਾਤਿਰ,
ਕਰਜ਼ਾ ਸਾਹਾਂ ਬੈਕਾਂ ਦਾ 'ਵਾਜ਼' ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅੱਜ ਕਲ੍ਹੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਕੰਗਾਲ ਹੋਇਆ,

ਬੋੜਾ ਆਰ ਦਾ ਰਿਹਾ ਨਾ ਬੋੜਾ ਪਾਰ ਦਾ ਰਿਹਾ।

ਵੇਟਾਂ ਨੇੜੇ ਆਈਆਂ ਨੇੜਾ ਹੁਣ ਲਾਉਣ ਕੁੰਡੀਆਂ,
ਸੁਣ ਕੇ ਝੂਠੇ ਲਾਰੇ ਸਦਾ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਵੇਟ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਨਾ ਸੋਚੋ, ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਦੇ,
ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਜਾਤ ਪਾਤ ਧਰਮ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੇ ਖਸਮ ਨਵੇਂ,
ਬਣ ਕੇ ਸ਼ਾਤਰ ਨਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਨਾ ਚਾਲ ਭੋਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ,
ਪਾ ਵੇਟਾਂ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ 'ਵਾਜ਼' ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

-ਸੈਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਤੂੰ ਭਰੀਂ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਭਵਿੱਖ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੂੰ ਭਰੀਂ ਹੁੰਗਾਰਾ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਨ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਣੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਗੱਲੀਂ ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਰਾਹ ਮੋਕਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਸ ਦਿਨ ਡਰਾਈਵੇਅ ਵਿਚ ਕਾਰ ਖੜੀ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬਗੀਚੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਬਹਾਰ ਦੇ ਸੋਸਮ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹੜਾ ਇੰਦਰਧਨੁਸ਼ੀ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੋਖ ਹਵਾ ਦੇ ਇਕ ਬੁੱਲੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੁਹਾਇਆ। ਮੈਂ ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਵੱਲ ਵਧੀ; ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਹੀ ਧਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ 'ਰਬੜ ਪਲਾਂਟ' ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਉਇ, ਮੇਰੇ ਸੁਹਣੇ ਪਲਾਂਟ ਜੀ, ਕਿਵੇਂ ਐ! ਆਇ ਹਾਇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਐ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਚਾ! ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਪੱਤੇ ਨੇ ਤੇਰੇ। ਕਿੰਨੇ ਚੌੜੇ! ਕੁਝ ਕੁਝ ਪਿਪਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਜਿਹੇ; ਨਹੀਂ! ਨਹੀਂ! ਸੱਚ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੋਹੜ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਜਿਹੇ ਲੱਗਦੇ ਆ! ਪਿਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇਰਿਆਂ ਤੋਂ।"

"ਮੰਮਾ ਕੌਣ ਐ? ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਏ?"

ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬੇਟੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈਆਂ, "ਹਮਮ...! ਇਸ ਪਲਾਂਟ ਨਾਲ!"

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ

ਸੁਰਜੀਤ
Surjitk33@gmail.com

ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਅਕਸਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, "ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ? ਤੁਸੀਂ ਜਾਉ ਅੰਦਰ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤਾੜਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਇਮ ਛੋਹ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬੂਟਾ ਜ਼ਰਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਬੱਚੀਆਂ ਵੀ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ, "ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਪਿਪਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਖੂਬਸੂਰਤ। ਚੌੜੇ ਚੌੜੇ ਪੱਤੇ। ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਪੈਸੇ ਉਗਰਾਹ ਕੇ ਰੱਸਾ ਖਰੀਦਦੀਆਂ; ਪਿਪਲ 'ਤੇ ਪੀਘ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਕੁੜੀਆਂ ਪੀਘ ਇੰਨੀ ਉਚੀ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਠੇ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗਦੇ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਸਾਂ, ਮਸਾਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੀਘ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਡਰ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਾ...ਹਾ...ਹਾ...! ਪੜੇ ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇੰਨੀ ਹੀ ਡਰਪੋਕ ਆਂ!"

ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈਆਂ, "ਮੰਮੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਫੇਰ ਕਦੇ ਪੀਘ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਹੈ ਨਾ?"

"ਨਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ! ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚੀ ਉਚੀ ਪੀਘਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਵੇਖ ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਾਏ ਕਰਦੀ। ਕਿਹਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਉਹ ਵੀ! ਕੁੜੀਆਂ ਪੀਘ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਪਿਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖੜ ਖੜ ਕਰ ਕੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਇਵੇਂ ਹੀ; ਜਿਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਪਿਪਲ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਡਾ ਵਿਹੜਾ ਹੋਣਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਪਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਗਿਐ? ਹੋਣਕਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ। ਐਤਕੀਂ ਜਦੋਂ ਆਪਾਂ ਪਿੰਡ ਗਏ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਨਾ, ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਤੇ ਪਿਪਲ ਸੀ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਬੋਹੜ, ਨਾ ਕੋਈ ਕਿੱਕਰ ਤੇ ਨਾ ਟਾਹਲੀ। ਇਕ ਬੋਹੜ ਦਾ ਦਰਖਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਆਪਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੌਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਵੇਖਿਆ, ਕਿੰਨਾ ਮੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਵਿਚਾਰਾ ਧੂੜ ਤੇ ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ।"

ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਪੜੇ ਉਹਦੇ ਪੱਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹਦੇ ਵਰਗੇ ਸਨ। ਉਂਜ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੇ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੱਡਣ ਲਈ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ।"

ਖੂਬ ਵੱਡਾ ਹੋ ਸੋਹਣਿਆ!"

ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਕੁੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ। ਘਰ ਦੇ ਉਹੀ ਕੰਮ! ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ, ਰਸੋਈ-ਬਰਤਨ, ਸਾਫ-ਸਫਾਈ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ! ਤੌਬਾ ਤੌਬਾ, ਰੇਲ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਐ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ! ਬੂਹਿਉਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਬੂਟਾ ਤਾਂ ਗਿੱਠ-ਗਿੱਠ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ-ਲਗਰ ਦੀ ਲਗਰ। ਮੈਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਬੋਲ ਪਈ, "ਉਇ! ਹਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਸੀ ਤੂੰ! ਲੈ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ 'ਚ ਤੂੰ ਅਸਮਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ! ਖੂਬ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਐ! ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਾ ਮੌਸਮ ਹੀ ਇੰਨਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹਰ ਬੂਟਾ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ। ਆਪਣੇ 'ਬੈਕਯਾਰਡ' ਦੀਆਂ ਸਫੈਦ ਲਿਲੀਆਂ ਵੀ ਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਫੈਲ ਗਿਐ ਕਿ ਬੂਹੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ-ਵੜਦਿਆਂ ਨਾਲ ਖਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਥਾਂ ਜੁ ਬੋੜੀ ਹੈ ਇੱਥੇ! ਵੇਖ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੋਕਲੀ ਜਿਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਫੈਲ ਸਕੇ।"

ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਗਈ ਤਾਂ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਨੂੰ। ਛੋਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਬੂਟੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਾਮ ਇਹ ਸਾਡਾ ਬਿਜਨਸ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਰਬੜ ਪਲਾਂਟ!"

ਮੈਂ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਵਾਂਗ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ! ਤੇ ਫਿਰ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਿਐ। ਹੈ ਨਾ! ਮੋਕਲੀ ਥਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਤੈਨੂੰ? ਚੱਲ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਕਰਦੀ ਆਂ। ਇਥੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਪਾਰਲੇ ਪੁੰਜੇ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂਵਾਂ ਲਾਉਂਦੀ ਆਂ ਤੈਨੂੰ।"

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਗੋਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮਾਰਕ! ਉਹ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਸਿਗਰੇਟ ਜੋਗੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੂੰਘਾ ਜਿਹਾ ਟੋਇਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਲਾ ਦੇਵੇ। ਉਹਨੇ ਬੂਟਾ ਬੂਹੇ ਅਗਿਉਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

"ਚੱਲ ਇਥੇ ਠੀਕ ਏ ਹੁਣ? ਮੌਜਾਂ ਕਰ। ਵਧ ਫੁਲ। ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਵੀਂ। ਬਥੇਰੀ ਥਾਂ ਹੈ ਇੱਥੇ।"

ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਝਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਹੌਲ ਪੈਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਹਾਇ ਹਫਤਾ ਹੋ ਗਿਐ ਤੇਰੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਦੀ ਨੂੰ। ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫੜ੍ਹ ਲੈ ਬਈ! ਇਹ ਕੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੁਰਝਾਉਂਦਾ ਈ ਜਾਂਦੈ!"

ਮੈਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, "ਲੈ ਮੈਂ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ?...ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?"

ਮੈਂ ਫਿਰ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠਦੀ ਤੇ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ; "ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਤਾਂ ਸੀ। ਇੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗਿਆ! ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੀ ਸੁੱਝੀ ਤੈਨੂੰ ਮੋਕਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਲਾਉਣ ਦੀ।"

ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ; ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ; ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੂੰ; ਤੇਰੀਆਂ ਮੁਰਝਾਈਆਂ ਕਰੁੰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿਆਂਗੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਲਡਾਵਾਂਗੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਾਂਗੀ। ਦੇਖੀਂ ਤੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣੈ; ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਪਲੀਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਉਥੋਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕੁਮਲਾ ਜਾਵੇਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਤੂੰ ਖੂਬ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਂ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੌਲਿਆ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ! ਤੂੰ ਕਿੰਨਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਏਂ!

ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਤੂੰ ਇੰਜ ਸੁੱਕ ਜਾਵੇਂ!

ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇ! ਤੈਨੂੰ ਕੁਮਲਾਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਕੁਮਲਾ ਗਈ ਹਾਂ।

ਉਹ ਵੇਖ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਈਨ ਦਾ

ਦਰਖਤ ਕਿੰਨਾ ਉਚਾ ਹੋ ਗਿਐ। ਦੂਰੋਂ ਦਿਸਦੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਗਿਐ। ਤੂੰ ਵੀ ਉਨ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ। ਮੈਨੂੰ ਪੜੇ, ਥਾਂ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਈਦੈ। ਵੇਖ ਅਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਥਾਂਵਾਂ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼। ਬੱਸ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹੈ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਿੱਥੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਈਏ, ਉਥੇ ਦਿਲ ਲੱਗ ਈ ਜਾਂਦੈ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਤੂੰ ਇੰਜ ਨਾ ਬੁਰ। ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ ਇੱਥੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ।

ਅਕਸਰ ਲੋਕ ਵਧੀਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਦੇ ਨੇ। ਘਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੀ, ਨਾ

ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਜੀਅ ਸਨ- ਬਾਪੂ, ਬੇਬੇ, ਦੋ ਵੀਰੇ ਅਤੇ ਮੈਂ। ਵੱਡੇ ਵੀਰ ਦਾ ਨਾਂ ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਦੂਜੇ ਵੀਰੇ ਦਾ ਮਾਂ ਨੇ ਜੋਤੀ ਰਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਆਈ ਮੈਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਰੱਜੇ ਰੱਜੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਸਾਂ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਛੇਤੀ ਰੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਕ ਕੋਠਾ ਅਤੇ ਇਕ ਢਾਹਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਬਰਾਂਡਾ ਵੀ ਆਖ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਭੜੋਲਾ ਤੇ ਦੋ ਭੜੋਲੀਆਂ ਸਨ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਭਾਂਡੇ ਤੇ ਦੋ ਮੰਜੀਆਂ ਸਨ ਵਾਣ ਦੀਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚੋਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਬਾਪੂ ਜਦੋਂ ਮਜਦੂਰੀ ਕਰਨ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਰੋਟੀ ਟੁਕ ਕਰਕੇ ਮੰਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਗੰਢਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਮਾਂ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਤੇ ਢਾਹੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਲਿਪਦੀ-ਪੋਚਦੀ ਅਤੇ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟੇ ਪਾਉਂਦੀ, ਜੋ ਬੜੇ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ। ਉਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ। ਉਦੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੱਚੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੱਚੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ

ਅਸਮਾਨ ਆਪਣਾ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਥੇ ਰਹਿਣੈ, ਨਾ ਇੱਥੇ। ਥਾਂ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਹੋਲ! ਇੱਥੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹੀ ਰੱਬ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਸੀ।"

ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਘਾਹ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸਾਂ। "ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਵਿਹੜੇ ਤੁੜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ 'ਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਤੂੜੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ। ਆਪਾਂ ਖੂਬ ਤੂੜੀਆਂ ਖਾਂਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤੂੜੀਆਂ ਨਾ ਲੱਗੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਵੱਢ ਸੁੱਟੇ ਇਹਨੂੰ। ਬੀਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਫਲ ਲਾਹ ਕੇ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਢ ਦੇਈਏ? ਨਾ! ਨਾ! ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਫਿਰ ਫਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਦੇ ਵੀ।"

ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, "ਕਿੰਨੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਸੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੱਗੀ ਧਰੇਕ ਦੀ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਪਾ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹਦੇ ਬੱਲੇ ਹੀ ਸੌਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ, 'ਆ ਕੇ ਵੇਖੋ ਜ਼ਰਾ ਬਾਹਰ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਖੇ ਨਾਲੋਂ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵਗਦੀ ਆ ਇੱਥੇ।' ਆਹ, ਇੱਥੇ! ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਹੜੇ ਲੱਗਿਆ ਰੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਧਰੇਕ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਦੀ ਵੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਧਰੇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਟਾਹਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਲੋਕ ਟਾਹਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ ਕਹਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰੁੱਖ ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ।

ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਰੁੱਖ ਤਾਂ ਰਿਸੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਖੌਰੇ ਰੁੱਖ-ਰਿਸੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸਰਾਪ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਬੰਜਰ ਅਤੇ ਖੋਖਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਖੂਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕ ਗਿਐ। ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਜ਼ਹਿਰ ਫੈਲ ਗਿਐ। ਲੋਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ। ਰੁੱਖਾਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਨੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ। 'ਕਿੱਕਰਾਂ ਵੀ ਲੰਘ ਆਈ, ਟਾਹਲੀਆਂ ਵੀ ਲੰਘ ਆਈ', 'ਕੱਲਾ ਨਾ ਜਾਈ ਖੇਤ ਨੂੰ ਕਿੱਕਰ 'ਤੇ ਕਾਟੇ ਰਹਿੰਦੀ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਐ; ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਸੁਣੇ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਹੈ ਨਾ!

ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਰਾਹੀਂ ਥੱਕ ਕੇ ਰੁੱਖਾਂ ਹੇਠਾਂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਰੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਖੌਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਗਰਮੀ ਵਧ ਗਈ। ਨਾ ਹੁਣ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਉਣ-ਭਾਦੋਂ ਤੇ ਨਾ ਹੁਣ ਪੀਘਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬੱਸ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਤੇ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ। ਪੀਘਾਂ ਬੂਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਥੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੁੜੀਆਂ ਸੈਲ-ਫੋਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਬਿਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਚਲੋਂ ਤਰੱਕੀ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਐ, ਪਰ ਆਹ ਰੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁਕਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਰੁੱਖ ਵੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੁੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਾਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।"

ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਸ ਨਾਲ ਪਰ ਉਹ ਹਰਾ ਹੋਣ 'ਚ ਈ ਨਾ ਆਵੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨਾਲ ਅਪਲ-ਟੱਪਲੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ! ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਦਾ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਕੀ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰ

ਰਹੇ ਹਨ?"

ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਬਾਰੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ! ਕੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਸਿਰਫ ਸਾਡੀ ਹੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜੇ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਦਿਮਾਗ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ?"

ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਨਾ!

ਦੱਸ ਖਾਂ ਭਲਾ, ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁੱਧ ਹਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਸੀਬ ਹੋਣੀ! ਨਿਰਮਲ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ।

ਕੱਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਕਰਦੀ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਈ। ਥੱਕ ਕੇ ਮੈਂ ਬੇਆਸ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ। ਸਵੇਰੇ ਬਾਹਰ ਬੌੜੀ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੂਟਾ ਇਸ ਹਵਾ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਹੋਣਾ ਤੇ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੋਣਾ। ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵਾਂ। ਉਦਾਸ ਮਨ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ! ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੂਟੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ। ਸੋਚ ਰਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਹਰਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅੱਜ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਆਂਗੀ। ਮੁਰਝਾਏ ਬੂਟੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀਦੇ।

ਬੂਟੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਚੀਕ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਮੇਰੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਬਾਹਰ ਭੱਜੀਆਂ ਆਈਆਂ। "ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਮਾਮਾ?" ਉਹ ਵੀ ਚੀਕ ਪਈਆਂ।

"ਆਹ ਵੇਖੋ ਮੇਰੇ ਬੂਟੇ ਦੀਆਂ ਮੁਰਝਾਈਆਂ ਕਰੁੰਬਲਾਂ ਨੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਚੁਕ ਲਏ।" ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਈ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾਨ ਹੀ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਚਹਿਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਵਾਹ ਮੇਰੇ ਲਾਡਲਿਆਂ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੁਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਦਦੀ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਤੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤੀ! ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਥੈਕਯੂ, ਥੈਕਯੂ, ਥੈਕਯੂ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਣ ਦਿੱਤਾ! ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਿਦਦੀ ਭਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਣਾ।"

ਬੂਟਾ ਹਵਾ 'ਚ ਝੂਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, "ਮਾਮ ਯੂ ਆਰ ਅਮੇਜ਼ਿੰਗ! ਵਾਓ! ਕੌਰਗੋਚੁਲੋਸ਼ਨਜ ਮਾਮਾ!"

ਮੈਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ, "ਹੋ ਕੁਦਰਤ! ਤੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਗਸ ਰਹੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੰਜ ਹੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੀ ਰਹੀ।"

ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਘਰ

ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪਿਆਰ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵੀ ਆਪੋ ਵਿਚੀਂ ਤੇ ਬੇਬੇ-ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਜਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸੀ।

ਵੀਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਪੱਕਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਬਾਪੂ ਅਤੇ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੱਕਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੀ, ਛੱਤਾਂ ਵੀ ਅਤੇ ਵਿਹੜਾ ਵੀ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਲਾਂ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਦੋਵੇਂ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਜਤ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਘਰ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਵੀ ਆ ਗਏ ਨੇ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਦਾ ਸਾਡਾ ਘਰ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ

ਬਣਿਆ ਹੈ, ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਹੱਸਦਾ ਖੇਡਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੱਢ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕੱਚਾ ਘਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਠੰਢ ਲਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਰਮੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ।

ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਘਰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਦੀ ਅਕਲ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਹਾਇ ਰੱਬਾ ਇਹ ਕੀ, ਹੁਣ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੇ ਬਾਪੂ ਵੀ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪਥਰਾਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਬਿਟ ਬਿਟ ਲੱਭਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਆਪਣੇ ਕੱਚੇ ਘਰ ਨੂੰ। ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਕਿਉਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨਿਗਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਕੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਕੀ ਧਰਮ-ਸਭ ਪੱਥਰ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਸ਼! ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਸ਼ਿੰਦਾ ਮਝੈਲ: ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਮਾਝੇ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀਮਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੰਮ ਮੋਟਾ ਨੁੱਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ। ਮਾਝੇ-ਮਝੈਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ, ਸਣੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦੇ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਸੀਰ ਹੈ; ਲੋਕ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਕੰਮੇਕਿਆਂ ਦਾ ਸੁਰਿੰਦਰ, ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਦਾ ਹਮਸ਼ੀਰ 'ਡਾਕਟਰ ਸ਼ਿੰਦਾ' ਹੈ। ਨਿੱਕਾ ਭਾਉ-ਲਾਡਲਾ।

ਸਕੂਲ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਕਾਲਜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮੱਤ ਹੋ ਗਈ, "ਦੇਖ, ਬੀ. ਏ. ਬੂਏ ਕਰਕੇ ਕੀ ਹੋਣਾ, ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਲੱਭਣੀ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਏਦਾਂ ਕਰ, ਕੋਈ ਕੋਰਸ ਕੂਰਸ ਕਰ ਲੈ, ਜੀਹਦੇ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜੇ।" ਗੱਲ ਇਹਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਚ ਗਈ ਤੇ ਮਝੈਲ ਜਾ ਵਤਿਆ, ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +44-1234214170

ਇਹਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣੇ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲੇ 'ਚੋਂ ਇਹ ਪਸੂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕਰ ਆਇਆ। ਡਿਪਲੋਮਾ ਕਾਰਦਾ ਸੀ, ਨਿਰੀ ਗਿੱਦਤਸਿੰਝੀ ਲੱਭ ਗਈ। ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ 'ਘਰੇ ਨੌਕਰੀ' ਮਿਲ ਗਈ, ਧਰਦਿਓ 'ਚ। ਇਹ ਘਰੋਂ ਮਸਾਂ ਪੰਜ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਾਟ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਬਦਲੀ ਹੋ ਗਈ ਬੱਲਸਰਾਂ ਦੀ, ਤਾਂ ਘਰ ਉਦੂੰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਹ ਘਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਮੀਲ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਡਾ. ਸ਼ਿੰਦਾ ਕਾਲਜ ਉਦੋਂ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ। ਲਹਿਰ ਦਾ ਉਭਾਰ ਜੋਸ਼ ਆਸਰੇ ਸੀ। ਖੂਨ ਗਰਮ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਜੁਆਨੀ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਮੁੰਡੇ, ਲਹਿਰ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਝੱਟ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਲ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਬਚ ਗਿਆ। ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਐਕਸ਼ਨ ਪਿਛੋਂ ਕੁਝ ਲੀਡਰ ਮਾਝੇ 'ਚ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਪਿੰਡ ਬੋਲੇਵਾਲ ਕੰਮੇਕੇ ਲਾਗੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ 'ਚ ਲਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋ ਸਨ। ਉਥੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਬਲਦੇਵ ਦੀ ਏਥੇ ਵੀ ਠਾਹਰ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਸਾਖ ਏਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਾੜ 'ਚ ਸੀ। ਸਠਿਆਲਾ ਕਾਲਜ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇਵਾਲ ਦੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਕਾਲਜ 'ਚ ਅੱਠ-ਦਸ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ 'ਕੱਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਦਾ ਏਸ ਏਰੀਏ 'ਚ ਪਹਿਲਾ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸੀ। ਗੁਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਬੈਰਾਗੀ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਘਰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ 'ਤੇ ਗਏ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਲਈ ਐਸੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਠਾਹਰਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਦੇ ਘਰ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਲਹਿਰ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਤਾਂ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ; ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਹੋ ਗਈ, ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲ ਲੈਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਭਾਉ ਦੀ ਖਬਰਦਾਰੀ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਸਭ ਕੱਝ ਛੱਡ ਕੇ ਲਹਿਰ 'ਚ ਕੁੱਦਣੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਘਰ 'ਚ ਬਹੁਤਾ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਤੇ ਨੇੜ ਬੈਰਾਗੀ ਤੇ ਗੁਬਿੰਦਰ ਦਾ ਰਿਹਾ। ਓਧਰੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਨਰਸਰੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਰੰਧਾਵਾ ਉਦੋਂ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪੂਰਾ ਸਰਗਰਮ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਤੁਤੀ ਬੋਲਦੀ ਸੀ। ਪੰਜ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਠਿਆਲਿਓ ਨਿਕਲ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ।

ਬਾਪ, ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਾ-ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ; ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੌਰ 'ਚ ਉਮਰੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਿੰਡ ਰਹਿਤਲ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੱਦ ਤੀਕ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਉਂਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰੁਮਾਂਸ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਰੁਮਾਂਸ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਰੁਮਾਂਸ, ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਰੁਮਾਂਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ

ਸੀ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪ ਘਰੇ ਬਣਾਈ ਦਾਰੂ ਦਾ ਰੁਮਾਂਸ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਝੇ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਠਾਠ ਬਾਠ ਹੈ। ਪੀਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਦਾ ਦਾਰੂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰੀਗਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਦੀ ਆਪਣੀ ਪਰਖੀ ਹੋਈ ਰੈਸਿਪੀ ਸੀ-ਗੁੜ ਦਾ ਘੋਲ ਘੜਿਆ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਰੂੜੀ ਦੱਬ ਦਿੰਦਾ; ਫਲ ਫਰੂਟ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ ਆਖਰੀ ਮਸਾਲਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੁੱਠ ਕੁ ਕਣਕ ਦੀ। ਏਸ ਮੁੱਠ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਡਾਢੀ ਹੁੰਦੀ। ਹੋਰ ਲੋਕ ਆਮ ਕਰਕੇ ਘੜੇ 'ਚ ਸੱਕ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੇਖੀ ਵੀ ਮਾਰਦੇ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਘੜੇ 'ਚ ਸੱਕ ਨਾ ਸੁੱਟਦਾ।

ਪੰਜਾਂ-ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਘੜੇ ਚਲ ਪੈਂਦੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਾ ਚਲਦੇ, ਦੁਬੇ ਦਿਨ ਘੜੇ 'ਚ ਹੱਥ ਫੇਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ। ਚੱਲੇ ਹੋਏ ਘੜੇ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਸ਼ੁਕਰਾਂ ਮਾਰਦੇ। ਚੱਲੇ ਘੜੇ ਨਿੱਤਰ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਮੂੰਹ ਦਿਸਦਾ। ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸੱਦਦੇ, ਬਈ ਹੁਣ ਕੱਢ ਲੈ। ਕੱਢਿਆ ਸਮਾਨ ਐਸਾ ਸਮਾਨ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ, ਮੂੰਹ ਸੁਆਰਦਾ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਘਰ ਦੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਿਫਤ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਕੀ ਕੀ ਹੈ! ਦੂਜੇ ਠੋਕੇ ਦੀ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤੀ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕੱਢ ਵਾਹਵਾ ਚਿਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਇਆ-ਗਿਆ ਮਹਿਮਾਨ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਸੱਜਣ ਬੋਲੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਕਾਰਾਗਰੀ ਦਾ ਗੁਣਗੁਣ ਕਰਦੇ।

ਫਿਰ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਮਾਂ 2004 'ਚ ਤੁਰ ਗਈ ਤੇ ਬਾਪ 2007 'ਚ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੱਐ, ਬੱਲ ਭਾਈਆਂ 'ਚ ਆ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਾਪ 'ਚੋਂ ਆ ਰਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੱਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ; ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪਟਿਆਲੇ ਸੀ, ਫਿਰ ਕੈਨੇਡਾ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਭਾ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਈ ਤੇ ਨਿਭਾਈ ਵੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਸੂ ਚਿਕਿਤਸਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਸ਼ਿੰਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਲਾਕੇ ਚ ਇਹਦੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਹੋ ਗਈ-ਪਸੂਆਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦਾ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਸੀ। ਕੋਈ ਜੱਸ ਖੱਟਣਾ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਬਰਕਤ ਆ ਗਈ। ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਹਿਰੂ ਗੋਕਾ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦਾ, ਓਹ ਝੱਟ ਕਹਿੰਦੇ, ਡਾਕਟਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸੱਦੋ। ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ। ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਏਨਾ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਘੋਰ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਵੀ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕਦਾ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਪਸੂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਵੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਰੋਕ ਕੇ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਕਰਦੇ। ਕੰਮ ਭਲੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਰੱਈਏ ਤੋਂ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੇ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੋੜ ਵੀ ਨਾ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੋਹ ਦਾ ਸਬੱਬ ਡਾ. ਸ਼ਿੰਦਾ ਬਣਿਆ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਣਾ ਕਿ ਯਾਰ, ਤੂੰ ਪਿੰਡ ਜਾਈਂ, ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਈਂ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਆ ਪੈਣਾ।

ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਖਤਾਈ ਸੀ। ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ 'ਚ ਮੁੱਕ ਜਾਣੀ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਰਹਿ ਜਾਣਾ। ਵਲੈਤ ਆ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਜੁਆਬਦੇਹ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਹਰ ਵਾਰ ਨਾਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ।

ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੱਲ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੀਂ, ਤੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗੁਗਾ। ਮੈਂ ਧਾਰ ਲਈ ਬਈ, ਐਤਕੀਂ ਤਾਂ ਕੰਮੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾ ਕੇ ਆਉਂਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਆਵਾਂ।

ਬਾਬੇ ਦੀ ਨਗਰੀਓਂ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੱਈਏ ਲਾਗੇ ਆ ਕੇ ਫੋਨ ਕਰਿਓ, ਸਾਰਾ ਰਾਹ ਡਿਟੇਲ 'ਚ ਸਮਝਾ ਦਉਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੰਡਿਆਲਾ ਟੱਪ ਕੇ ਟਾਂਗਰਾ ਤੇ ਖਲਚੀਆਂ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਰਈਏ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਮੁੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਤੇ ਠੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਠਿਆਲੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਰੁਕਵਾ ਕੇ ਘੰਟੀ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਹੀ ਆ ਗਏ ਉ ਕੇ।" ਬੁਤਾਲਾ ਤੇ ਕੰਮੇਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੰਘੜੀ ਪਈ ਹੋਈ ਏ। ਨਵੇਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ

ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਿੰਦਾ) ਬੱਲ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਗੁਰਨੀਤ ਬੱਲ ਨਾਲ

ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੰਮੇਕੇ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਬੁਤਾਲਾ ਕਿੱਥੇ ਮੁੱਕਦਾ। ਇਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਗਲੀ 'ਚ ਆਏ ਵਾਲੀ ਚੱਕੀ ਆਏਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਸ਼ਿੰਦੇ ਦਾ ਘਰ ਪੁੱਛ ਲੈਣਾ। ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਚੱਕੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਸ ਪਾਰਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੁੜ ਕੇ ਸੌ ਕੁ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਪਿੱਪਲ ਦਿਸੂਗਾ। ਬੱਸ, ਸਾਹਮਣੇ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਘਰ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਟਹਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕੀਤੇ। ਕਾਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਈ। ਇਉਂ ਲੱਗਾ, ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਛੜੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਏਨਾ ਖੁਸ਼ ਤਬੀਅਤ ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਮਨ ਦਾ ਸਾਫ਼। ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਉਚਾ ਹਾਸਾ, ਇਹਦੇ ਹੋਣੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਸ਼ਿੰਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੇਲ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼ਿੰਦਾ ਨਹੁੰਮੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੱਸਦਾ-ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਨਿਬੜੇ ਦਿੰਦਾ-ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ/ਸੀ। ਫਿਰ ਦਲਬੀਰ ਕੋਈ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਤੋਰਦੀ, ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਨਪੋਟਦੀ। ਫਿਰ

ਦੋਵੇਂ ਅਗਲੇ ਦੀ ਕਹੀ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਲਾ ਲੈਂਦੇ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਟੋਣਾ ਲਾ ਲੈਂਦਾ। ਏਨੇ ਕੁ ਸਮੇਂ 'ਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ, ਉਦੂੰ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਦੇ ਸਭ ਜਾਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਦਲਬੀਰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਅਜੇ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ, ਮਿਠਾਸ ਤੇ ਹਲੀਮੀ 'ਚ ਸ਼ਿੰਦਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦਲਬੀਰ ਆਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ 'ਚ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਸ਼ਿੰਦਾ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ। ਮੇਰੀ ਕਹੀ ਸੁਣਦਾ, ਆਪਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਦਲਬੀਰ ਵੀ ਦਸਦੀ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਦੀ ਬਦੋਲਤ ਪਿਆ। ਉਪਰ ਦੁਬਾਰੇ 'ਚ ਬਾਬੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਜੰਮਣ ਭੋਇ ਹੈ-ਬਾਬੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਕੰਮੇਕੇ ਨਿਕਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਨਾ ਘੁਲ ਮਿਲ ਗਏ ਕਿ ਮਨ ਉਠਣ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੁੜਨਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੰਮੇਕੇ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ। ਖੁਮਾਰ ਹੋਏ ਦਾ ਸਫਰ ਝੱਟ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਧਾਰ ਲਿਆ, ਆਉਂਦਾ

ਹੋਇਆ ਫਿਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦਲਬੀਰ ਕੋਲ ਰੁਕੁੰਗਾ; ਪਰ ਉਲਝਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਰੱਈਏ ਕੋਲ ਦੀ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਸਿੱਧਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਇਆ ਤੇ ਸਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਏਅਰਪੋਟ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਹਾਜ਼ ਫੜਿਆ ਤੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ।

ਡਾ. ਸ਼ਿੰਦਾ ਤੇ ਦਲਬੀਰ ਦਾ ਜੋੜ ਹੋਇਆ। ਬੁਟਾਰੀ ਤੇ ਕੰਮੇਕੇ ਘੁਲ ਮਿਲ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮੇਲ ਰਿਹਾ। ਇਹਦੀ ਦਲਬੀਰ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਭਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖੁੱਭ ਕੇ ਨਿਭੀ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੌਕੀਨ ਮਝੈਲ ਰੂਹਾਂ ਨਿਹਾਲ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਡਾ. ਸ਼ਿੰਦੇ ਨਾਲ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੇ ਹੋਰ ਜੱਗ-ਜਹਾਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਲ ਭਾਈ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜੈਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਕੁਲਤਾਰ ਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵੀ ਸਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਏਸ ਬਹਾਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਨਕੋਦਰ) ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਲੋਕਡਾਉਣ 'ਚ ਮੈਂ ਸੱਜਣਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਭਲਕ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਲੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ।

ਸੱਜਣਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਦੋਹਾਂ ਬੱਲਾਂ ਦਾ ਸਾਝਾਂ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਉਠੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਿਤੇ ਦੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਚੰਗੀ-ਮੰਦੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਣਾ ਖਣਾ ਮਝੈਲ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ 'ਤੇ ਫਿਦਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਚੌਕਸ ਰਿਹਾ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਕੋਲ ਨਕਸਲੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ-ਮਾੜੀਆਂ ਦਾ ਘਣਾ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ ਹੈ। ਸ਼ਿੰਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮਾਝੇ ਏਰੀਏ ਦੀ ਵਾਹਵਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੀਬੀ ਦਲਬੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਬੁਧਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਬੁਧਾ ਖੇਲਿਆ। ਬੁਧੇ 'ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਬੰਦਾ ਆਂਹਦਾ, "ਚਾਚੀ

ਜੀ ਤੁਸੀ ਕਿੱਥੋ?" ਦਲਬੀਰ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, "ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਪੇਕਾ ਘਰ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ?"

ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲਾ ਟਾਈਗਰ ਫੋਰਸ ਦਾ 'ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ' ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੂ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚੋਂ ਸੀ। ਦਲਬੀਰ ਦੇ ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ, ਬੁਟਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਕ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਦਾ ਪੈੜਾ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਪਵਾਇਆ ਸੀ। ਪੈਂਟੇ ਨੇ ਬਹਿਕ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੋ ਬੰਕਰ ਬਣਾ ਲਏ ਸਨ ਤੇ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਨ ਸੁਲੀ 'ਤੇ ਟੰਗੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੈਂਟੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੰਗੀ-ਮਾੜੀ ਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੱਲ ਦੇ ਮਿੰਤਰ ਮਾਸਟਰ ਚਰਨ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਸਨ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਾਢੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਪੈਂਟੇ ਨੇ ਕਾਮਰੋਡ ਹੋਣ ਦਾ ਦੌਸ਼ ਲਾਇਆ; ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੜਦੇ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਪਾਠਨੀ ਕੋਲ ਖੜੀ ਉਚੀ ਉਚੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੈਂਟੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਬੁਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿੱਛੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਸੋਗ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨਕਸਲੀ ਦੌਰ ਖਾਸ ਕਰ ਬਲਦੇਵ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦਰ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿੰਦਾ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਪੂਰੇ ਚਾਅ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਗੋਬਿੰਦਰ (ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ) ਦੀਆਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਦਿਖਾਈਆਂ ਤੇ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਰਚਿਤ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਛਪਦਿਆਂ ਹੀ ਘਰੇ ਖਰੀਦ ਲਿਜਾਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਧੱਕ ਧੱਕ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਵੱਡੇ ਬੱਲ ਦੀ ਆਦਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ। ਬੱਲ ਦੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ '20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ' ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦੋ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਤੋਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕਿਤਾਬ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਤੁਰੀ ਨਾ। ਫਿਰ ਬੱਲ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਪੀਦਿਆਂ ਪੀਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ 78 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦਿਹਾੜੇ ਵਾਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਝੜਪ ਵਾਲਾ ਕਾਂਡ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਬੀਬੀ ਦਲਬੀਰ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰੀ ਕਿ ਦੋ ਚਾਰ ਸਫੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਜਾਗ ਹੀ ਪਈ। ਉਹ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਕਿਤਾਬ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰੇ ਵਤਿਆ ਤਾਂ ਹੱਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਐਨ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ 'ਇਕਪਾਸਤ ਕਥਾਕਾਰੀ ਦੀ ਅਜਮੇਰ ਨੇ ਤਹਿ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।'

ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦੈਵੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਕਈ ਲੈਕਚਰ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ਿੰਦਾ ਅਜਮੇਰ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ 'ਪਾਲੀ' ਨਾਵਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਕਥਾਕਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਲੀ ਦਾ 'ਵੇਦਾਂਤੀ' ਚੇਤੇ ਆਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੁੱਠੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਲਾਉਂਦਾ 'ਸਾਬੀ' ਗੋਬਿੰਦਰ ਕਿੱਥੋਂ ਤੁਰਕੇ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੱਲਾਂ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨਾਲ ਪਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੀਆਂ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹੋਈਆਂ।

ਅੱਜ ਕਲ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਸ਼ੌਕ ਸੀ: ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਨਿੱਠ ਕੇ ਦੇਖਣਾ-ਸੁਣਨਾ; ਉਹ ਰਵੀਸ਼ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫੋਨ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਕਰਾਈਆਂ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕਲ ਅਜਮੇਰ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖ-ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਹੱਸ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਓਹ ਬਹੁਤਾ ਮੁਤਾਸਿਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਮਹਾਭਾਰਤ ਸੀਰੀਅਲ ਸੀ। ਮਹਾਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਇਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਵਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਸੀਰੀਅਲ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਿੰਦਾ ਇਹਦੇ 'ਚ ਖੁੱਭ ਗਿਆ। ਇਹਦਾ ਅਸਰ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵੰਡ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ, ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਵਾਂ ਦੇ ਆਸਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਿੰਦਾ ਏਸ ਪਾਸਿਓਂ ਵੀ ਨਿਆਰਾ ਸੀ। ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਡੇਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲੀਆਂ 'ਚ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀਏ ਵੀ ਸਨ,

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਆਪਣਾ ਫਿੰਦਾ

ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ
ਕੌਣ ਸੀ ਅੰਕਲ ਫਿੰਦਾ!
ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ
ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ,
ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੱਕ ਨਾਲ
'ਗਾਲੂ' ਕੱਢ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਖਾਣੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ
ਬਸ ਪੀਣ ਲਈ ਹੀ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ,
ਪੈਗ ਪਟਿਆਲਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ
ਤੇ ਪੱਗ ਪਟਿਆਲਾ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਇਕ ਬੁਲਟ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਿਆ
ਕਾਰ ਨਾ ਆਪ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ
ਪਰ ਇਕ ਇਕ ਸ਼ੌਕ ਪੁਗਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਗੱਲ ਗੱਲ 'ਤੇ 'ਮੇਰਾ ਮੱਲ'
ਕਹਿ ਕੇ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਹਰ ਮਹਿਫਿਲ ਦੀ ਰੌਣਕ
ਤੇ ਹਰ ਮਹਿਖਾਨੇ ਵਿਚ ਰੰਗ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋੜ ਪੁਗਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਛੋਟਾ, ਵੱਡਾ, ਬਜ਼ੁਰਗ, ਜਵਾਨ
ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਯਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਲੰਮਾ ਕੋਟ ਪਹਿਨ ਕੇ
ਰੋਹਬ ਨਾਲ ਗੋਤੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ
ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਟੌਹਰੀ ਸਾਡਾ ਫਿੰਦਾ,
ਉਹ ਸਾਡੀ ਟੌਹਰ ਮੁਕਾ ਗਿਆ
ਉਹ "ਆਪਣਾ ਫਿੰਦਾ।"

-ਰਵਨੀਤ ਔਲਖ

ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ-5

ਵਿਜੇਦਾਨ ਦੇਥਾ ਅਨੁਵਾਦ: ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਫੋਨ: +91-94642-51454

ਇੱਕ ਸੀ ਕਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਸੀ ਮੋਰ। ਇਕੱਠੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਲਦਾ ਰਹੇ, ਖਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਦੋ ਭਰੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਪਈ ਘਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦੇ। ਮੋਰ ਨੇ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਰ ਅਤੇ ਕਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਛੋਟੀ ਭਰੀ। ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਭੈਣਾਂ ਸਨ। ਛੇ ਭੈਣਾਂ ਮੋਰ ਨੂੰ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਬੋਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਸੱਤਵੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ। ਗੁਜੈਲੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਆਖਦੀਆਂ, “ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਰ ਜਾਣਾ ਮੋਰ! ਸਾਡਾ ਕਾਗ ਭਰਾ ਲੋਕਤਾਂ ਚੁਗ-ਚੁਗ ਵੇਰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਤੇ ਇਹ ਕ੍ਰਿਤਘਣ ਸਾਰੀਆਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਚੌਗੁਣੀਆਂ ਲੋਕਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਡੱਕਾ ਨੀ ਦਿੰਦਾ।”

ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ, “ਆਪਣਾ ਕੀ ਲੈਂਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ? ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕਰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਲੋਕਤਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਜੰਗਲ ਸਾਡੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ।”

ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਮੰਗਦੀ, ਛੋਟੀ ਨੂੰ ਮੋਰ ਕੁਝ ਲੋਕਤਾਂ ਦੇ ਵੀ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਹੱਕ ਰੱਖਦੀ? ਕਦੀ ਖਾਣਾ ਖੁਆਉਂਦੀ। ਕਦੀ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਦਿੰਦੀ, ਕਦੇ ਮਾਲੂ-ਪੂੜੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੋਕੜੀਆਂ ਲੈਣ ਗਏ ਮੋਰ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਕੰਡਾ ਚੁਭ ਗਿਆ। ਮੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕਾਗ ਭਾਈ, ਕਾਗ ਭਾਈ! ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਕੰਡਾ ਲੱਗਿਆ, ਜ਼ਰਾ ਕੱਢ ਈ ਦੇਹ।” ਕਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਅਣਸੁਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੋਰ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਰੁੱਖਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤਾਂ ਹੈ ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਅੱਖ ਹੈ। ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੋਰ ਭਾਈ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਹੋਣ, ਕੰਡਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਅੱਖਾ ਨਿਕਲਦੇ, ਕਾਣੇ ਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲਦਾ।” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁੱਕੀ ਲੋਕੜੀ ਦੀ ਭਰੀ, ਕਾਂ ਅਹੁ ਗਿਆ, ਅਹੁ ਗਿਆ, ਉਡ ਗਿਆ।

ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਬਰਾਤ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦੀ ਉਧਰੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲੀ। ਮੋਰ ਨੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ, ਟੱਪ ਕਰ ਕੇ ਰੱਥ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਲਾੜੇ ਨੂੰ

ਮੋਰ ਦਾ ਨਿਆਂ

ਵਿਜੇਦਾਨ ਦੇਥਾ (ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ 1926-10 ਨਵੰਬਰ 2013) ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਦਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਨਾਂ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੌਲਿਕ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ‘ਮੋਰ ਦਾ ਨਿਆਂ’ ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕਿਹਾ, “ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਕਲਗੀ... ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਕਲਗੀ... ਤਰਸ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵਿਚੋਂ ਕੰਡਾ ਕੱਢ ਦੇਹ ਲਾੜੇ ਭਾਈ?” ਲਾੜੇ ਨੇ ਪਰ੍ਹੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ, ਪੈਰ ਵਿਚ ਚੁਭਿਆ ਕੰਡਾ ਨਾ ਕੱਢਿਆ। ਫਿਰ ਮੋਰ ਨੇ ਲਾੜੀ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਕਲਗੀ... ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਸੱਗੀ... ਵਹੁਟੀਏ ਰਾਣੀਏ, ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਚੁਭਿਆ ਕੰਡਾ ਈ ਕੱਢ ਦੇਹ!”

ਲਾੜੀ ਝਿੜਕ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਹਟ ਪਰ੍ਹੇ। ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੇ ਤੇਰੇ ਪੈਰ, ਮੈਂ ਮਹਿੰਦੀ ਰੰਗੇ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਲਾਵਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਮੁਸੀਬਤ ਪਈ ਹੈ?”

ਸੁਮੱਤ ਜਾਂ ਕੁਮੱਤ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਰਸਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰ ਵਿਚ ਆਪੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੋਰ ਰੱਥ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਲਾੜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕੀ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਸ ਮੋਰ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਦੇਖੀਏ, ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇ! ਪੈਰ ‘ਚ ਕੰਡਾ ਚੁਭਣ ਕਰ ਕੇ ਭੱਜ ਤਾਂ ਸਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ ਨੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਮੋਰ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੇ। ਗਲ ਵਿਚ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਕੈਠਾ, ਨਗ-ਜਤਾਉ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ। ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਮੋਰ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁਹਾਗ ਪਟਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੇ।

ਲਾੜਾ-ਲਾੜੀ ਸੋਹਣੇ ਮੋਰ ਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਕੰਡਾ ਤਾਂ ਪੈਰ ਵਿਚ ਚੁਭਿਆ ਸੀ, ਖੰਭਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੋਰ ਨੇ ਢੇਕੂ-ਢੇਕੂ ਕੀਤਾ, ਉਡ ਕੇ ਅਹੁ ਗਿਆ, ਅਹੁ ਗਿਆ! ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ, “ਮੋਰ ਭਾਈ, ਮੋਰ ਭਾਈ! ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆ! ਆ ਜਾ ਤੇਰਾ ਕੰਡਾ ਕੱਢ ਦੇਈਏ।”

ਲਾੜਾ ਵਹੁਟੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਵਹੁਟੀ ਲਾੜੇ ਵੱਲ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਮੋਰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਉਡ ਗਏ। ਬੇਵਾਸ ਹੋ ਕੇ ਆਸਮਾਨ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ।

ਮੋਰ ਅਜੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਰਸਾਤ ਆ ਗਈ। ਬੋਰਾਂ ਜਿੱਭੇ-ਜਿੱਭੇ ਗੜੇ ਪੈਣ ਲੱਗੇ। ਹਵਾ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਕਿ ਬੱਸ ਪੁੱਛੇ ਕੁਝ ਨਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਰ ਨੇ ਵੱਡੀ

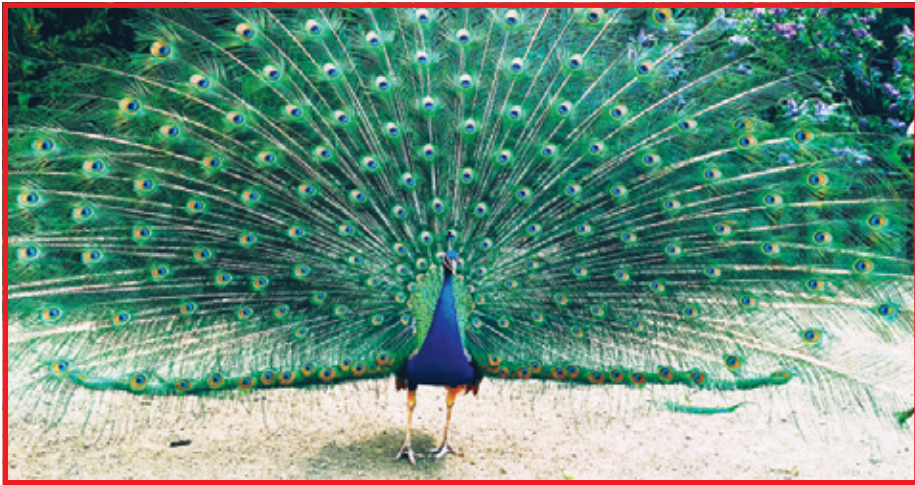
ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, “ਭੈਣ, ਭੈਣ! ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੋ! ਗੜਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ਮਰ ਜਾਏਗਾ।”

ਭੈਣ ਬੋਲੀ, “ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ? ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣੈ ਤੈਥੋਂ?”

ਮੋਰ ਨੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਏ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਕੀ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਸੀ, ਗੱਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਆਖਰ ਉਹ

ਗਾਇਆ। ਫੇਰ ਘਿਉ ਖੰਡ ਨਾਲ ਚੂਰੀ ਕੁੱਟ ਕੇ ਖਵਾਈ। ਚੂਰੀ ਖਾ ਕੇ ਮੋਰ ਢੇਕੂ-ਢੇਕੂ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਸੱਜਾ ਖੰਭ ਫੜਫੜਾਵਾਂ ਕਿ ਖੰਭਾ ਭੈਣ?” ਭੈਣ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ।”

ਮੋਰ ਨੇ ਪੂਛ ਦੀ ਛਤਰੀ ਤਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਨੱਚਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ, ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਘਰ ਅੰਦਰ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖਿੰਡ ਗਏ। ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਮੋਰ ਨੱਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਭੈਣ ਗਹਿਣਾ ਗੱਟਾ

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ, ਬੋਲਿਆ, “ਬਾਈ ਬਾਈ, ਜਲਦੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ, ਤੇਰਾ ਮੋਰ ਭਾਈ ਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਏਗਾ।”

ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸੁਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੁਰੰਤ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਮੋਰ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆਇਆ, ਠੰਢ ਨਾਲ ਕੰਥ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭੈਣ ਨੇ ਨਿੱਘ ਲਈ ਕੰਬਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਮੋਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਆਰਾਮ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਕਿਹਾ, “ਪੈਰ ਵਿਚ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਆ ਹੈ ਬੀਬੀ, ਕੱਢ ਦੇਹ।” ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਸਾਰ ਭੈਣ ਨੇ ਮਹਿੰਦੀ ਰੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੰਡਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।

ਫਿਰ ਮੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਭੈਣ ਭੈਣ, ਰਤਾ ਬਿਸਤਰਾ ਹੀ ਵਿਛਾ ਦੇ।” ਬਿਸਤਰਾ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੋਰ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਘਰ ਲਿੱਪੇ ਨੂੰ, ਘਰ ਤਾਂ ਲਿੱਪ ਦੇਹ।” ਭੈਣ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਘਰ ਲਿੱਪ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਮੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਭੈਣ ਗੀਤ ਤਾਂ ਗਾ।” ਭੈਣ ਨੇ ਮਿੱਠੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਗੀਤ

ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ ਸਾਂਭਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਮੋਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਡਦੀਆਂ-ਉਡਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਕਾਂ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਕਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਰੱਥ ਉਪਰ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਇੰਨੇ ਗਹਿਣੇ ਹੱਥ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਮੈਂ ਵੀ ਲੈ ਆਉਣਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਧਨ।

ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੋਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇ, ਬਰਾਤ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ। ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਮੋਰ ਕਰੇਗਾ ਕੀ? ਉਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਡਦਾ-ਉਡਦਾ ਉਹ ਰੱਥ ਦੀ ਛੱਤ ਉਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਮੋਰ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਬਰਾਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਖੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਮੋਰ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗ ਭੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਜਣੇ ਨੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬੈਂਤ ਮਾਰੀ, ਕਾਂ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਨਾ ਕਾਂ ਆਪ ਆਇਆ, ਨਾ ਗਹਿਣੇ ਆਏ।

ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਭੱਜੀਆਂ-ਭੱਜੀਆਂ ਮੋਰ ਕੋਲ ਗਈਆਂ। ਕਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਏਗੀ, ਇਹੋ ਖਿੱਚ ਧੂਹ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਇੱਕ ਕਹੇ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਚੱਲਾ ਦੂਜੀ ਕਹੇ, ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ। ਇੱਕ ਕਹਿੰਦੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਦੁਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਦਰਦ ਸੀ। ਤੀਜੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੁਖਣੀਆਂ ਆਈਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਚੌਥੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਦੋਂ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਕਦ ‘ਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਣੀ ਨੂੰ, ਤੂੰ ਇਹ ਸੋਚ, ਮੈਂ ਮੋਰ ਭਾਈ ਵਾਸਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਾਂਗੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹਾਂਗੀ? ਤੂੰ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਮੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਮੀਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਗਾ।” ਦਿਨ ਢਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਮੋਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੇਖਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਦਿਨ ਛਿਪਿਆ ਤਾਂ ਮੋਰ ਆਇਆ। ਬਚਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇ ਕੋਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਭੈਣ ਭੈਣ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ।” ਭੈਣ ਤਾਂ ਕੋਲੋ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗੀ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਫੱਟ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰਾ ਘਰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਲਿੱਪ ਪੋਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਵੇਲ ਬੂਟੇ ਚਿਤਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਮੋਰ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਖਲੋ ਗਿਆ, ਕਿਹਾ, “ਭੈਣ ਭੈਣ ਪਾਣੀ ਓ ਪਿਲਾ ਦੇ।”

ਮਿਸਰੀ ਵਰਗੀ ਮਿੱਟੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, “ਕਿਉਂ? ਆਪਣੇ ਮੋਰ ਭਾਈ ਨੂੰ ਫਿਕਾ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਪਿਲਾਵਾਂ?” ਘਿਉ ਖੰਡ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿਆ ਤਿਆਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਮੋਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸੱਜਾ ਖੰਭ ਫੜਫੜਾਵਾਂ ਭੈਣ ਕਿ ਖੰਭਾ?” ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਭੈਣ ਬੋਲੀ, “ਦੋਵੇਂ ਵੀਰ, ਦੋਵੇਂ।”

ਮੋਰ ਨੇ ਢੇਕੂ-ਢੇਕੂ ਕੀਤਾ, ਛਤਰੀ ਤਾਣ ਲਈ। ਖੰਭ ਖੋਲ੍ਹਣ ਸਾਰ ਭਰਿੰਡਾਂ, ਬਿੱਛੂ, ਕੰਨਖਜੂਰੇ, ਸਪੋਲੀਏ ਨਿਕਲ ਕੇ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ, ਕਉਣੀ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਕਉਣੀ ਨੇ ਬੋਬੀ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕੀਤੀ, ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ, ਉਲਭੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਗਿਆ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਖੰਭ ਫੜਫੜਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਲੋਭ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੋਰ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੁੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਭਾਈ-ਭੈਣ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ।

(ਫ਼ਪ ਰਹੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਕਥਾ ਸਾਗਰ’ ਵਿਚੋਂ)

ਸ਼ਿੰਦਾ ਮਝੈਲ: ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੂਰਮਹਿਲੀਏ ਵੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਅੱਡਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਸੰਜਣਤਾਈ ‘ਚ ਰੱਟਾ ਨਾ ਬਣਨ ਦਿੰਦਾ।

ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ; ਜਿਸ ਕੁ ਵੇਲੇ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਓਦੂੰ ਰਤਾ ਕੁ ਲੇਟ ਸੀ। ਫੋਨ ‘ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਪਰੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ‘ਸਭ ਅੱਛਾ’ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਕੋਈ ਫੋਕਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੱਲ ਲਮਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਸੁਰ ਲੈਅ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਮੈਂ ਰਿਸੀਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਆਸ ਅਰਾਈਆਂ ਹੀ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਪਲ ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ‘ਚ ਵਦਾਣ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਮਾਰੀ, “ਸ਼ਿੰਦਾ ਸਿੱਧ ਚਲ ਵਸਿਆ।” ਨਿੱਕਾ ਭਾਈ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਕਈ ਸਲਾਹਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਦੁੱਖ ‘ਚ ਬਾਬਾ ਬੱਲ ਆਪਣੇ ਤਕੀਏ ਕਲਾਮ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਹੀ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਕਲ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਅਨਿਸਚਿਤਤਾ ਦਾ ਆਲਮ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਤਾਈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਦਾ ਅਗਲੇ ਪਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ

ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚ ਮੌਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਜਮਘਟਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਦਾਚਿਤ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੋਹਰਿਓ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਅਹੁਤੀ। ਮੈਂ ਪੈਰੋਂ ਉੱਖੜ ਗਿਆ। ਬੱਸ ਐਵੇਂ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ, ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ‘ਚ ਠੋਲਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ, ਸੁੱਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਭੈੜਾ ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੂੰਗਾ। ਏਦੂੰ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮਨ ‘ਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸ ਅਰਾਈਆਂ ਆਈਆਂ। ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ, ਕੰਮਕੇ ਬਾਰੇ। ਪਿੰਡੀ ਥਾਂਈ ਬਾਹਰਲੇ ਬਹੁਤੇ ਕੰਮ ਆਦਮੀ ਸਾਂਭਦੇ ਹਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪੈਲੀ ਦਾ ਠੋਕਾ, ਖਰੀਦੋ ਫਰੋਖਤ, ਪੈਸੇ ਧੋਲੇ ਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ।

ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੀਬੀ ਦਲਬੀਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੁੜੀ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ। ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨਾਲ ਅਫਸੋਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਬੁਰੀ ਖਬਰ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਆ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਤੀ ‘ਚ ਦਰਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸੀਰੀਅਸ ਸੀ, ਫਿਰ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ। ਬਚਾਅ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝ ਗਈ

ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਮ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬੇ ਬੱਲ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੀਆਂ ਸਨ। ਛਾਤੀ ‘ਚ ਦਰਦ ਹੋਈ ਤਾਂ ਡਾ. ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਸੰਜਣ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ। ਹਸਪਤਾਲ ਨਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਤਾ ਕੁ ਲੇਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਦ ਵੀ ਆਸ ਬੱਝ ਗਈ। ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਸਹੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਮ ਸਿਹਤ ਵਿਗੜ ਗਈ। ਦਲਬੀਰ ਨਾਲ ਨਿਰਾ ਧੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਆਪ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕੁਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਉਥੇ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਮਹੀਨੇ ‘ਚ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਮਨ ‘ਚ ਪੱਕਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਦੀ ਧਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵੀ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵੀ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਨ ‘ਚ ਸੀ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਰਹਿੰਦੀ ਉਮਰ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਮਰ ਦਾ ਪਤਾ ਆ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਰੁਝੇਵੇਂ, ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੀ ਆ ਖਲੋਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਲਬੀਰ ਦਾ ਪੇਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਥਾਂਈ ਖਿਲਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚਾਅ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਵੱਡਾ ਘਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਖਿੜ ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ ਸੌਂਹਦੇ ਹਨ। ਬਾਗਬਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸੀ। ਬਗੀਚਾ ਸੋਹਣਾ ਹੋਣਾ ਸੀ; ਬੱਸ, ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਿੰਦਾ ਹੀ ਮਿਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਤਜਰਬਾ

ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2019 ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਬੀ.ਐਫ. ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਮੇਸਟਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ‘ਗਾਰਡਨਿੰਗ’ ਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਕਿਆਰੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਸਬਜ਼ੀ ਉਗਾ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ 5-5 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਲਏ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਆਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਕਿਆਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੂਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਆਰੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਲਾ ਕੀਤਾ। ਬੀਜ ਲਾਏ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾ ਹੁਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਉਦੋਂ ਪੂਰੀ ਗਰਮੀ ਸੀ, ਕਿਆਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਬਸ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਕਰੇ, ਉਹ ਕਰੇ; ਆਪਣੇ

ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਪਹਿਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਦਿਨ ਬੀਤਦੇ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੇ, ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਸਭ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋਚਦੇ ਇਹ ਐਨੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇ ਪਏ ਆ! ਤੇ ਆਪ ਕੰਟੀਨ ਜਾ ਬੈਠਦੇ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਡੀ ਕਿਆਰੀ ਉਦੋਂ ਦੀ ਉਦੋਂ ਪਈ ਸੀ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਉਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਸਾਡੀ ਕਿਆਰੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡਾ ਸਿਰਫ ਸਬਦਾਂ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਫੁੱਲ, ਟਾਹਣੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ।

ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਚੰਗਾ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਮਾੜਾ ਵੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਤਜਰਬਾ ਮੰਨਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬੀਜ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਨਾ ਸਕੇ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲਗਨ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਗਨ ਤੇ ਖੋੜ੍ਹ-ਖੋੜ੍ਹ ਕਰ ਕੇ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਛੋਹ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਹਾਸਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪਛਤਾਵਾ।

-ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ, ਪਿਉਰੀ

ਸਾਉਣ ਵੀਰ 'ਕੱਠੀਆਂ ਕਰੇ...

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਖਾਸ ਥਾਂ ਹੈ। ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਦੀ ਗਰਮੀ ਪਿਛੋਂ ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੈਦੇ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਤਪਸ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਬੁਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਹੀ ਹਰਿਆਵਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੋਇਲਾਂ ਕੁਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮੋਰ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੀਰ, ਪੂੜੇ, ਮੱਠੀਆਂ, ਗੁਲਗੁਲੇ ਆਦਿ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਤਿਉਹਾਰ ਤੀਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਕਰਦੀਆਂ, ਨੱਚਦੀਆਂ ਟੱਪਦੀਆਂ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਆਪਣੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ, ਬਡਰੁੱਖਾਂ
ਫੋਨ: 91-98767-14004

ਅੰਦਰ ਦੱਬੇ ਫਿਕਰਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲੀਆਂ, ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਡਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਪੈਕੇ ਨਾ ਆ ਸਕਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਹੀ ਕੱਪੜੇ, ਮੱਠੀਆਂ, ਬਿਸਕੁਟ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਆਦਿ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮਾਨ ਨੂੰ 'ਸੰਧਾਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਜ ਨੂੰ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤੀਜ ਨੂੰ ਤੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੱਕ ਚੱਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਤੀਆਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਾਂਝੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਨੇੜੇ ਪੀਘਾਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਿੱਪਲ, ਬੋਹੜ, ਨਿੱਮ, ਜੰਡ ਆਦਿ ਰੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਢਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਤੀਆਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਘਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਪੀਘਾਂ ਝੂਟਦੀਆਂ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਇੱਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੋ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਖ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਖ। ਵਿਆਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਆਰੀਆਂ ਨੱਚਣ ਦੀ ਜਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਆਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਕੇ ਵੀ ਅਲੱਗ ਘੋਰਾ ਬਣਵਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਆਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ, ਨੱਚ ਟੱਪ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ। ਛੋਟੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਅਛੇਪਲੇ ਜਿਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਲੜ, ਨਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਲੜ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਪੋਲੇ ਪੋਲੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਵੀ ਹੁੰਦੀ।

ਕੁੜੀਆਂ ਘੋਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਪਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਾਲ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਚੁੱਕਦੀਆਂ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਗਿੱਧਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਘੋਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕੁੜੀਆਂ ਨੱਚਦੀਆਂ। ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ,

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ ਵਰੇ ਮੇਘਲਾ,
ਲਿਸ਼ਕੇ ਜੋਰੇ ਜੋਰ।
ਨੀ ਦਿਨ ਤੀਆਂ ਦੇ ਆਏ,
ਪੀਘਾਂ ਲੈਣ ਹੁਲਾਰੇ ਜੋਰ।

ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ,
ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਮੋਰ ਵੇ।
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਹੁਰੇ ਜਾਣਾ,
ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮੋੜ ਵੇ।

ਆਇਆ ਸਾਵਣ ਦਿਲ ਪਰਚਾਵਣ,

ਝੜੀ ਲੱਗ ਗਈ ਭਾਰੀ।
ਝੂਟੇ ਲੈਂਦੀ ਮਰੀਆ ਭਿੰਜ ਗਈ,
ਨਾਲੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ।
ਕੁੜਤੀ ਹਰੇ ਦੀ ਭਿੰਜੀ ਵਰੀ ਦੀ,
ਕਿਸ਼ਨੋ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ।
ਪੀਘ ਝੂਟਦੀ ਸੱਸੀ ਭਿੰਗ ਪਈ,
ਨਾਲੇ ਨੂਰੀ ਨਾਭੇ ਵਾਲੀ।
ਭਿੰਜ ਗਈ ਲਾਜੇ ਨੀ,
ਬਹੁਤੇ ਨਖਰਿਆਂ ਵਾਲੀ।

ਤੀਆਂ ਜੋਰ ਲੱਗੀਆਂ,
ਜੋਰੇ ਜੋਰ ਲੱਗੀਆਂ।
ਮੇਰੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ,
ਤੀਆਂ ਜੋਰ ਲੱਗੀਆਂ।
ਕੁੜੀਆਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਟੱਪਦੀਆਂ, ਪੀਘਾਂ ਝੂਟਦੀਆਂ, ਹਾਸਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੀਆਂ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਾਣਦੀਆਂ। ਆਪਣਾ ਵੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤਵਰ, ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਿਆਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਾਉਂਦੀਆਂ,
ਜਿੱਥੇ ਵੱਜਦੀ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗੂੰ ਗੱਜਦੀ,
ਕਾਲੀ ਡਾਂਗ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਦੀ।

ਕੌੜੀ ਨਿੰਮ ਨੂੰ ਪਤਾਸੇ ਲੱਗਦੇ,
ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਲੰਘਿਆ।

ਵੀਰ ਪੱਟ ਦਾ ਲੱਛਾ ਪਟਵਾਰੀ,
ਪੁੱਪ ਵਿਚ ਭੋ ਮਿਣਦਾ।

ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ ਭੁੱਖੀ ਰੱਜ ਜਾਵਾਂ,
ਚੰਨ ਨਾਲੋਂ ਸੋਹਣੇ ਵੀਰਨਾ।
ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਤਾਂ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਭਤੀਜੇ ਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਬਿਨ ਪੌੜੀਓਂ ਚੁਬਾਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂ,
ਚੁੱਕ ਕੇ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ।

ਭਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨੇ ਭਤੀਜੇ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗਦੇ,
ਭੂਆ ਕਹਿ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ।

ਪੁੱਤ ਵੀਰ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਮੇਰਾ,
ਨਿਉਂ ਜੜ੍ਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ।
ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਬਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ,

ਹਰੇ ਹਰੇ ਘਾਹ ਉਤੇ ਸੱਪ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਦਾ,
ਭੱਜੇ ਵੀਰੇ ਦੇ ਬਾਪੂ 'ਕੱਲਾ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਦਾ।
ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਮਾਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਤਕਲੀਫ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੀਰ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲੈਣ ਨਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਸੱਸ ਦੇ ਮਿਹਣੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸੱਸ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਤੀਆਂ ਦੇ ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮਿਹਣੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਜਵਾਬ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸੱਸ ਸਾਹਮਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ,

ਸੱਸ: ਤੈਨੂੰ ਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਨਾ ਆਏ,
ਬਹੁਤਿਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਲੀਏ।
ਨੂੰਹ: ਤੈਥੋਂ ਡਰਦੇ ਲੈਣ ਨਾ ਆਏ,
ਸੱਸੀਏ ਵਡੇਵੇਂ ਅੱਖੀਏ।
ਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਹਾਸੇ ਮਖੌਲ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਬਣਾ ਕੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ,
ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਬਈ ਸੱਸ ਮੇਰੀ ਮਸਾਂ ਬਚੀ,
ਟਾਹਲੀ ਓਹਲੇ ਚੂਰੀ ਨੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ।

ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਬਈ ਡੋਲੇ ਕੋਲੋਂ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ,
ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਨੇ ਮੱਕੀ ਦਾ ਟੁੱਕ ਮਾਰਿਆ।

ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਜੀਜੇ ਲੰਮ-ਸਲੰਮੇ,
ਸਾਡਾ ਜੀਜਾ ਗਿਠ-ਮੁਠੀਆ,
ਜਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਸਤਕ 'ਤੇ ਫਿਟਫਿਟੀਆ।
ਤੀਆਂ ਦੇ ਤੇਰਾਂ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰ

ਮੁਟਿਆਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਡੱਕ ਕੇ ਰੱਖੇ ਗਿਲੇ ਸ਼ਿਕਵੇ, ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਆਦਿ ਸਭ ਗੀਤਾਂ, ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ, ਭਰਾਵਾਂ-ਭਰਜਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੀ, ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਦੀ,
ਸੁਣ ਵੇ ਚਾਚਾ, ਸੁਣ ਵੇ ਤਾਇਆ।
ਸੁਣ ਵੇ ਬਾਬਲ ਮੱਢੀ,
ਦਾਰੂ ਪੀਣੇ ਦੇ, ਧੀ ਕੁੰਜ ਕਿਉਂ ਡੋਬੀ।

ਕੰਘੀ ਨੀ ਕੰਘੀ ਮਾਏ ਮੇਰੀਏ,
ਮੈਂ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲ ਮੰਗੀ ਮਾਏ ਮੇਰੀਏ।
ਭੂਕਾਂ ਨੀ ਭੂਕਾਂ ਮਾਏ ਮੇਰੀਏ,
ਮੈਂ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਕੀ ਫੂਕਾਂ ਮਾਏ ਮੇਰੀਏ।

ਬਾਬਲੇ ਨੇ ਵਰ ਟੋਲਿਆ,
ਮੇਰੀ ਗੁੱਤ ਦੇ ਪਰਾਂਦੇ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ।

ਕੁੱਜਾ ਕੋਰਾ ਕੋਰਾ,
ਕੱਤ ਨਿਆਣੇ ਦਾ,
ਖਾ ਗਿਆ ਹੱਡਾਂ ਨੂੰ ਝੋਰਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿੱਕੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੇ ਦਿਉਰ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਕਲਾਵਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਲਾਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਤ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰ ਨਾਲ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕੱਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਆਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਓ, ਭਰਾਵਾਂ, ਚਾਚੇ-ਤਾਇਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਰਮ ਮੰਨਦੀਆਂ ਘੱਟ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤੀਆਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਗਿੱਧਾ ਪੈਦਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਖਾਤਰਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਜਵਾਈ ਦੀ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਪਛਾਣ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ, ਉਸ ਦੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਕਚਾਈ ਕੀਤੀ ਸੋਹਣੀ ਚਾਦਰ ਵਿਛੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਤੀਆਂ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਟਹਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਪੀਘਾਂ ਝੂਟਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ। ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਗਿੱਧਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਕੱਤ ਤੀਆਂ ਦੇਖਣ ਆਏ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ,

ਇਹਦੇ ਮਾਰੇ ਨੀ ਵਗਾਹ ਕੇ
ਮੋਹੜਾ ਜੰਡ ਦਾ,
ਜਾਂਦਾ ਰਾਹੀ ਕੋਣ ਕੁੜੀਓ?

ਇਹਦੇ ਮਾਰੇ ਨੀ ਟਿਕਾ ਕੇ
ਮੋਹੜਾ ਜੰਡ ਦਾ,
ਜਾਂਦਾ ਰਾਹੀ ਨੱਗ ਕੁੜੀਓ।

ਤੇਰਾ ਸਾਇਕਲ ਪੈਚਰ ਹੋ ਜੇ,
ਡੰਡੀ ਡੰਡੀ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆ।
ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਭੈਣਾਂ ਆਪਣੇ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਗੁੱਟ 'ਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਲੱਗਤੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਲੀ ਰੱਖਤੀ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਪਹੁੰਚੀ' ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਤੀਆਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਬੱਲੇ ਪੈਣੀ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਤੀਆਂ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਹਰੀ ਹਰੀ ਦੁੱਬ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਬਾਬਲ ਅਤੇ ਵੀਰਾਂ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਬਰਕਤ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ

ਕੁੜੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬੱਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਟੋਲੀ ਕੁੜੀ ਪੱਖ ਦੀ, ਦੂਜੀ ਮੁੰਡੇ ਪੱਖ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਆਪਣੀ ਚੁੰਨੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲਾੜਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਟੋਲੀ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਵਧੀਆ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾੜੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਝੂਠ-ਮੂਠ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਟੋਲੀ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜੋਰ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਜਾਂਦੀ। ਹਰੀ ਹਰੀ ਦੁੱਬ ਪੁੱਟ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਕਦਮ ਤੁਰਦੀਆਂ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਫਿਰ ਰੁਕ ਕੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ,

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਘਾਹ ਹੋ ਗਿਆ,
ਰੱਜੀਆਂ ਮੱਝੀਆਂ ਗਾਈਂ।
ਗਿੱਧਿਆ ਪਿੰਡ ਵੜ ਵੇ,
ਲਾਭ ਲਾਭ ਨਾ ਜਾਈਂ।

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਵੀਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਛੜਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਭਾਦੋਂ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ,
ਸਾਉਣ ਵੀਰ 'ਕੱਠੀਆਂ ਕਰੇ,
ਭਾਦੋਂ ਚੰਦਰੀ ਵਿਛੋੜੇ ਪਾਵੇ।
ਇਸ ਦਿਨ ਕੁੜੀਆਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਬਾਬਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਨਗਰ ਖੇਤੋਂ ਦੀ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਜੁਗ ਜੁਗ ਰਹੇ ਵਸਦਾ,
ਮੇਰੇ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲ ਦਾ ਵਿਹੜਾ।

ਸੁੱਖ ਵਸਦੀ ਵੇ ਵੀਰੋ
ਬੋਝੀ ਨਗਰੀ ਵੇ ਸੁੱਖ ਵਸਦੀ।
ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਖੂਬ ਗਿੱਧਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਖੀਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਗਾਉਂਦੀਆਂ,

ਵਰ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ, ਤੀਆਂ ਤੀਜ ਦੀਆਂ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਅਤੇ ਦੁਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਹੋਣ। ਭਰੇ ਮਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿੜੀਆਂ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਤੋਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈਂਦੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ

ਹੀ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿੱਧਾ ਅਤੇ ਗੀਤ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਰੋਣਕ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਜਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਘਰ। ਕਈਆਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਪਿੰਜਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਘਰ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਲੋੜ ਜੋਗੀ ਉਡਾਰੀ ਭਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਤੀਆਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿਚ ਰਸਮੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਗ ਵਾਂਗ ਮੇਲੁਦੀਆਂ ਗੁੱਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਗੁਆ ਕੇ ਨਕਲੀ ਦਿਖਾਵੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੁੜੀਆਂ ਨਕਲੀ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਨਕਲੀ ਜਿਹਾ ਰੂਪ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਚਾਅ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਅ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕੀਹਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ? ਕੁਝ ਵੀਰ ਆਰਥਕ ਤੰਗੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਕੁਝ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖਲੋਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ। ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਲੋਕ-ਲਾਜ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ-ਲਾਜ ਮੁੱਕ ਗਈ, ਉਥੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵੀ ਖੁਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਖੋਰਾ ਸਭ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ।

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਉਣ ਵੀਰ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, "ਸਾਉਣ ਵੀਰ 'ਕੱਠੀਆਂ ਕਰੇ..."

ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਉਣ ਵੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਓਨਾ ਦਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2020 ਦੇ ਸਾਉਣ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਦੂਰੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ।

ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਟੋਹਾਂ: ਮਾਜੀਦੀ ਅਤੇ 'ਚਿਲਡਰਨ ਆਫ ਹੈਵਨ'

ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਸਿਨੇਮਾ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਇਸ ਕਾਲਮ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਚਿਲਡਰਨ ਆਫ ਹੈਵਨ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਮਾਰ ਇੰਨੀ ਗੁੱਝੀ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੌਡੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ?

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਚਿਲਡਰਨ ਆਫ ਹੈਵਨ' ਦੇਖਦਿਆਂ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਰੂਸੀ ਲੇਖਕ ਨਿਕੋਲਾਈ ਗਗੋਲ ਦੀ 1842 ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ 'ਗਰਮ ਕੋਟ' ਵਾਰ-ਵਾਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਬੇਹੱਦ ਸਾਧਾਰਨ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਚਿਲਡਰਨ ਆਫ ਹੈਵਨ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਫਿਲਮ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ

ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਅਕੇਈ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਲਰਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਗਰਮ ਕੋਟ ਇੰਨੀ ਜਗਾਹ ਤੋਂ ਪਾਟ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੱਡ-ਤੋੜ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵਾਂ ਗਰਮ ਕੋਟ ਸਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਖਤ ਸਰਦੀ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੋ ਨੰਗੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਕੋਟ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਕਿੱਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਅਕੇਈ ਆਖਰਕਾਰ ਸਖਤ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਭੂਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਟ ਪਹਿਨਣਾ ਤਕਰੀਬਨ ਅਸੰਭਵ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਭੂਤ ਨਾਲ ਵਾਧਾਸਤਾ ਯਾਦਗਾਰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ

ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਗਗੋਲ ਦੇ ਗਰਮ ਕੋਟ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜਨਮੇ ਹਾਂ।

ਬਹੁਰਹਾਲ ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਅਕੇਈ ਵਾਲੀ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਾ-ਉਮੀਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਧੜਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਪਰ ਸਵੈਮਾਣ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਖਾਕਾ ਖਿੱਚਣਾ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਅਸੰਭਵ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣੇ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਰਥ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਬੋਲ, ਦਰਦ, ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ ਜਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਲਮ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਰਬ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਆਪਣੇ ਗਰੀਬ ਮਾਪਿਆਂ

ਨਾਲ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੋਚੀ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਪਾਟਿਆ ਜੋੜਾ ਸਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਉਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੱਟੇ ਦੀ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਘਰੇਲੂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਰੈੱਡ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਲੂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਹ ਸਿਲਿਆਂ ਹੋਇਆ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਬਾੜੀ ਵਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰੋਹੜੀ ਵਿਚ ਲੱਦ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਲੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਕੋਲ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਜੋੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਨਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਖਰੀਦ ਸਕਣ। ਇਸ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਹੀ ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਜੁੱਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਜਾਪਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਘਸਮੇਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਲਮੀਕੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਜੂਨ' ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਬੇਦਰਦੀ ਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁਤਰਦੀ ਹੈ। ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈਮਾਣ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੇ ਉਮੀਦ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਈ 'ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਸੰਭਵ' ਬਣਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹੋ-ਸਾਹ ਕਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਰੋਜ਼ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨਤਾ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਗੁੰਮ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਣਦੀ-ਵਿਗੜਦੀ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਖਬਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਅੰਤ 'ਤੇ ਤਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇ ਕੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਅਲੀ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਜੁੱਤੀ ਜਿੱਤ ਸਕੇ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਚਮਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਅਸਲ ਜਾਦੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪੂਰਾ ਇਰਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭੁੱਖਾਂ, ਥੁੜ੍ਹਾਂ, ਤਰਸੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਅਮਲ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੰਦ ਸਿਨੇਮਾਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤਬਾਕਬਿਤ ਰੱਬ (ਜੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਹੈ!) ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਭੋਰਾ ਭਰ ਵੀ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਗਲੈਮਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਉਪਰ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਰਾਨ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਫਿਲਮ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ 'ਵੇਚਦੀ' ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਤਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਜੀਅ ਰਹੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਤੇ ਖਪਤਕਾਰੀ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਤੌਰਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਸਕਰ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਰਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਦੇ ਘਰ, ਗਲੀਆਂ, ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਅਜਨਬੀ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਹਰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾਈ ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਨੀਝ ਨਾਲ ਤੱਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਲੀ ਸਾਰੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਗੁਆਉਣ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਨਵਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਅਜਿਹੇ ਅਨੰਤ ਮੋਹ ਦੀ ਤੰਦ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਦਿਲ ਟੋਹੋ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਜੇ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਲੇ-ਭੋਲਿਆਂ ਦੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ ਦਾ ਦਿਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹੀ ਕਿਤੇ ਧੜਕਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਾਜਿਦ ਮਾਜੀਦੀ

ਫਿਲਮ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਸਕਰ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਰਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਦੇ ਘਰ, ਗਲੀਆਂ, ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਅਜਨਬੀ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਹਰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾਈ ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਨੀਝ ਨਾਲ ਤੱਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਲੀ ਸਾਰੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਗੁਆਉਣ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਨਵਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਅਜਿਹੇ ਅਨੰਤ ਮੋਹ ਦੀ ਤੰਦ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ।...

ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ: ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ

ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਮਿਥ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਝੱਲਣਾ ਦਰਦਨਾਕ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ 'ਅੰਦਰਲਿਆਂ' ਅਤੇ 'ਬਾਹਰਲਿਆਂ' ਬਾਰੇ ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਾ ਛਿੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਅੰਦਰਲਿਆਂ' ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਬਦਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਤੇ ਹੋਰ ਨੇਤਲੇ ਕੰਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ 'ਬਾਹਰਲੇ' ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ

ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਠਿੱਠੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਭਾਰੂ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮਸ਼ਹੂਰ, ਆਸਕਰ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਗਿਰੋਹ ਦਾ ਗਿਰੋਹ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਅਦਾਕਾਰ ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿਲ ਬੇਚਾਰਾ' ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮੁਕੇਸ਼ ਫ਼ਾਬੜਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੁਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ

ਹਨ ਕਿ ਕੰਮ ਲਈ ਉਸ (ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਜਦੋਂ ਮੁਕੇਸ਼ ਫ਼ਾਬੜਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ

ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ।"

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ 'ਗੁਰੂ', 'ਰੋਕਸਟਾਰ', 'ਦਿਲ ਸੇ', 'ਰੋਜਾ', 'ਰਾਂਝਨਾ', 'ਸਵਦੇਸ਼' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਛੇ ਵਾਰ ਕੌਮੀ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਦੋ-ਦੋ ਵਾਰ ਆਸਕਰ ਤੇ ਗਰੈਮੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2010 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਵਾਜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਹਿਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਆਮਨਾ ਕੌਰ

XPressCargo

Tel.: 317-426-5410

Ext 311 or 340

Cell : 317-701-4230

Fax : 317-308-6424

Pay Every Week

Single upto 42 Cent + Team Upto 50 Cent

100%
OWNER OPERATOR
COMPANY

**IN TO MI BACK TO IN OR IN TO OH TO LOUISVILLE
KY/BOWLING KY BACK TO IN (EVERYDAY HOME)**

**ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੱਕੇ ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਵੈਨ ਦੇ ਲੋਡ
ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਡ Same Location ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।**

- ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ
- ਸਾਰੇ ਲੰਪਰ ਫੀਸ ਕੰਪਨੀ ਪੇ ਕਰੇਗੀ ।
- ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ
- ਟਰੱਕ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਡੈਮੋਜ ਇੰਸੂਰੈਂਸ
- ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਰੈਂਟਲ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ਟਾਇਰਾਂ ਅਤੇ Oil Change ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਾਉਂਟ

ਅਸੀਂ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਟੈਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

CA >> IN, OH, KY, PA, MD, VA

IN >> KS, TN, WI, MI, KY, IL, GA

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੱਕ ਪੱਕੇ ਲੋਡ ਹਨ

ਅਸੀਂ 2016 ਅਤੇ 2017 ਦੇ USED ਟਰੱਕ ਵੀ ਸੇਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Hiring Owner Operators and Drivers

ਸਾਡੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

2330 Enterprise Park Dr., Indianapolis, IN 46218

Online Application @ www.xpresscargoinc.com

**ਸਿੰਗਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋਡ ਹੈ
ਵੀਕਲੀ ਹੋਮ**

ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ 24/7 ਘੰਟੇ ਰਿਪੋਅਰ ਸ਼ਾਪ ਖੁੱਲੀ ਹੈ